

”SUN TUTKIMUS EI AUTA, MONEY TALKS”

Tutkimus asunnottomuuden muutoksesta Helsingissä

Kirsi Hörhä

Pro gradu – tutkielma

Sosiaalityö

Jyväskylän yliopisto /

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Kevät 2015

TIIVISTELMÄ

”SUN TUTKIMUS EI AUTA, MONEY TALKS”: Tutkimus asunnottomuuden muutoksesta Helsingissä

Kirsi Hörhä

Sosiaalityön pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Ohjaajat: professori Aila-Leena Matthies ja yliopistonopettaja Helky Häkli

Kevät 2015

72 sivua, 6 liitettä

Avainsanat: Asunnoton, pitkäaikaisasunnoton, asunnottomuuden syyt, monimenetelmätutkimus

Helsingin kaupunki on sitoutunut valtakunnalliseen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaan ja laatinut toimeenpanosuunnitelman pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi vuonna 2008. Helsinki lakkautti keskitetyt asunnottomien palvelut sulkeamalla Asunnottomien sosiaalipalvelutoimiston vuonna 2009. Tämän seurauksena nykyisistä asunnottomista tai heidän asunnottomuutensa syistä ei ole saatavilla kattavaa tietoa.

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää Survey-tutkimuksen avulla, onko asunnottomuudessa tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana. Tutkimuksen hypoteesina oli, että asunnottomuuden problematiikka on muuttunut Helsingissä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman seurauksena. Tarkastelen asunnottomuutta yksilö- ja rakennetasolla Antonio Tosin (2005) esimerkin mukaan. Aineistona on asunnottomille helsinkiläisille laadittu lomakekysely, sekä asunnottomien helsinkiläisten kanssa työskenteleville työntekijöille lähetetty sähköinen kysely. Analysoitavia vastauksia palautui yhteensä 215 kappaletta. Tutkimuksen alkuperäisenä tarkoituksena oli tuottaa puhtaasti kvantitatiivista tietoa asunnottomuudesta Helsingissä. Sanallisten vastausten runsauden vuoksi päädyin integroimaan tutkimukseeni kvalitatiivista sisällön analyysiä ja tutkimuksestani muodostui monimenetelmätutkimus.

Tutkimuksessani havaitsin, että pitkäaikaisasunnottomien rinnalle on muodostunut kaksi asunnottomien joukkoa Helsingissä. Ensimmäinen joukko muodostuu henkilöistä, jotka ovat tulleet Helsinkiin valmiiksi ilman asuntoa ja toinen taas henkilöistä, jotka ovat olleet helsinkiläisiä pitkään tai syntyneet Helsingissä, mutta he ovat olleet lyhyen aikaa asunnottomina. Tulokset osoittavat, että Helsingistä puuttuvat edelleen kohtuuhintaiset vuokra-asunnot. Myös Sosiaali- ja terveystieteiden linjausten muutokset ovat vähentäneet tai poistaneet kokonaan tiettyjä asunnottomille suunnattuja palveluita.

Tämä tutkimuksen tarkoituksena ei ole vähentää asunnottomuutta Helsingistä, mutta sen tuottaman tiedon avulla asunnottomien tilannetta voidaan tarkastella laajemmin. Tutkimukseni keskeinen viesti on, että asunnottomuus on yhteiskunnalle monisärmäinen haaste, johon pystytään vastaamaan löytämällä yhteisymmärrys asunnottomuuskeskustelussa yksilö- ja rakenteellisen tason välille.

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	4
2 VAILLA VAKINAISTA ASUNTOA.....	6
2.1 Asunnottomuuden ja kodittomuuden ero käsitteinä	6
2.2 Asunnottomuus.....	7
2.3 Pitkäaikaisasunnottomuus	8
2.4 Asuinpaikka väestörekisterissä	9
2.5 Poste restante.....	10
3 VUOKRA-ASUMINEN HELSINGISSÄ.....	11
3.1 Vuokra-asuntotilanteen kehittyminen Helsingissä.....	11
3.2 Kohtuulliset asumismenot Helsingissä	12
3.3 Asumisen tuki.....	13
4 TUTKIMUSKATSAUS ASUNNOTTOMUUTEEN JA SEN SYIHIN	15
4.1 Asunnottomuus kansainvälisissä tutkimuksissa.....	15
4.2 Asunnottomuustutkimuksia Helsingissä.....	17
4.3 Asunnottomia erityisryhmiä.....	19
4.4 Asunnottomuuden syitä	22
5 SURVEY - TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	24
5.2 Survey -menetelmä ja aineiston esittely	24
5.3 Menetelmien yhdistäminen	30
5.4 Ristiintaulukointi ja suorat jakaumat SPSS -ohjelmalla	31
5.4.1 Selitettävät muuttujat.....	32
5.4.2 Selittävät muuttujat	33
5.5 Barometri	35
5.6 Sisällönanalyysi.....	36
6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS	38
7 ASUNNOTTOMAT HELSINGISSÄ.....	40
7.1 Asunnottomien taustatiedot.....	40
7.2 Asunnottomuuden muutokset.....	43
7.3 Asunnottomuuden syitä	50

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	59
8.1 Asunnottomat Helsingissä.....	59
8.2 Asunnottomuuden syitä	61
8.3 Asunnottomuuden yhteisymmärrys	64
8.4 Pohdintaa ja jatkotutkimuksen aiheita	65
LIITE 1	73
LIITE 2	74
LIITE 3	77
LIITE 4	78
LIITE 5	79
LIITE 6	87

JOHDANTO

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämistoimista huolimatta asunnottomuus Helsingissä on lisääntynyt Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n selvitysten mukaan 22.2 % vuosina 2010–2013 (ARA 2011, ARA 2012, ARA 2013). Ympäristöministeriö asetti toukokuussa 2007 työryhmän valmistelemaan pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen valtiollista toimenpideohjelmaa. Silloinen asuntonministeri Jan Vapaavuori nimitti ns. neljän viisaan ryhmän ”Ahkerat”, joka laati pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman. Tämän ohjelman Valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2008. Ympäristöministeriön pyynnöstä ja edellä mainitun työryhmän raporttien pohjalta Helsingin sosiaalivirasto laati toimeenpanosuunnitelman pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi. (Ohjelmatyöryhmä AHKERAT, 2008.) Tämän seurauksena kolmannen sektorin toimijat ovat perustaneet Helsinkiin erilaisin tukitoimin varustettuja asumispalveluyksiköitä, joihin pitkäaikaisasunnottomat ovat solmineet vuokrasopimuksia. Näistä toimenpiteistä huolimatta asunnottomien määrä Helsingissä on lisääntynyt aina vuoteen 2013 asti. Asunnottomuus on vähentynyt vuonna 2014 Helsingissä noin 600 henkilöllä. Asunnottomien määrän vähentymisen syynä saattaa kuitenkin olla se, etteivät tietyt ryhmät enää hakeudu sosiaalitoimen palveluiden piiriin ja eivätkä näin rekisteröidy asunnottomiksi. (ARA 2015.)

Helsingin kaupungin sitouduttua Asunnottomuuden vähentämishojelmaan Helsingin sosiaalivirastossa Sosiaalisen kuntoutuksen alaisuudessa toiminut Asunnottomien sosiaalipalvelutoimisto lopetettiin vuoden 2009 lopussa. Tämän seurauksena kaikki asunnottomat toimeentulotuen saajat jakautuivat sosiaaliasemille pääsääntöisen oleskelupaikkansa perusteella. Sosiaalisen kuntoutuksen alaisuuteen perustettiin Asumisen tuki -yksikkö, jossa haastattelujen kautta pyritään löytämään täysi-ikäisille asunnottomille helsinkiläisille sopivia ja pysyviä asumisratkaisuja. Aiemmin Asunnottomien sosiaalipalveluissa kerättiin tiedot kaikista asunnottomista toimeentulotuen saajista, jolloin kyettiin tuottamaan koottua tietoa asunnottomista ja heidän tarpeistaan. Nykyään asunnottomat toimeentulotuen saajat asioivat oleskelupaikkansa perusteella jossakin Helsingin yhdeksästä sosiaalitoimen palvelupisteestä, jakautuen noin 160 työntekijälle sosiaalityöhön tai -ohjaukseen. Tämän seurauksena tieto asunnottomista on pirstaloitunutta, eikä asunnottomuudesta tai sen syistä saada selkeää ja yhdenmukaista kokonaiskuvaa. Erilaisia koodeja asunnottoman tämän hetkisestä majoittumisesta on saatavilla Helsingin asiakastietojärjestelmästä (ATJ), mutta pelk-

kä asunnottomuuskoodi ei kerro asunnottoman todellisesta tilasta tai asunnottomuuden syistä mitään. Asunnottomuuden muutoksista ja syistä tarvitaan selkeä kokonaiskuva, jotta asunnottomille helsinkiläisille voidaan kohdentaa tarpeenmukaisempia palveluita.

Aiemmissa Helsingin asunnottomuutta tarkastelleissa tutkimuksissa (Korhonen 2002; Kos-tiainen & Laakso 2012) tutkimusaineistot ovat perustuneet pääasiassa Helsingin väestötieto-järjestelmästä kerättyyn aineistoon sekä asunnottomien tilasto- ja rekisteriaineistoihin. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n raportissa todetaan, että jokaisessa kau-pungissa on omat vahvuutensa asunnottomien ja pitkäaikaisasunnottomien tilastoinnissa (ARA 2011). Vaikka tiedontuottajille, kuten esimerkiksi sosiaalityöntekijöille, välitetään ARA:n ohjeistuksia tilastoinnista, ei toteutusta ja ohjeiden noudattamista pystytä varmis-tamaan kokonaan (Pitkänen 2010, 25). Keräsin tutkimusaineiston kyselylomakkeella suo-raan asunnottomilta helsinkiläisiltä kyselylomakkeella ja järjestin sähköisen kyselyn Hel-singin kaupungin sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille, jotka kohtaavat työssään asunnotto-mia helsinkiläisiä eri työpisteissä.

Tutkimukseni ei vähennä asunnottomuutta Helsingistä, eikä tarkoituksena ole tuottaa rat-kaisua asunnottomuuden ongelmaan. Tarkoitukseni on tarkastella, minkälaista asunnotto-muutta Helsingissä esiintyy ja millaiset syyt vaikuttavat asunnottomuuden taustalla. Pitkä-aikaisasunnottomuus on saatu vähenemään, mutta edelleen asunnottomien määrä on korkea Helsingissä. Onko aineistosta löydettävissä yhteiskunnallisia rakenteellisia tai yksilöllisiä tekijöitä, joihin vaikuttamalla uudet asunnottomat eivät liittyisi pitkäaikaisasunnottomien joukkoon?

Seuraavaksi luvussa kaksi käyn läpi keskeisiä asunnottomuuden käsitteitä, jonka jälkeen kolmannessa luvussa kuvaan vuokra-asumisen tilannetta Helsingissä sekä Asumisen tuki -yksikön kautta järjestäviä tuettuja asumispalveluita. Neljännessä luvussa tarkastelen asun-nottomuuteen liittyviä tutkimuksia ja esitän aiemmista tutkimuksista nostettuja erityisryh-miä sekä asunnottomuuteen johtaneita syitä. Tutkimustavoitteet, aineisto ja käyttämäni tutkimusmenetelmät kuvaan luvussa viisi. Eettisyys on aihevalinnasta johtuen kulkenut vahvasti mukana koko tutkimusprosessin ajan, ja esittelen sen omana kokonaisuutenaan luvussa kuusi. Seitsemännessä luvussa esitän eri tutkimusmenetelmien tulokset vastausko-konaisuuksina. Luvussa kahdeksan esitän kattavammin tutkimustuloksia johtopäätöksiä ja vertaan tuloksia aiempiin tutkimuksiin. Samassa luvussa on myös pohdinta. Liitteinä esitän kyselylomakkeet sekä saatekirjeet. Lisäksi liitteinä on analyysituloksia.

2 VAILLA VAKINAISTA ASUNTOA

Helsingillä on pitkä perinne asunnottomuudesta jo 1800-luvun puolivälistä, jolloin julkisesti aloitettiin keskustelu alimman tuloluokan asuntopulasta. Asunnottomuudesta tuli sosiaalipoliittinen kysymys kuitenkin vasta sotien jälkeen 1950-luvulla, jolloin asunnottomuus alkoi keskittyä kaupunkeihin. (Kostiainen & Laakso 2012, 9). Leena Lehtosen ja Jari Salosen (2008, 14) mukaan asunnottomuuteen liittyy arkipuheissa yleensä huono-osaisuus tai sen kasautuminen. Heidän mukaansa ehkä yleisin mielikuva asunnottomasta on karikahtyyri siltojen alla asuvasta asunnottomasta alkoholista. Asunnottomuus on kuitenkin sekä käsitteenä että ilmiönä monitahoinen, ja sitä voidaan tarkastella eri näkökulmista, kuten jäljempänä voidaan huomata. Tässä luvussa kuvaan erilaisia määritelmiä ja käsitteitä, jotka liittyvät asunnottomuusdiskurssiin tänä päivänä.

2.1 Asunnottomuuden ja kodittomuuden ero käsitteinä

Koti on ihmiselle tärkeä paikka, jossa vietetään paljon aikaa yksin ja yhdessä. Jokainen luo kodistaan oman näköisensä ja kotiin kerätään usein myös paljon muistoja elämän varrelta. Lehtosen ja Salosen (2008) mukaa suomalainen termi ”asunnottomuus” kiinnittää liikaa huomiota asumisen puitteisiin. Tämän vuoksi he mainitsevat asunnottomuuden olevan epäonnistuneempi termi kuin ”kodittomuus”, joka on lähempänä ruotsin- (”hemlöshet”) tai englanninkielistä (”homelessness”) käsitettä. Toisaalta he kyseenalaistavat, onko yhteiskunnan huolehdittava jäsentensä eksistentiaalisista tarpeista, vai riittääkö se, että ihmisille järjestetään katto ja seinät. Riittääkö se, että jokaiselle on jossain vaiheessa osoitettu asunto, vai onko yhteiskunnan vastattava lisäksi siitä, että asunnosta tulee myös koti? He toteavat, että kotia ei voi antaa ihmiselle valmiina, koska koti on hyvin subjektiivinen kokemus. Ihmisille voidaan antaa tila, katto ja seinät, joista he voivat muovata itselleen kodin. (Lehtonen & Salonen 2008, 20, 111–112.)

Helsingissä on asunnottomiksi määriteltäviä sosiaalitoimen asiakkaita, jotka ovat asuneet majoitusliikkeiden vuorokausiperusteisissa tilapäisasunnoissa usean vuoden ajan. Pitkän aikaa yhdessä paikassa asuneena he oletettavasti pitävät näitä vuorokausiperusteisia asuntoa koteinaan, mutta siitä huolimatta heidän katsotaan olevan asunnottomia. Heillä ei ole

huoneenvuokralain mukaista vuokrasopimusta, eikä lakia asuinhuoneiston vuokrauksesta sovelleta majoitusliikkeiden toimintaan (Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta 1995). Subjekttiivinen kokemus kodista ei vielä nosta asunnotonta pois asunnottomuudesta. Tässä tutkimuksessa keskityn asunnottomiin ihmisiin ja perheisiin, joilla ei ole vakituista asuntoa eikä huoneenvuokralain mukaista vuokrasopimusta ja joiden kotikunta on Helsinki.

2.2 Asunnottomuus

Eeva Kostiaisen ja Seppo Laakson (2012, 5) mukaan asunnottomuuden tarkka määrittely on hankalaa, koska siihen liittyvät kulttuurin ja aikakauden lisäksi myös yhteiskunta. Heidän mukaansa asunnottomuus voidaan kapeimmillaan ymmärtää vain ulkona ja yömajoissa asuviksi, mutta laajin määritelmä asunnottomasta kattaa puutteellisesti asuvat sekä asunnottomuusuhan alla asuvat henkilöt. Lisäksi Suomessa kuntien asumistilastoissa merkitään asunnottomiksi henkilöt, jotka elävät ulkona tai tilapäissuojissa, joita ei ole tarkoitettu asunnoiksi. Kirjoittajat mainitsevat myös, että asunnottomiksi luetellaan henkilöt, jotka asunnon puutteen vuoksi majoilevat tilapäisesti tuttavien luona tai matkustajakodeissa.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n (ARA 2013) selvityksessä mainitaan, että asunnottomuus on keskittynyt Helsinkiin, jossa se on kääntynyt kasvuun vuonna 2012. Vaikka asunnottomuutta esiintyy 157 kunnassa, on useimmissa kunnissa asunnottomia alle kymmenen henkilöä. ARA:n asuntomarkkinakyselyn mukaan asunnottomuus kasvoi vuonna 2012 Helsingissä 700 henkilöllä edelliseen vuoteen verrattuna, kun muualla maassa asunnottomuus väheni 400 henkilöllä.

Asunnottomuustutkimuksien (ARA 2012) mukaan perinteisesti suurimpia riskitekijöitä asunnottomuuteen ovat päihde- ja mielenterveysongelmat, mutta viime vuosina asunnottomuuden kuva on muuttunut. Uusia riskiryhmiä ovat nuoret ja maahanmuuttajat, mutta myös naisten ja perheiden asunnottomuus näyttäisi olleen kasvussa vuoden 2013 loppuun asti. (ARA 2012.) Taulukosta 1 voidaan todeta asunnottomien määrän kasvu näiden uusien riskiryhmien sisällä. Myös asunnottomien perheiden määrä on kääntynyt laskuun vuonna 2014. Vaikka vuonna 2014 asunnottomuus on kääntynyt laskuun, ei tiettyjen riskiryhmien asunnottomuudesta ole saatavilla lukuja vuosilta 2013 ja 2014. (ARA 2014.)

TAULUKKO 1. Asunnottomien määrän muutos vuosina 2010–2014 Helsingissä (ARA 2010, 2011, 2012, 2013, 2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Asunnottomat yhteensä	3355	3400	4100	4100	3500
joista alle 25 -v	535	570	1100	1100	700
maahanmuuttajia	420	750	1150	-	-
naisia	670	850	1150	-	-
perheitä	192	220	300	300	280

Asunnottomuutta ilmiönä on vaikea tutkia, koska osa asunnottomista saattaa jäädä tilastojen ulkopuolelle. Lehtonen ja Salonen (2008) toteavat, että keskeisenä ongelmana asunnottomia tutkittaessa on niin sanottu palvelujenkäyttäjäparadoksi; tilastot, joita asunnottomuustutkimuksissa usein käytetään, koskevat ainoastaan niitä asunnottomia, jotka käyttävät palveluita. Palveluiden ulkopuolelle mahdollisesti jääneet asunnottomat jäävät myös tilastojen ulkopuolelle. Toinen ongelma, joka nousee esille asunnottomuutta tutkittaessa, ovat haasteet metodien käytössä. On hankalaa postittaa kyselylomake ihmisille, joilla ei ole osoitteita. (Lehtonen & Salonen 2008, 18–20.)

2.3 Pitkäaikaisasunnottomuus

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n selvityksessä (ARA 2013) todetaan, että pitkäaikaisasunnottomilla tarkoitetaan henkilöitä, joiden asunnottomuus on pitkittynyt yli vuoden mittaiseksi. Lisäksi pitkäaikaisasunnottomaksi lasketaan henkilö, joka on ollut asunnottomana toistuvasti viimeisen kolmen vuoden aikana. Raportissa todetaan myös, että pitkäaikaisasunnottomuuden määritelmää pidetään tulkinnanvaraisena ja pitkäaikaisasunnottomuutta vaikeana selvittää.

Selvityksessään pitkäaikaisasunnottomuuden määrittelemisestä Sari Pitkänen (2010) haastatteli kuntien virkamiehiä ja haastatteluissa tuotiin esille, että pitkäaikaisasunnottomuuden tilastoiminen koetaan selkeäksi mittariksi pitkäaikaisasunnottomuuden laskennassa. Asun-

nottomuuden määrittämisessä on kuitenkin tilastointia enemmän tilannekohtaista satunnaisuutta, hyvin lyhytaikaisen kitka-asunnottomuuden ilmenemistä sekä itse määriteltyyn asunnottomaksi ilmoittamiseen liittyvää vääristymää. (Pitkänen 2010, 3–4.) Osittain ongelmia saattaa tulla esimerkiksi kuntien erilaisista tietopohjista ja siitä, että tilastointia ja rekisteröintiä on vaikea seurata.

Pitkäaikaisasunnottomuuteen on kohdennettu valtakunnallisia toimenpiteitä. Juha Kaakinen (2012) mainitsee loppuraportissaan, että Ympäristöministeriö on asettanut työryhmän vuonna 2007, jonka pohjalta on laadittu Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008–2011. Ohjelman tavoitteena oli pitkäaikaisasunnottomuuden puolittaminen vuoteen 2011 mennessä ja poistaminen vuoteen 2015 mennessä. Kaakinen luettelee, että pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman (PAAVO) toteutukseen on osallistunut 10 suurinta asunnottomuuskaupunkia (Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Joensuu, Kuopio ja Turku). Helsingin tavoitteena ohjelman aikana oli saada pitkäaikaisasunnottomille 750 asuntoa, mutta ohjelman lopussa pitkäaikaisasunnottomille oli osoitettu asuntoja jo 832. (Kaakinen 2012, 14–15.)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA on todennut, että pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa jatketaan (PAAVO II) hallitusohjelman mukaisesti. Vähentämishjelmassa mukana olleiden kaupunkien kanssa solmitaan aiesopimukset vuosille 2012–2015, ja ohjelmassa tarvittavien investointien ja tukipalvelujen rahoitus varmistetaan yhteistyössä ARA:n, STM:n, RAY:n ja kaupunkien kanssa. (ARA 2014.)

Helsingissä asunnottomaksi luokitellaan pääsääntöisesti henkilöt tai perheet, joilla ei ole vuokrasopimukseen perustuvaa osoitetta tai heillä on osoitteenaan Poste restante. Keskityn tässä tutkimuksessa asunnottomiin ihmisiin ja käytän pitkäaikaisasunnottomuuden kriteerinä yli 3 vuotta kestänyttä asunnottomuutta.

2.4 Asuinpaikka väestörekisterissä

Suomessa on vapaa liikkuvuus ja jokainen täysi-ikäinen kansalainen voi halutessaan muuttaa kotikuntaansa näin halutessaan. Mikäli henkilö on laitoshoidossa, lyhyessä opiskelussa, rangaistuslaitoksessa, ase- ja siviilipalvelusta suorittava tai julkisessa luottamustoimessa oleva, on heillä tiettyjä rajoituksia kotikunnan muuttumiselle (Kotikuntalaki 1994).

Kotikuntalaissa säädetään Suomen kansalaisen asuinpaikan väestökirjanpitokunnan määräytymisestä. Henkilön muuttaessa kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, on hänen ilmoitettava muutosta maistraatille aikaisintaan kuukautta ennen muuttopäivää tai viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä. Mikäli henkilöllä ei ole asuntoa tai postiosoitetta, hänet merkitään väestötietojärjestelmään kunnassa vailla vakinaista asuntoa olevaksi ja väestötietojärjestelmään merkitään vain kotikunta. (Kotikuntalaki 1994.) Kostiainen ja Laakso (2012, 88) toteavat, että vailla vakinaista asuntoa olevat henkilöt ovat sellainen rekisterikäsite, joka perustuu henkilön itsensä ilmoittamaan statukseen, eikä heidän todellista asumistilannetta voida tarkistaa. Tämä vailla vakinaista asuntoa oleva ryhmä kuvaa asunnottomuutta niin laajassa merkityksessä, että siihen liittyy myös osittain epävarma asuminen, esimerkiksi sukulaisten ja tuttavien luona asuvat henkilöt.

2.5 Poste restante

Poste restantea eli noutopostia voi käyttää yksityinen henkilö, joka esimerkiksi asuinosoitteen puuttuessa kääntää postinjakelun Poste restante -osoitteeseen. Poste restante -palvelu on maksutonta, mutta postinjakelun muutoksesta pitää tehdä sopimus Postin kanssa. Lähetykseen on merkittävä vastaanottajan etu- ja sukunimi. Lisäksi osoite ”POSTE RESTANTE” ja postinumero sekä postitoimipaikka, jolloin lähetys toimitetaan noudettavaksi postitoimipisteestä. Lähetysten noutajan on todistettava henkilöllisyytensä henkilöllisyystodistuksella. (Posti 2015.)

Henkilöt, jotka ovat ilmoittaneet postiosoitteeseen sukulaisen tai tuttavan osoitteen, tai Poste restante -osoitteen ja ilmoittavat olevansa itse vailla vakinaista asuntoa, luetaan kunnassa vailla vakinaista asuntoa oleviksi henkilöiksi. Osa näistä ihmisistä saattaa asua ilmoittamassaan postiosoitteessa, mutta he eivät halua tehdä muuttoilmoitusta väestörekisteriin, koska he saattavat menettää esimerkiksi sosiaalietuuksia. (Kostiainen & Laakso 2012, 22.)

3 VUOKRA-ASUMINEN HELSINGISSÄ

3.1 Vuokra-asuntotilanteen kehittyminen Helsingissä

Eeva Kostiainen ja Seppo Laakso (2013) toteavat artikkelissaan ”Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä” pääkaupunkiseudun asuntokysynnän kasvaneen voimakkaasti viime vuosikymmenen puolivälistä alkaen. Heidän mukaansa taustalla olivat väestönkasvun kiihtyminen, reaalitylöjen vahva kasvu ja asuntolainojen reaalikorkojen aleneminen. Samaan aikaan asuntotuotannon määrä väheni vuoteen 2009 asti ja saavutti historiallisesti matalimman tason vuosikymmeniin. Myös valtion tuella rakennettujen vuokra-asuntojen (Ara-asunnot) tuotanto väheni merkittävästi. Tämän kehityksen seurauksena asuntojen hinnat ja vuokrat nousivat pääkaupunkiseudulla muuta maata nopeammin. Myös yleinen taloudellinen tilanne on heikentynyt ja työttömyys lisääntynyt. (Kostiainen & Laakso, 2013, 40–41.)

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n (ARA 2013) selvityksessä mainitaan, että vapaarahoitteisen vuokra-asuntokannan vuokrataso on korkea. Lisäksi kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotanto on ollut kysyntään nähden liian vähäistä koko 2000-luvulla. Tilanne asuntomarkkinoilla on kasvaneen kysynnän vuoksi jopa kiristynyt vuonna 2012, vaikka vapautuneiden ARA -vuokra-asuntojen määrä on lisääntynyt edellisestä vuodesta.

Helsingissä on noin 330 000 asuntoa, joista noin 45 % on vuokra-asuntoja ja noin 45 % on omistusasuntoja. Näistä lähes puolet (48 %) on ARA-asuntoja, joista Helsingin kaupunki omistaa noin 70 %. Loput 30 % on yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa. (Eerola & Saarimaa 2013, 4.) Seuraavaan taulukkoon 2 olen kerännyt esimerkkejä vapaista tai 1.9.2014 lukien vapautuvista vuokra-asunnoista Internetin sivuilta. Vuokraovi.com sivuilta olen vähentänyt SATO:n ja VVO:n vapaat vuokra-asunnot, koska ne ovat jo huomioitu taulukossa. Lisäksi olen jättänyt huomioimatta majoitusliikkeiden vuokra-asuntoilmoitukset, koska he eivät solmi huoneenvuokralain mukaisia vuokrasopimuksia. He tarjoavat vuorokausiperusteista majoitusta kalustetuissa asunnoissa, joihin Kansaneläkelaitos ei myönnä asumistukea. (Vvo 2014; Sato 2014; Vuokraovi 2014.)

TAULUKKO 2. Esimerkki vapaista vuokra-asunnoista Helsingissä 5.8.2014

asuntojen määrä	huoneiden lkm	pinta-ala m ²	vuokra €/kk
SATO 44 kpl	1 huone	24 - 56	732 - 1635
SATO 70 kpl	2 huonetta	31 - 76	818 - 1500
VVO 7 kpl	1 huone	23 - 77	589 - 1132
VVO 25 kpl	2 huonetta	37 - 66,5	716 - 1480
vuokraovi 45 kpl	1 huone	14 - 51,5	550 - 1570
vuokraovi 85 kpl	2 huonetta	31,5 - 90,5	487,44 - 2100

Taulukossa 2 on vain pieni osa vapaista vuokra-asunnoista Helsingissä, yhteensä näitä esimerkkejä pienistä asunnoista (1–2 huonetta + keittiö/keittokomero) löytyi 276 kpl. Internetin hakutuloksien perusteella voin todeta, että vapaita vuokra-asuntoja on Helsingissä saatavilla. Tosin asuntojen vuokrat vaihtelevat paljon, ja lähes kaikissa taulukossa 2 esitetyissä asunnoissa vuokra ylittää esimerkiksi Helsingissä toimeentulotukea myönnettäessä huomioon otavat kohtuulliset asumismenot. Eli näihin asuntoihin muuttavalla vuokralaisella tulisi olla riittävät palkka- tai eläketulot.

3.2 Kohtuulliset asumismenot Helsingissä

Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden viraston toimeentulotuen myöntämisohjeissa on mainittu kohtuulliset asumismenot, jotka otetaan huomioon kohtuulliseksi asumismenoksi kuukautta kohti. Suositus on määritelty toimeentulotukea hakevan talouden henkilömäärän mukaan 1.2.2015 seuraavasti:

Perheen henkilöiden lukumäärä	1	vuokra 675 €/kk
	2	vuokra 800 €/kk
	3	vuokra 925 €/kk

Mikäli perheen vuokra ylittää tämän kohtuullisen asumismenon, on käytäntönä toimeentulotukea myönnettäessä antaa perheelle mahdollisuus etsiä usean kuukauden ajan niin sanottua kohtuuhintaista vuokra-asuntoa. Näiden kuukausien aikana huomioidaan perheen todellinen vuokra, jonka jälkeen menona perheelle huomioidaan tämä kohtuuvuokran suositus.

Jatkossa perhe maksaa toimeentulotuestaan suosituksen ylittävän vuokraosuuden itse, mikäli he eivät ole löytäneet edullisempaa vuokra-asuntoa.

Asumismenojen perusomavastuuosuus

Uusi laki yleisestä asumistuesta on astunut voimaan 1.1.2015. Yleinen asumistuki on edelleen 80 prosenttia hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta, hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärään vaikuttavat jatkossa vain asunnon sijaintikunta ja ruokakunnan koko. Yleistä asumistukea määrittäessä ei enää huomioida asunnon valmistamisvuotta, asunnon pinta-alaa eikä lämmitysjärjestelmää. Uuden lain myötä perusomavastuu määräytyy samalla tavalla koko maassa ja omavastuun määrään vaikuttavat ruokakunnan yhteenlasketut tulot sekä asukkaiden lukumäärä. Kelan internet -sivuilta voi arvioida oman asumistuen määrän laskurilla. (Kela 2015.) Jos yksinasuva ihminen saa palkkatuloja Helsingissä 1950 euroa/kk, on hänen enimmäisasumismenonsa 508 euroa/kk, eikä hän saa tällöin asumistukea, vaikka vuokra olisi 950 euroa/kk.

3.3 Asumisen tuki

Asumisen tuki -yksikkö vastaa täysi-ikäisten asunnottomien yksinäisten, lapsettomien pariskuntien sekä mielenterveysasiakkaiden tuettujen asumispalveluiden järjestämisestä. Tukiasumista järjestetään Asumisen tuen itsenäisissä pienasunnoissa, solutukiasunnoissa tai tukikodeissa, joihin asunnoton solmii huoneenvuokralain mukaiset vuokrasopimukset. Lisäksi tuettua asumista järjestetään järjestöjen niin sanotuissa hajautetuissa tukiasunnoissa tai asunnottomille tarkoitetuissa ympärivuorokautisesti tuetuissa asumisyksiköissä. Asumisen tuen kautta järjestettävien asumispalveluihin hakeutuminen edellyttää aina sosiaalityöntekijän arviota. (Asumisen tuki 2014.)

Oman työni kautta olen havainnut, että Asumisen tuen pienasuntojen ja järjestöjen asuntojen välillä on eroja. Järjestön asuntoon asukkaalle määritellään vuokran lisäksi hänen tulojensa mukainen asumispalvelumaksu, joka asukkaalle on tällä hetkellä korkeintaan 120,60 euroa/kk, ja loppuosa asumispalvelumaksusta maksetaan Asumisen tuesta. Asumispalvelumaksu vaihtelee asumisyksiköstä ja järjestön sopimuksesta riippuen 300 eurosta aina 1800 euroon kuukaudessa. Mikäli asukkaalla on esimerkiksi peruseläkkeet (Kansaneläke ja

takuueläke) yhteensä 738 euroa/kk ja hänellä on eläkkeensaajan asumistuen jälkeen vuokra-ramenoja noin 200 euroa/kk, hänelle määritellään asumispalvelumaksu 52,50 euroa/kk. Tällöin hänelle jää käytettäväksi elämiseen kuukaudessa toimeentulotuen perusosan eli viimesijaisen etuuden verran, joka on 485,50 euroa/kk.

Työni kautta tiedän myös, että Asumisen tuen itsenäisiä pientaloita oli vuonna 2011 noin 2300 asuntoa. Vuonna 2015 maaliskuussa järjestöjen tuettuja asuntoja oli yhteensä 837. Järjestöjen asumisyksiköissä paikkoja oli 716 ja hajasijoitettuja tukiasuntoja oli 121. Lisäksi vuonna 2015 on valmistumassa 30 asuntoa sisältävä asumisyksikkö. Helsingin kaupungilla on oma Vanha Viertotien asumisyksikkö, jossa on 98 paikkaa pitkäaikaisasunnottomille.

Pidän tärkeänä tuoda esiin Asumisen tuen palvelut, joissa pyritään löytämään pysyviä asumisratkaisuja tuen tarpeessa oleville asunnottomille helsinkiläisille. Asumispalvelumaksuihin liittyy iso taloudellinen poliittinen päätös, joka takaa järjestöille mahdollisuuden ylläpitää henkilökuntaa ympärivuorokauden asumispalveluyksiköissä. Näiden asumispalvelumaksujen omavastuuosuuksien jälkeen tuetussa asumisessa asuvien eläkkeensaajien tulot jäävät pääasiassa viimesijaisen etuuden tasolle.

Asunnottomuuskeskusteluissa tuodaan usein esille korkeat asumiskustannukset ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute Helsingissä. Tässä luvussa olen esittänyt vuokra-asumisen monipuolisuutta sekä asumiskustannuksiin liittyviä tekijöitä. Tutkimuksessani tuon myös näitä rakenteellisen tason vaikutuksia asunnottomuuteen ja asunnottomuuden syihin.

4 TUTKIMUSKATSAUS ASUNNOTTOMUUTEEN JA SEN SYIHIN

Suomessa asunnottomuutta on tutkittu erilaisten ryhmien kuten vankien, naisten tai maahanmuuttajien kautta (ks. Granfelt 1992; Granfelt 1998; Rastas 2002; Granfelt 2003) sekä asunnottomuuteen johtaneiden syiden kautta (ks. Taipale 1992; Sipiläinen 1998; Mattsson 2000). Eeva Kostiainen ja Seppo Laakso (2015) kirjoittavat asunnottomuuden polkututkimuksista, joista voidaan erottaa kolme erilaista teoreettista suuntausta, joissa asunnottomuuspolkuja on tutkittu eri metodologisista lähtökohdista. Ensimmäiseksi he mainitsevat interaktionistisen suuntauksen, jota tutkitaan lähinnä etnografisin metodein. Toisen suuntauksen lähtökohdat ovat postmodernismissä, jonka menetelmänä käytetään lähinnä laadullisia haastattelumenetelmiä ja kolmannen suuntauksen asunnottomuustutkimukseen he mainitsevat kvantitatiivisin menetelmin tehdyn tutkimuksen perustuen joko kyselytutkimuksiin tai laajoihin rekisteriaineistoihin (Kostiainen & Laakso 2015, 13).

Koska tutkimukseni keskittyy asunnottomuuteen ja sen syihin Helsingissä, tarkastelen tässä luvussa ensin asunnottomuuteen liittyviä kansainvälisiä ja helsinkiläisiä tutkimuksia. Tämän jälkeen tarkastelen eräitä asunnottomuustutkimuksessa esiin nostettuja erityisryhmiä sekä asunnottomuuteen liittyviä syitä, jotka olen nostanut myös oman tutkimukseni kohteiksi.

4.1 Asunnottomuus kansainvälisissä tutkimuksissa

Feantsa, yleiseurooppalainen asunnottomuusjärjestöjen liitto, on luonut ETHOS luokittelujärjestelmän asunnottomuuden määrittämisen haasteista. Tässä eurooppalaisessa asunnottomuuden luokittelussa (ETHOS - European Typology on Homelessness and Housing Exclusion 2011) mainitaan, että asunnottomuus on Euroopassa keskeinen yhteiskunnallinen ongelma ja asunnottomuuden ehkäisy ja asunnottomien uudelleen asuttaminen edellyttävät ymmärrystä asunnottomuuden syistä. ETHOS -luokittelussa on neljä asunnottomuuden perusmuotoa: katuasunnottomuus, asunnottomuus, asunnottomuusuhan alaisuus ja puutteelliset asumisolosuhteet. Katuasunnottomuuteen ja asunnottomuuteen tilastoituvat henkilöt, jotka asuvat kadulla, ovat vailla vakituista asuinpaikkaa tai majoitus on tarkoitettu tila-

päiseksi. Lisäksi asunnottomiin tilastoituvat muun muassa tilapäisesti perheväkivallan vuoksi turvakodeissa asuvat sekä pitkäaikaiset tukiasunnossa asuvat entiset asunnottomat henkilöt. Puutteellisiin asuinolosuhteisiin tilastoituvat asuntovaunussa asuvat, jotka koke-
mukseni mukaan Helsingissä lasketaan asunnottomiksi, vailla vakinaista asuntoa oleviksi ihmisiksi.

Hans Swärd (1999) kirjoittaa artikkelissaan, että ruotsalaisessa mediassa asunnottomuudesta käydyssä keskustelussa on noussut esiin kaksi erilaista selitystä asunnottomuuden syistä. Hän erottelee asunnottomuuden tarkastelussa yksilöllisen ja rakenteellisen suuntauksen. Yksilöllisellä tasolla asunnottomuuden syinä ovat henkilökohtaiset heikkoudet, mielenterveysongelmat, perhesuhdeongelmat, häiritsevä käytös ja päihdeongelmat. Lisäksi osalla asunnottomista taustalla on valittu elämäntapa, joka on johtanut asunnottomuuteen. Rakenteellisella tasolla korostuvat rakenteelliset tekijät, joissa näkyy yhteiskunnan resurssien jakautuminen. Tällä Swärd tarkoittaa hyvinvointivaltion kriisiä, johon yhdistyvät korkea työttömyys, lisääntyvä köyhyys ja sosiaalipolitiikan leikkaukset sekä psykiatrisen laitoshoidon alasajo. (Swärd 1999.)

Antonio Tosi (2010) kirjoittaa eurooppalaisesta asunnottomuustutkimuksesta ja tuo esiin yksilöllistä ja yhteiskunnallista näkökulmaa asunnottomuuteen. Tosin mukaan asunnottomuus on nähty perinteisesti yksilön vajavaisuutena. Uudenlaisen tutkimuksen päätelmät ovat relevantteja, jos niitä arvioidaan asunnottomiin sovellettavan politiikan näkökulmasta. Asunnottomuuspolitiikassa on perinteisesti sovellettu yksilöllistä hoitoa ja asuttamista kaikkiin asunnottomiin, ja tutkimusten kritiikki tällaista politiikkaa kohtaan on ymmärrettävää. Tosi toteaa, että tutkimusten mukaan perinteiset tavat eivät auta asunnottomia, vaan pitäisi löytää perinteisten paradigmojen vastaisesti uusia ratkaisuja asunnottomuuteen hyvinvointi- ja asumispalveluista. Lisäksi asunnottomuustutkimuksissa on todettu, että institutionaalisten ja taloudellisten resurssien merkitys asunnottomuudesta poispääsyyn aiheuttaa ongelmia kahdesta syystä:

- 1) Institutionaalisten ja taloudellisten tekijöiden korostaminen on ristiriidassa asunnottomien heterogeenisyyden kanssa. Nämä tekijät ovat ristiriidassa myös sellaisten analyysien kanssa, joissa tutkitaan asunnottomuutta aikaperspektiivien kautta. Ongelmaa poistamaan on näiden analyysien avulla löydetty erilaisille asunnottomien ryhmille strategioita heidän auttamisekseen.

2) Yksiköllisten tekijöiden ja yksilötason hoidon vastakkainasettelu nostaa esiin uudelleen kysymyksen asunnottomuuden syistä. Riskinä on, että palataan vanhaan 1980-luvun väitteeseen, jota käytiin asunnottomuustutkimuksessa rakenteellisten syiden ja yksilöllisten haavoittuvuuksien näkökulmien välillä. Tämän vuoksi kysymys asunnottomuuden heterogeenisyydestä on avattu uudelleen.

Lisäksi Tosi mainitsee, että rakenteellisten tekijöiden ja yksilöllisten tekijöiden välinen suhde on yksi asunnottomuuskeskustelun historian kiistellyimpiä. Hänen mukaansa kahdesta asiasta on saavutettu konsensus. Ensiksi pitää hyväksyä, että vastakkaiset argumentit pohjautuvat kahteen eri tasoon tutkimuksessa. Toiseksi pitää yhdistää erilaiset näkökulmat integroiduksi näkökulmaksi. Artikkelissaan Tosi mainitsee Koegelin päätelmän ”Voidakseen selittää tämän hetken asunnottomuutta, täytyy tarkastella kahta eri tekijää. Rakenteellisia tekijöitä, jotka luovat kaiken kattavan kontekstin asunnottomuuteen sekä yksilöllisiä tekijöitä, jotka leimaavat suurimmassa asunnottomuusvaarassa tiukoilla asunto- ja työmarkkinoilla olevat ihmiset.” (Tosi 2010, 227–228.)

4.2 Asunnottomuustutkimuksia Helsingissä

Helsingissä on tehty asunnottomuustutkimuksia käyttäen tilasto- ja rekisteriaineistoja (mm. Korhonen 2002; Kostiainen & Laakso 2012). Lisäksi Kostiainen ja Laakso (2015) ovat tehneet jatkotutkimuksen asunnottomuuspoluista lähettämällä postikyselyjä aiemmin asunnottomina olleille helsinkiläisille. Seuraavaksi tarkastelen näitä asunnottomuustutkimuksia Helsingissä ja vertaan niitä omiin tutkimustuloksiini.

Erkki Korhonen (2002) on käyttänyt tutkimuksessaan Asunnottomat Helsingissä aineistona asunnottomista kerättyjä tilasto- ja rekisteriaineistoja. Lisäksi hän haastatteli asuntoloissa ja tukikodeissa asuvia asunnottomia, laitosten johtajia ja sosiaaliviraston työntekijöitä. Korhonen mainitsee, että asunnottomuutta aiheuttavat köyhyys, syrjäytyminen ja päihteet. Lisäksi useat nuoret ovat velkaantuneet yli varojensa ja luottotiedoissa oleva häiriömerkintä estää asunnon saannin. Korhonen toteaa, että maahanmuuttajilla voi olla vielä vaikeampaa saada asunto kuin kantaväestöön kuuluvalla. Asunnottomuutta ovat aiheuttaneet myös avioerot, määräaikaisen vuokrasopimuksen päättymisen ja asunnon myyminen. Tutkimuksessa todetaan, että asunnottomiksi joutuvia ryhmiä tulee entistä enemmän ja Korhonen nostaa esiin näistä ryhmistä naiset, nuoret ja maahanmuuttajat. Myös halpojen vuokra-

asuntojen puute on ajanut ihmisiä sukulaisten ja tuttavien luokse tai asuntoloihin. Tutkimuksessa mainitaan, että keväällä 2002 pääkaupunkiseudun kunnat olivat sopineet toimenpideohjelmasta asunnottomuuden vähentämiseksi. Helsingissä oltiin tilanteessa, jossa asunnottomuudesta aiheutuneet kustannukset kasautuivat lähes viisinkertaisiksi naapurikuntiin verrattuna. Korhonen toteaa lopussa, että parasta syrjäytymisen ja asunnottomuuden ehkäisyä olisi ennaltaehkäisy. Hän kirjoittaa, että jokaiselle tulisi pyrkiä luomaan mahdollisimman samanlaiset lähtökohdat turvattuun lapsuuteen, kykyjään vastaavaan koulutukseen sekä mielekkääseen työhön ja toimeentuloon. Hänen mukaansa parasta asunnottomuutta ehkäisevää asuntopolitiikkaa olisi tuottaa ja hankkia riittävästi kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. (Korhonen 2002.)

Kostiainen ja Laakso (2012) ovat tehneet tutkimuksen ”Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä”. Heidän tavoitteenaan on ollut selvittää asunnottomuuden muuttoliikettä asunnottomaksi päätyneiden henkilöiden asumishistorian avulla. Tutkimusaineistona he ovat käyttäneet Helsingin väestötietojärjestelmän tietoja Helsingissä asuvista henkilöistä vuosilta 2005–2011. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut tuottaa määrällistä tietoa asuntokannasta vakinaista asuntoa vaille päätyvien määrästä, eli missä suhteessa eri asumismuodoista päädytään asunnottomiksi ja missä määrin Helsinkiin kirjaudutaan asunnottomaksi muualta Suomesta. Lisäksi tutkimuksessa on selvitetty asunnottomuuden kestoa ja toistuvuutta sekä pitkäaikaisasunnottomien määrää, ja asunnottomuutta on tarkasteltu suhteessa ikään, sukupuoleen ja äidinkieleen.

Kostiainen ja Laakso (2012) toteavat, että vailla vakinaista asuntoa olevien määrä kasvaa Helsingissä. Asunnottomuus painottuu nuoriin ja keski-ikäisiin aikuisiin, ja erityisesti naisilla asunnottomuus painottuu 20–29 -vuotiaisiin, joita oli 35 %. Tutkimuksessa todetaan, että vailla vakinaista asuntoa vietettyjen jaksojen pituus riippuu henkilön iästä, ja nuorilla asunnottomuusjaksot painottuvat lyhyisiin alle vuoden kestäviin jaksoihin. Yli vuoden tai useammin kuin kerran viimeisen kolmen vuoden aikana vailla vakinaista asuntoa olleiden määrä on kasvanut vuosittain ja naisilla kasvu on ollut miehiä nopeampaa. Naisilla asunnottomuusriski liittyy miehiä useammin yksinhuoltajuuteen erotilanteessa (vrt. Finley 2003). Tutkijoiden mukaan keskeinen tulos on, että Helsingissä vailla vakinaista asuntoa olevien kuntalaisten määrä on lisääntynyt noin 40 prosenttia vuosien 2005–2011 välillä. ARA:n asunnottomuustilastojen mukaan asunnottomien määrä on noussut Helsingissä tänä aikana kymmenen prosenttia. Tulokset antavat tutkimuksen mukaan viitteitä epävarman

asumisen yleistymisestä, johon liittyy asunnottomuusjaksoja. Kaikki tällaiset tapaukset eivät tule sosiaaliviranomaisten tietoon ja kirjaudu asunnottomuudeksi ARA:n tilastoissa. Tutkimustuloksissa todetaan, että nuorten asunnottomuus on piilossa ja se jää palveluiden käyttöön perustuvien asunnottomuuslukujen ulkopuolelle (Kostiainen & Laakso 2012.)

Kostiainen ja Laakso (2015) ovat tehneet jatkotutkimuksen helsinkiläisten asunnottomuuspoluista ja heidän tavoitteenaan on ollut tunnistaa erilaisille väestöryhmille ominaisia asunnottomuuspolkuja. Tutkimuksessaan he tarkastelevat, kuinka asunnottomiksi päädytään, missä asunnottomuuden aikana majoitutaan ja miten asuminen on järjestynyt. He ovat lähettäneet postikyselyn helsinkiläisille, joiden vailla vakinaista asuntoa oleskelu on päätynyt ja heillä on asuinosoite. Aineistona he käyttivät kyselyvastauksia, joita palautui suomenkielisiä 212 kappaletta, englanninkielisiä 24, venäjänkielisiä 10, arabiankielisiä 4 ja somalinkielisiä 1. Vastausprosentti tutkimuksessa oli 16,6 lähetettyihin postikyselyihin ja koko perusjoukosta vastaajien osuus oli 7 %. Tutkimustuloksissaan he toteavat, että lyhytaikaisena ilmiönä asunnottomuus koskee laajaa joukkoa tavallisia ihmisiä. Kostiainen ja Laakso ryhmittelivät aineistosta kahdeksan erilaista asunnottomuuspolkua, omistusasujista pitkäaikaisasunnottomiin. Tutkimustulosten perusteella he mainitsevat, että asunnottomuuteen johtaneet yleisimmät syyt olivat ero parisuhteesta, muutto toiselle paikkakunnalle sekä vuokrasopimuksen päättyminen itsestä riippumattomista syistä. Korkeat asumiskustannukset, masennus ja riitautuminen vanhempien kanssa olivat myös asunnottomuuteen johtaneita syitä. uuden asunnon saamisen yleisimpiä esteitä olivat korkea hintataso, häiriömerkinnät luottotiedoissa ja vuokratakuut. (Kostiainen & Laakso 2015.)

Asunnottomuuteen liittyvät tutkimukset, selvitykset ja raportit ainakin osittain perustuvat erilaisiin tilasto- ja rekisteritietoihin sekä väestötietojärjestelmästä kerättyyn aineistoon. Näissä aineistoissa on asunnottomuutta käsitelty pääasiassa vain yksilöllisellä tasolla ja rakenteellinen asunnottomuus on jäänyt vähemmälle huomiolle.

4.3 Asunnottomia erityisryhmiä

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n (2013) ”Asunnottomat 2012” selvityksessä mainitaan, että pitkäaikaisasunnottomille suunnatuista toimenpiteistä huolimatta asunnottomuus on kääntynyt Helsingissä nousuun. Selvityksessä mainitaan etenkin nuorten, naisten ja maahanmuuttajien osuuksien kasvu asunnottomuustilastoissa.

Nuorten asunnottomuus

Anna-Maija Josefsson (2007, 81–96) kuvaa artikkelissaan nuorten näkymätöntä asunnottomuutta. Asunnottomille nuorille on tyypillistä, että he oleskelevat tilapäisesti sukulaisten ja ystävien luona, eivätkä he hakeudu tilapäismajoituksiin. Tämän vuoksi nuorten asunnottomuus ei välttämättä tule viranomaisten tietoon, jolloin se jää piileväksi. Helsingin sosiaaliviraston asiakastietojärjestelmästä (ATJ) poimittujen tietojen perusteella hän toteaa, että nuorten kotoa irtautuminen tapahtuu tyypillisimmin muuttamalla lapsuudenkodista tai sijaiskodista sukulaisten tai kavereiden luokse asumaan. He pääsevät asumaan toisten koteihin tilapäisesti ilman vuokrasopimusta tai asumismenoja. Lisäksi hän toteaa, että osa nuorista on siirtynyt olosuhteiden pakosta asunnottomiksi toisten nurkkiin asumaan.

Lehtonen ja Salonen (2008, 104) kirjoittavat, että nuorten asunnottomuus alkaa useimmiten jo vanhempien kanssa asuttaessa ja se näkyy selkeimmin lastensuojelun interventioina. Huostaanoton syinä ovat vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, mutta myös lapsella tai nuorella saattaa itsellään olla ongelmia päihdeiden kanssa. Susan Finley (2003) toteaa asunnottomuudesta Amerikassa, että lastensuojelutaustaiset nuoret näkyvät asunnottomuustilastoissa. Hänen mukaansa perinteinen mielikuva asunnottomasta ei enää vastaa nykypäivän amerikkalaista asunnontonta. Lisäksi hän kirjoittaa, että asunnottomuus lisääntyy eniten lapsiperheiden osalta, erityisesti yksinhuoltajaäitien keskuudessa (Finley 2003).

Myös Deborah Quilgars (2010, 192) mainitsee nuorten asunnottomuutta käsittelevässä artikkelissaan, että osa nuorista on haluttomia käyttämään aikuisille asunnottomille tarkoitettuja palveluita. Tämän vuoksi nuorten asunnottomien määrä on todennäköisesti aliarvioitu. Quilgars toteaa, että osa nuorista asuu lapsuudenkodissaan pidempään kuin on tarpeen, koska heillä on pienet tulot eikä sopivia asumisvaihtoehtoja ole tarjolla. Artikkelissa myös todetaan, ettei vuonna 1998 ollut selkeätä trendiä nuorisoasunnottomuuden kasvusta Euroopassa. Tästä huolimatta on todettu, että jossain maissa (Itävalta, Suomi, Portugali) saattaisi olla suuntausta kohti suurempaa asunnottomuusriskiä, vaikka osassa maista (Tanska, Luxemburg) kasvusuuntaus on onnistuttu pysäyttämään. Quilgars toteaa kuitenkin, että Euroopan tasolla ei ole luotettavia arvioita nuorten asunnottomuudesta. (Quilgars 2010.)

Pekka Myrskylä (2012, 6–7) toteaa Elinkeinoelämän valtuuskunnan selvityksessä, että joka kymmenes syrjäytyneistä nuorista on myös asunnoton. Nuorten asunnottomuuteen on mo-

nia syitä, esimerkiksi nuoren huostaanoton päättyessä 18 vuoden iässä, ei kaikille kyetä järjestämään omaa asuntoa. Lisäksi asunnottomuutta syntyy aikuistuvan nuoren kodin hajoessa kuolemantapauksissa, avioeroissa ja päihdeongelman takia. Lisäksi osa nuorista lähtee kotoa omasta aloitteesta, koska he eivät kykene elämään vanhempiensa kanssa. Myrskylä toteaa myös, että nuorilla itsellään voi olla sellaisia ongelmia, jotka estävät heidän kotona asumisen. Myrskylä ei tässä selvityksessä korosta muita asunnottomuuteen liittyviä rakenteellisia ongelmia kuin huostaan otettujen nuorten asunnon saatiin liittyvät puutteet.

Vapautuvat vangit

Vapautuvat vangit ovat vaikeasti asutettava ryhmä, ja erityisen ongelmallista se on silloin, jos vapautuvalla henkilöllä on päihderiippuvuus. Asunnottomuus koskettaa kaikkein eniten rikos- ja päihdekierteessä eläviä rikoksen uusijoita, ja heidän kohdallaan asumisen ja asunnon säilyttämiseen vaikuttavat sosiaalisten ongelmien lisäksi riippuvuus ja lojaliteetti rikollista alakulttuuria kohtaan. Rikoksen uusijoilla kiinnijääminen ja tuomio merkitsevät asunnon menetystä, varsinkin kun tuomiot ovat useiden vuosien mittaisia. (Lehtonen & Salonen 2008, 33, 106.) Myös Sari Pitkänen ja Juha Kaakinen (2004, 35) kirjoittavat, että vapautuvista vangeista kaikki huono-osaisimmat, päihdeongelmaiset ja vankilakierteessä olevat henkilöt jäävät asunnottomiksi. Heidän mukaansa väkivaltaisesti käyttäytyvät vapautuvat vangit kulkevat sairaalan, vankilan, sosiaalityön ja matkustajakodin välillä.

Asunnottomat maahanmuuttajat

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n selvityksen mukaan vuonna 2012 yksinäisiä asunnottomia maahanmuuttajia oli 1150 henkilöä, ja kasvua vuodesta 2011 oli 400 henkilön verran. Vastaavasti asunnottomia maahanmuuttajaperheitä oli vuonna 2012 175 ja kasvua edellisvuoteen oli 35 perheen verran. (Asunnottomat 2012.)

Pitkänen ja Kaakinen (2004, 37–38) toteavat, että maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrän arvioidaan olevan tilastoja suurempi, koska etenkin yksinäisiä maahanmuuttajataustaisia henkilöitä on majoittuneena tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona. Myös

maahanmuuttajien, kuten valtaväestönkin asunnottomuuteen liittyy taloudellisten resurssien riittämättömyyttä ja sosiaalisten sekä henkisten asioiden kasaantumista.

4.4 Asunnottomuuden syitä

Vuokravelat ja taloudellinen tilanne

Tutkimusten mukaan (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 31, 45; Lehtonen & Salonen 2008, 104–105; Josefsson 2007, 94.) taloudellinen tilanne on yksi yleisin syy menettää asunto. Häätöön johtaviin vuokratilanteisiin on useita syitä, mutta niukka taloudellinen tilanne ja rahavarojen kuluttaminen muualle kuin vuokramaksuun ovat tyypillisiä syitä vuokravelkojen syntymiselle. Lisäksi vuokravelat ja luottohäiriömerkinnät hankaloittavat uuden vuokra-asunnon saantia.

Nuorempien keskuudessa koulutuksen puuttuminen ja siitä seuraava työttömyys aiheuttavat toimeentulokiriippuvuutta. Myös muun väestön ensisijaiset etuudet on mitoitettu niin pieniksi, että joka tapauksessa oikeus viimesijaisiin etuuksiin syntyy ja lopputulos on kaikilla sama. He elävät minimitoimeentulotuen varassa, joka aiheuttaa velkaantumista. (Lehtonen & Salonen 2008, 105.)

Häiritsevä elämäntapa

Häiritsevän elämäntavan vuoksi häädetyillä ihmisillä on usein taustalla päihde- ja mielenterveysongelmia. Päihdeongelmista kärsivien ihmisten elämäntavat ovat yleensä sellaisia, jotka kiinnittävät naapurien huomiota ja häiriöiden tuottaminen aiheuttaa häätöjä. Joskus asumiseen liittyvät ongelmat ja häiritsevä elämäntapa saattavat aiheuttaa hajuhaittoja rappukäytäviin tai johtavat asunnon vahingoittumiseen. Tällöin taustalla saattaa olla myös asukkaan hoitamaton mielenterveysongelma. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 29; Lehtonen & Salonen 2008, 106.)

Helsingissä on pyritty ennaltaehkäisemään häätöjä asumisneuvonnan avulla. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n (Asunnottomat 2012) selvityksen mukaan Helsingis-

sä on vuosina 2010–2012 ollut peruuntuneita häätöjä 245 ja vuokraveloista on tehty 4400 maksusopimusta.

Maksuhäiriömerkintä

Suomen asiakastieto Oy kerää yksityishenkilöistä luottotietorekisterin. Luottotietomerkintä rekisteröidään, kun yksityishenkilön maksun laiminlyönti todetaan tuomioistuimen päätöksellä tai ulosottoviranomaisen toimesta. Maksu on ennen rekisteröintiä ollut jo pitkään maksamatta (keskimäärin 6-8 kuukautta) ja henkilö on saanut useita perintäkirjeitä. (Suomen asiakastieto 2014.) Internetin asuntoilmoituksia tarkastellessa (Sato 2014; Vuokraovi 2014) ilmenee, että valtaosa vuokranantajista ilmoittaa tarkistavansa vuokra-asunnon haki-
jan luottotiedot tai suoraan mainitsee, että vuokralaisilta edellytetään kunnossa olevia luottotietoja.

Kansainvälisissä tutkimuksissa ja raporteissa kiinnitetään huomiota erilaisiin asunnottomuuden perusmuotoihin ja puutteellisiin asuinolosuhteisiin. Lisäksi näissä tutkimuksissa tarkastellaan asunnottomuutta yksilöllisellä ja rakenteellisella tasolla. Suomen asunnottomuustutkimuksissa tuodaan esiin yksilön asunnottomuuspolkuja ja asunnottomuuden syitä. Näitä asunnottomuustutkimuksia yhdistää asunnottomuuden monimuotoisuuden esiintuominen ja varsinkin kansainvälisissä tutkimuksissa korostetaan asunnottomuuspolitiikan merkitystä asunnottomuuden hoidossa.

Omassa tutkimuksessani olen kerännyt tietoa tämän hetkisistä asunnottomista suoraan kysymällä heiltä itseltään heidän asunnottomuuteen johtaneita syitä myöhemmin esittelemäni Survey -menetelmän avulla. Olen tehnyt kyselyn myös osalle Helsingin kaupungin työntekijöistä, jotka kohtaavat työssään asunnottomia helsinkiläisiä. Saamieni vastausten perusteella pyrin erottelemaan asunnottomuuteen liittyvistä ongelmista yksilöllisiä ja rakenteellisia tasoja ja löytämään näille tasoille yhteisiä nimittäjiä. Tutkimuksessani pyrin kuvaamaan tämän hetken asunnottomuuden heterogeenisyyttä, jotta asunnottomuudesta voitaisiin keskustella mahdollisimman moniäänisesti. Tarkastelen saamiani tutkimustuloksia myös vertailemalla niitä aiempien tutkimusten tuloksiin.

5 SURVEY - TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa tarkoituksena on avata tutkimukseni tavoitteet ja metodologiset valintani. Selvitän myös tutkimukseni kulkua kyselylomakkeiden jäsentämisestä sekä perustelen aineiston keruuseen vaikuttaneita valintojani. Tutkimuksen alkuperäinen tarkoitus oli tuottaa puhtaasti kvantitatiivista tietoa asunnottomuudesta Helsingissä, mutta aineiston keruun edetessä ja sanallisten vastausten runsauden vuoksi päädyin integroimaan tutkimukseeni kvalitatiivista sisällön analyysiä. Tutkimukseni on kuvaileva deskriptiivinen survey-kyselytutkimus, jossa tuodaan esiin sekä määrällisiä että laadullisia tuloksia.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni metatason kysymyksenä on, minkälaista asunnottomuus on tänä päivänä Helsingissä. Vaikka pitkäaikaisasunnottomuuteen on suunnattu erilaisia toimenpiteitä PAAVO -ohjelmalla, on asunnottomien määrä Helsingissä lisääntynyt aina vuoteen 2013 asti. Tutkimukseni hypoteesina on, että asunnottomuuden problematiikka on muuttunut, ja rakenteellisten tekijöiden vaikutukset ovat lisääntyneet suhteessa yksilötason asunnottomuuden syihin.

Asunnottomuuden muutoksia selvitän tutkimuskysymysteni avulla

- 1) Keitä nykyiset asunnottomat helsinkiläiset ovat?
- 2) Mitkä ovat asunnottomuuden syyt tällä hetkellä?

5.2 Survey -menetelmä ja aineiston esittely

Kokemukseni mukaan asunnottomuus on erittäin henkilökohtainen asia, ja vakituinen asunto ja oma koti luo lähtökohtaisesti ihmiselle turvallisuuden perustan. Asunnottomuus on lisääntynyt Helsingissä viime vuosien aikana, mutta kenelläkään ei ole tarkkaa kuvaa siitä, keitä asunnottomat tänä päivänä ovat. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman, PAAVO I (2008–2011) aikana suljettiin Helsingissä asunnottomien sosiaalipalvelut ja asunnottomat ohjattiin asioimaan oleskelun mukaiselle sosiaaliasemalle. Mielestäni on

tärkeää selvittää, keitä asunnottomat tänä päivänä ovat. Toivoin saavani asunnottomilta vastauksia useita satoja, jopa tuhat, jotta kvantitatiivinen kuvaus asunnottomista ja asunnottomuuden syistä toteutuisi.

Aineiston keruussa olen käyttänyt survey -menetelmää, jolla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan aineiston keruuta strukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselylomake on tehokas tapa kerätä tietoa tutkittavasta asiasta ja survey -menetelmän avulla voidaan kerätä tietoa laajaltikin. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 119–120.) Sirkka Hirsjärven, Pirkko Remeksen & Paula Sajavaaran (2004, 125) mukaan survey -tutkimuksessa kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä ja kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan, vertailemaan ja selittämään tutkittua ilmiötä.

Tutkimukseni jakautui kahteen osaan. Sain ensin tutkimusluvut kyselyn järjestämiseksi asunnottomille helsinkiläisille Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta, Helsingin seurakuntayhtymästä ja Nuorisosäätiöstä. Asunnottomille suunnatun kyselyn vastausten määrän jäätyä vähäiseksi (105 analysoitavaa vastausta), suoritin kyselyn myös osalle Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden työntekijöistä, jotka kohtaavat työssään asunnottomia helsinkiläisiä. Jälkimmäisen kyselyn järjestämiseksi hain uuden tutkimusluvan Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksesta. Työntekijöille suunnattu kysely noudatti asunnottomille suunnatun kyselykaavakkeen teemoja. Viimeinen kysymys antoi vastaajille mahdollisuuden kirjoittaa asunnottomuudesta omin sanoin. Työntekijöille suunnattu kysely tuotti aineistoa rivivälillä 1 yhteensä 10 sivua, joten tutkijana koin, etten voi jättää huomioimatta näin laajaa aineistoa. Lisäksi asunnottomat itse kertoivat kokemuksiaan omasta asunnottomuudesta sanallisesti ja pidin tärkeänä tuoda myös heidän kokemuksensa esiin. Päädyin analysoimaan aineiston sisällön analyysillä ja näin tutkimuksestani muodostui deskriptiivinen monimenetelmätutkimus.

Keräsin aineiston kyselylomakkeella asunnottomilta (LIITE 1) ja työntekijöiltä (LIITE 2). Pysin tekemään lomakkeet mahdollisimman yksinkertaisiksi ja lyhyiksi. Tämä on kokemukseni mukaan tärkeää, koska asunnottomuus jo itsessään on usein stressaavaa, ja yksinkertainen kyselylomake tulee myös työntekijöiltä todennäköisemmin täytettyä. Kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot ovat valintavaihtoehtoja asunnottoman omasta tilanteesta ja työntekijöiden lomakkeella kysyin heidän näkemyksiään asunnottomuudesta. Olen laatinut kyselylomakkeen kysymykset asunnottomuuden syistä ja kestosta pohjautuen teoretiseen ja oman tietämykseni perusteella. Anja Aholan (2007) mukaan lomakkeen kysymyksillä

tulee olla sama merkitys kaikille vastaajille ja lomakkeella pitää kysyä vain sellaisia kysymyksiä, joihin vastaajilla on tarvittava tieto. Lisäksi lomakkeen rakenteen tulisi rohkaista vastaajia vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman tarkasti ja lomakkeen tulisi olla niin lyhyt kuin se on mahdollista. (Ahola 2007, 56–70.)

Avauskysymysten tulee olla mahdollisimman helppoja. Kyselylomakkeen pitää keskittyä tutkimuksen aiheisiin ja kysymykset edetä sujuvasti kysymyksestä seuraavaan siten, että kysymysten järjestys on looginen. Samaan aihepiiriin kuuluvat kysymykset pitää ryhmitellä yhteen ja lomakkeen suunnittelussa on huomioitava kysymysjärjestyksen vaikutukset tuloksiin. (Ahola 2007, 60–61.)

Olen laatinut kyselylomakkeen mahdollisimman yksinkertaisen näköiseksi ja asunnottomien kyselylomakkeella aloituskysymykset liittyvät sukupuoleen, ikään, taloudelliseen tilanteeseen ja työllisyystilanteeseen. Työntekijöille suunnatussa kyselyssä aloituskysymykset liittyivät työntekijän työpisteeseen sekä asiakkaiden ikään ja lukumäärään. Tein asunnottomille suunnatun kyselylomakkeen testaamiseksi koekyselyn ensin omien asiakkaideni parissa, jotta saan palautetta kyselylomakkeen täyttämistä. Myös Lähityön työntekijät täyttivät asiakkaidensa kanssa kyselylomaketta, ja olen muokannut muutamia kysymyksiä saamieni palautteiden perusteella. Tein koekyselyn myös työntekijöille suunnatulla kyselylomakkeella ja palautteen perusteella muokkasinkin vastaavasti tätä kyselylomaketta. Yleisesti kaikki vastanneet antoivat palautetta lomakkeen helposta täyttämistä, mutta kritiikki kohdistui vapaavalintaisen vastausvaihtoehdon puuttumiseen työntekijöille suunnatussa kyselyssä.

Asunnottomille suunnatussa kyselylomakkeessa seuraavat kysymykseni liittyvät erilaisiin asiakkuuksiin. Näillä kysymyksillä etsin, onko asunnottomuudella ja erilaisilla asiakkuuksilla syy-yhteyttä toisiinsa nähden. Seuraavalla kysymyksen asettelulla pyrin löytämään asunnottomuuden yhteyttä yksinäisiin ja perheisiin, kuinka paljon asunnottomina heitä vastaajien joukossa on ja ovatko he ensimmäistä kertaa asunnottomina. Lomakkeen yksinkertaisuuden vuoksi olen laittanut tähän samaan lokeroon myös maahanmuuttajataustaiset vastaajat, koska erillisenä kohtana tämä olisi kenties ollut leimaavaa ja maahanmuuttajataustaisella voi olla tässä vaihtoehdona myös joko yksinäinen asunnoton tai perheeseen kuuluva. Asunnottomuuden kesto ja helsinkiläisyys kertovat, ovatko asunnottomuuden kestot lyhentyneet, ja onko Helsingissä paljon muualta Suomesta muuttaneita asunnottomia ihmisiä. Majoittumistilannetta koskevilla kysymyksillä pyrin selvittämään, onko vastaa-

jissa joukko nuoria, jotka ovat joutuneet muuttamaan kotoa pois suoraan asunnottomiksi. Mielenkiinnolla odotin, löytyisikö vastaajista joukko, jolla on jokin sellainen yhteys asunnottomuuteen, josta ei ole tällä hetkellä tietoa. Asunnottomuuden syitä kysyn viimeisellä valintavaihtoehtokysymyksellä. Kaikkiin kysymyksiin, joihin voi valita useamman vaihtoehdon, olen laittanut kysymyksen jälkeen siitä tiedon. Viimeisten kysymysten avulla pyrin selvittämään, miten aktiivisesti asunnottomat etsivät asuntoa itselleen. Esimerkiksi, mikäli asunnoton ei hae aktiivisesti asuntoa mistään, onko hän tosiasiaassa asunnoton, vai eikö hän vain haluakaan asuntoa. Ympäristöministeriön raportissa mainitaan, että asunnottomat voivat myös itse jättäytyä palvelujärjestelmien ulkopuolelle (Pitkänen & Kaakinen 2004, 51). Työntekijöille suunnatussa kyselylomakkeessa on pyrkinyt kysymään samoja asioita asunnottomien määrästä ja syistä mukaillen asunnottomille suunnattua kyselylomaketta.

Lomakkeiden vastauksista ei voi millään tavoin tunnistaa vastaajaa, koska siinä ei kysytty mitään vastaajien tunnistetietoja. Työntekijöille suunnatussa kyselyssä olin yhdistänyt Sinfon ja Lähityön työpisteet. Nämä yksiköt olivat työntekijämääriltään niin pieniä, että vastaajien tunnistettavuus olisi voinut vaarantua. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, laitoin yksinkertaisen saatetiedotteen asiakkaille kyselyn liitteeksi (LIITE 3). Työntekijöille lähetin kyselyn sähköpostitse saatekirjeellä (LIITE 4), vastausaikaa heillä oli 9 arkipäivää. Muistutin työntekijöitä uudelleen samalla sähköpostilla, kun vastausaikaa oli vielä 3 päivää jäljellä. Lisäsin muistutusviestiin saatetekstin ” HEI ! VIELÄ EHDIT VASTATA !! Toivon Sinun käyttävän **muutaman minuutin** vastataksesi alla olevan linkin kautta kyselyyn! Mitään tarkkoja lukuja ei tarvitse vastata, ainoastaan oma mielipiteesi/käsityksesi tämän päivän asunnottomasta helsinkiläisestä! Hyvää joulun odotusta t.kirsi hörhä”.

Asunnottomuus on Suomessa keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja erityisesti Helsinkiin (Kostiainen ja Laakso 2012, 23). Tämän vuoksi pyrin tavoittamaan kyselylomakkeellani asunnottomia helsinkiläisiä useasta eri toimipisteestä sekä etsivän työn avulla. Kaikki asunnottomat helsinkiläiset eivät asioi Sosiaali- ja terveysvirastossa toimeentulotuen asiakkuudessa, joten järjestin kyselyn mahdollisimman monessa viraston eri palvelupisteessä tavoittaakseni mahdollisimman kattavasti heterogeenisen joukon asunnottomia helsinkiläisiä.

Kyselylomakkeita oli jaossa elokuusta marraskuulle syksyllä 2013 eri sosiaali- ja terveysviraston palvelupisteissä, joissa asioi asunnottomia helsinkiläisiä riippumatta siitä, ovatko he toimeentulotuen saajia. Haartmanin sairaalan henkilökunnan kanssa sovin, että haen

kyselykaavakkeet ja postilaatikon pois jo lokakuussa. Palvelupisteistä olin valinnut Asumisen tuen, Työvoiman palvelukeskus Duurin, S-infon palvelupisteen Kallion virastotalon ala-aulassa, Malmin ja Haartmanin terveystakeskuspäivystykset ja Itäkeskuksen Aurinkoisen hymyn. S-info on palvelupiste, jossa voivat asioida kaikki helsinkiläiset toimeentulosta riippumatta. Tästä palvelupisteestä helsinkiläiset voivat saada yleistä neuvoa ja ohjeita erilaisista palveluista Helsingissä. Aurinkoinen hymy on yksi Helsingin kaupungin päivätoimintakeskuksista, jossa asioi myös paljon asunnottomia henkilöitä. Lähityön työntekijät olivat tärkeässä roolissa, koska he tekivät etsivää työtä jalkautuen ympäri Helsinkiä ja tapasivat paljon asunnottomia helsinkiläisiä. Lisäksi Helsingin seurakuntayhtymän diakonit jakoivat kyselylomakkeita asiakkailleen, ja Nuorisosäätiön palvelupisteessä oli asunnottomalla nuorella mahdollisuus halutessaan vastata kyselyyn. Olen tietoisesti jättänyt kyselyn ulkopuolelle katkaisuhuoltoasemat, päihdehuollon asumispalvelut, asuntolat ja matalan kynnyksen päiväkeskukset, koska tarkoitukseni oli saada mahdollisimman heterogeeninen joukko vastauksia. Poikkeuksena olen valinnut aineiston keruupaikaksi Nuorisosäätiön, koska toivoin tavoittavani myös nuoret asunnottomat helsinkiläiset.

TAULUKKO 3. Asunnottomien vastaukset palvelupisteittäin

Palvelupiste	Vastaukset	% osuudet
Lähityö	18	16,8
Asumisen tuki	17	15,9
S-info	17	15,9
Työvoiman palvelukeskus Duuri	6	5,6
Aurinkoinen hymy	8	8,4
Malmin terveystakeskuspäivystys	18	17,8
Haartmanin terveystakeskuspäivystys	10	9,3
Helsingin Seurakuntayhtymä	11	10,3
Nuorisosäätiö	0	0,0
YHTEENSÄ	105	100,0

Vastauksia tuli yhteensä 112 kappaletta. Jätin 7 lomaketta huomioimatta tässä tutkimuksessa, koska lomakkeisiin oli vastattu puutteellisesti siten, että vain 2-3 kysymykseen oli vastattu. Lisäksi vastausten joukossa oli lomake, johon oli piirretty ainoastaan iso ”kirkko-

vene” ja kirjoitettu ”*SUN TUTKIMUS EI AUTA, MONEY TALKS!*”. Malmin terveystieteiden vastauslaatikossa oli myös yksi 5 cm pitkä luoti. Analysoitavia vastauslomakkeita kerääntyi yhteensä 105 kappaletta.

Työntekijöille suunnatussa kyselyssä jätin kyselyn ulkopuolelle terveystieteiden vastauslaatuksen ja Aurinkoisen hymyn työntekijät, koska koin hankalaksi tavoittaa terveystieteiden työntekijöitä ja suurin osa Aurinkoisen hymyn työntekijöistä ei ole vakituksessa työsuhteessa Helsingin kaupungilla. Halusin ottaa kyselyyn mukaan myös sosiaalitoimiston palvelupisteiden toimeentulotukea myöntävät työntekijät, koska he työskentelevät asunnottomien helsinkiläisten toimeentulotuen saajien kanssa. Taulukkoon 4 olen kerännyt palvelupisteisiin työntekijöille lähetettyjen kyselyiden lukumäärän ja palautuneet vastaukset.

Lähityön + S-infon ja Asumisen tuen työntekijöillä oli asiakkaina kaikki täysi-ikäiset helsinkiläiset, pääasiassa työntekijöillä oli yli 20 asunnottomaa asiakasta. Työvoiman palvelukeskuksen työntekijöillä oli 71 % asiakkaina yli 30 -vuotiaita ja 29 % työntekijöistä työskenteli nuorten alle 30 -vuotiaiden asiakkaiden parissa. Työvoiman palvelukeskuksessa työntekijöillä oli keskimäärin alle 10 asunnottomaa asiakasta asiakkuudessa. Sosiaaliohjauksen työntekijöillä oli asiakkaina yli 26 -vuotiaat sekä vanhemmat ja asunnottomia asiakkaita heillä oli eniten ryhmissä 16–20 henkilöä sekä yli 20 henkilöä. Sosiaalityön palvelupisteen vastaajat jakautuivat tasaisesti nuorten alle 26 -vuotiaiden sosiaalityöhön ja yli 26 -vuotiaiden sosiaalityöhön. Nuorten sosiaalityössä työntekijöillä oli asunnottomia asiakkaita yli 16 henkilöä, kun taas vanhojen asiakkaiden sosiaalityöntekijöillä asunnottomien asiakkaiden lukumäärä oli selkeästi keskimäärin alle 15 henkilöä.

TAULUKKO 4. Työntekijöiden vastaukset palvelupisteittäin

Palvelupiste /työntekijät	Vastaukset	vastaus% /palv.piste
Lähityö+ S-info /13	6	46,
Asumisen tuki /9	9	100,0
Työvoiman palvelukeskus Duuri /32	21	65,6
Sosiaalityön palvelupisteet /84	36	42,9
<u>Sosiaaliohjauksen palvelupisteet /88</u>	<u>38</u>	<u>43,2</u>
YHTEENSÄ	226 / 110	48,7

Taulukkoon olen laittanut palvelupisteen jälkeen työntekijöiden määrän, kuinka monelle olen kyselyn sähköisesti lähettänyt. Yhteensä lähetettyjä kyselyposteja oli 226. Vastausprosentin olen laskenut palvelupisteittäin palautuneista vastausten määristä. Aktiivisimpia vastaajia ovat olleet Asumisen tuen työntekijät, vastausprosentin ollessa 100. Tosin heistä kahdella ei ollut asunnottomia asiakkaita, joten he eivät ole arvioineet asunnottomien asiakkaiden tilanteita. Vastattuaan ”minulla ei ole asunnottomia asiakkaita” he ovat siirtyneet vastamaan suoraan viimeiseen sanalliseen osuuteen asunnottomuudesta tänä päivänä. Sosiaaliohjauksen palvelupisteestä ja kategorisesti analyysin vuoksi yhdistetystä Lähityön ja Sinfon palvelupisteistä jätin sellaiset vastaukset pois, joissa oli vastattu vain muutamiin ensimmäisiin kysymyksiin. Näitä vastauksia oli yhteensä 5.

5.3 Menetelmien yhdistäminen

Tutkimusaineistoa kerääntyi erilaisista kyselyistä asunnottomille ja heidän kanssaan työskenteleville työntekijöille. Kyselylomakkeen avoimesta vastauskohdasta kerääntyi paljon laadullista aineistoa, jota en halunnut kääntää kvantitatiiviseen muotoon. Tästä syystä päädyin käyttämään aineiston analyysissä erilaisia tutkimusmenetelmiä, ja tutkimuksesta muodostui aiotun kvantitatiivisen tutkimuksen sijaan monimenetelmätutkimus. Tutkimukseni peruslähtökohta oli asunnottomille suunnatun kyselyn avulla selvittää, ovatko asunnottomat muuttuneet Helsingissä esimerkiksi pitkäaikaisasunnottomista vanhemmista henkilöistä nuoriksi, jotka ovat olleet lyhyen aikaa asunnottomina. Tavoitteeni oli saada riittävästi vastauksia asunnottomista, jotta tutkimustuloksista voisi löytyä jokin yleistettävä ryhmä. Vastausten vähäisen määrän vuoksi tein työntekijöille vastaavan kyselyn, jossa työntekijät vastasivat oman käsityksensä mukaisesti kysymyksiin asunnottomuudesta. Nämä kaksi kvantitatiivista aineistoa ovat tutkimuksen pääasiallisia tuloksia. Olen liittänyt tutkimustuloksissa kvalitatiivisen sisällönanalyysin näiden kvantitatiivisten tutkimustulosten tueksi. Tällaista menetelmien yhdistämistä kutsutaan monimetodi-menetelmäksi, jossa käytetään useita erilaisia tiedonhankinnan tekniikoita. (Metsämuuronen 2005, 245.)

John W. Creswell (2011) kirjoittaa ensimmäisten mixed methods -määritelmien olevan Greenen, Caracellin ja Grahamin muodostamia vuodelta 1989. He ovat mixed methods -määritelmässään korostaneet metodien sekoittamista sekä metodien ja paradigmojen selvittämistä. Tutkimuksessaan he ovat määritelleet mixed method -menetelmän käsittämään

vähintään yhden kvantitatiivisen metodin (suunniteltu lukujen keräämiseen) ja vähintään yhden kvalitatiivisen metodin (sanojen keräämiseen). Seuraavissa luvuissa esittelen käyttämäni menetelmät, joista ristiintaulukointi ja barometrit ovat kvantitatiivisia menetelmiä ja sisällön analyysi kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä.

5.4 Ristiintaulukointi ja suorat jakaumat SPSS -ohjelmalla

Teoksessa 'Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät' (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1994) selvitetään, että kvantitatiivisella tutkimuksella voi kuvata tutkittavan ilmiön rakennetta ja sitä minkälaisista osista se koostuu. Kvantitatiivinen menetelmä auttaa selvittämään, onko asunnottomuuden syistä löydettävissä erilaisina riippuvuuksina ilmeneviä yhteyksiä syiden ja asunnottomien välillä. Tutkijan on tunnettava tutkittavan kohteen ilmiö hyvin ja oikea tulkinta edellyttää tutkimuskohteen tuntemista laajemmassa mielessä kuin käytetyn aineiston rajoissa. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1994, 20–22.)

Tässä tutkimuksessani olen koodannut asunnottomille suunnatun kyselyn vastausvaihtoehdot vastaamaan tiettyä numeroa, jotta voin johdonmukaisesti ja jäsennellysti käsitellä vastauksia SPSS-ohjelmalla. Näin olen muodostanut sanallisista muuttujista numeerisia, koska sanoilla ei voi tehdä laskutoimituksia, mutta numeeriset koodit mahdollistavat ”sanoilla laskemisen”. Näistä koodeista voidaan luoda tilastollisia muuttujia, joita voivat olla esimerkiksi sukupuoli, ikä tai asiakkuus, kun tilastoyksikkönä on henkilö. Vaikka mittaamisen mielletäänkin yleensä liittyvän numeroihin, on survey-tutkimuksissa mittaaminen hyvin usein myös sanallista. Survey-tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita sellaisista tilastoyksikön ominaisuuksista, jotka on ilmaistava sanallisesti. Ristiintaulukoinnilla tutkitaan muuttujien jakautumista sekä niiden välisiä riippuvuuksia. (Mattila 2004.) Ristiintaulukoinnin ja frekvenssien tulokset esitän taulukoina, joissa olen kuvannut vastaajien määrää *numeruksena*. Kaikkien asunnottomien vastaajien määrä on $N=105$ ja pieni n kuvaa osassa taulukoista tietyn vastaajajoukon määrää. (Metsämuuronen 2000, 20.)

5.4.1 Selitettävät muuttujat

Tutkimuksessani selvitän, keitä nykyiset asunnottomat ovat ja mitkä ovat asunnottomuuden syitä seuraamalla Tarja Heikkilän (2005) ohjeita. Näitä selitettäviä muuttujia mitataan asunnottomille suunnatun kyselylomakkeen kysymyksillä. Käytän analyysissä ristiintaulukointia, jossa selvitetään kahden luokitellun muuttujan välistä yhteyttä ja vaikuttavakko muuttujat toisiinsa. Ristiintaulukoinnissa laitoin toisen muuttujan sarakemuuttujaksi ja toisen rivimuuttujaksi. Muodostuneessa taulukossa on soluissa kyseisten vastausten kappalemäärä, eli solufrekvenssi. (Heikkilä 2005, 210.) Tulosten esittämisen yhteydessä olen taulukkoon merkinnyt myös prosentiosuuksia.

Laadin kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot erilaisiksi vastaamaan sitä, miten pyrin löytämään selitettävälle muuttujalle vastauksia. Osaan kysymyksistä olin käyttänyt mitta-asteikkona laatuero- eli nominaaliasteikkoa, jolla erotetaan vastausvaihtoehdot toisistaan laadullisesti. Osa vastausvaihtoehdoista oli dikotomisista siten, että vastauksessa oli valittavana vain kaksi arvoa. Näitä molempia muuttujavaihtoehtoja tarkastelen ristiintaulukoinnin avulla siten, että pyrin havaitsemaan kahden eri muuttujan välistä yhteyttä. (Metsämuuronen 2005, 332–339). Kysymykset, joissa on useampi vastausvaihtoehto, olen luokitellut vastausvaihtoehdot omiksi luokiksi esimerkiksi ” alle 0,5 v”, ”alle 1 v”, ”1-3 v”, ”3-9 v”, ”yli 10 v”. Olen koonnut näistä vastausvaihtoehdoista myös suoria lukumääriä eli frekvenssejä siten, että esiintyykö tiettyä vastausvaihtoehtoa eniten selittämään selitettävää muuttujaa. (Heikkilä 2005, 82–83.)

Analysoidessani vastauksia tutkin kahden muuttujan välistä riippuvuutta ristiintaulukoinnilla ja tarkastelin muuttujien jakaumia, eli frekvenssejä eri ryhmissä. Ristiintaulukoinnin ja frekvenssit analysoin SPSS-ohjelmalla valikoimalla muuttujia sen mukaan, miten halusin asunnottomuutta ja asunnottomuuden syiden riippuvuuksia selvittää. Valitsin soluprocentit rivimuuttujille SPSS-ohjelman avulla. (Karhunen, Rasi, Lepola, Muhli, Kanninen 2011, 65–68.)

Määrittelin kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot muuttujiksi ja syötin tiedot SPSS -ohjelmaan muuttujanäkymään Variable View -välilehden taulukkoon. Esimerkiksi riville yksi vastaajan taustatietona sarakkeeseen Label sukupuoli ja sarakkeeseen Values arvoiksi mies = 1 ja nainen = 2. Desimaalit merkitsin numerolla 0, koska käsittelin kokonaislukuja. Seurasin SPSS – opaskirjaa tehdessäni tallenteita ja mitta-asteikkoon kohtaan Measure valitsin

Nominal asteikon, koska kyselylomakkeen vastaukset ovat luokitteluasteikollisia. Toistin tämän kaikkien kyselylomakkeella olevien vastausvaihtoehtojen kohdalla. Tämän jälkeen siirryin aineistonäkymään Data View -välilehteen ja syötin muuttujien arvot kyselylomakkeilta riveille. Yksi rivi vastasi yhtä lomaketta. (Karhunen ym. 2011, 15–18.)

Numeroin asunnottomien vastauslomakkeet vastaamaan aineistonäkymän riviä. Tämä helpotti huomattavasti tulosten tulkintaa ja täsmennystä, koska laskin myös käsin tiettyjä ristiintaulukoinnin tuloksia, joita täsmennän tulosten esittämisen yhteydessä. Työntekijöille suunnatussa sähköisessä kyselyssä vastaukset tulivat suoraan Excel-tiedostomuodossa ja vastaukset olivat valmiina mielipiteinä ja arvioina.

5.4.2 Selittävät muuttujat

Taustatiedot

Asunnottomien vastaajien demografisia muuttujia ovat sukupuoli, ikä sekä vastaajien taloudellinen tilanne ja työllisyystilanne. Olen analysoinut SPSS-ohjelmaa käyttäen suorilla jakaumilla ja ristiintaulukoinnin avulla vastaajien profiilitietoja. Olen tarkastellut aineistoa etsien vastauksia siitä, painottuuko asunnottomuus joihinkin tiettyihin ryhmiin, kuten esimerkiksi nuoriin tai työssäkäyviin, jotka eivät ole löytäneet kohtuuhintaisia asuntoja tuloistaan huolimatta.

Asunnottomien asiakkaiden muita asiakkuuksia olen selvittänyt kyselylomakkeen sekamuotoisilla kysymyksillä, koska asunnottomuuteen arkipuheessa liitetään yleensä jokin muu huono-osaisuus tai sen kasautuminen. Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi olen laittanut avoimen vastausvaihtoehdon ”muu asiakkuus”, koska jollakin vastaajista voi olla jokin muu merkittävä asiakkuus jota ei näissä vastausvaihtoehdoissa ole. (Heikkilä 2005, 52.)

Asunnottomuuden muutokset

Tutkimukseni oletuksena oli, että asunnottomuus on muuttunut. Tämän vuoksi etsin suljetuilla kysymyksillä asunnottomien asiakkaiden tilanteiden erilaisia piirteitä ja pyrin löytä-

mään tiettyjä ryhmiä esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia tai yksinäisiä asunnottomia vastaajia. Lisäksi halusin selvittää, löytyykö vastaajista paljon ensimmäistä kertaa asunnottomana olevia henkilöitä. Tämän vuoksi olin antanut tietyt rajatut vastausvaihtoehdot, mutta olin myös merkinnyt että vastaaja voi valita useamman vaihtoehdon, koska vastaukset eivät olleet toisiaan poissulkevia kaikilta osin. Asunnottomuuden muutoksia olen selvittänyt myös asunnottomuuden kestoon ja helsinkiläisyyden kestoon liittyvillä suljetuilla kysymyksillä, joihin on vain yksi vastausvaihtoehto. Ristiintaulukoimalla vastauksia selvitin, onko pitkäaikaisasunnottomien lisäksi Helsingissä asunnottomia, jotka ovat tulleet Helsinkiin asunnottomina. (Heikkilä 2005, 50–51.)

Nykyinen majoittuminen

Yksi tutkimukseni alkuperäinen hypoteesi oli, että Helsingissä on nuoria, jotka ovat joutuneet muuttamaan kotoaan pois vanhempien häättäminä. Tämän vuoksi kysyin sekamuotoisilla kysymyksillä asunnottoman nykyisestä majoittumisesta sekä viimeisimmästä asumismuodosta antamalla useita vastausvaihtoehtoja ja vapaan ”muu, mikä?” - vastausvaihtoehdon. Lisäksi kiinnostukseni kohteena oli Poste restanten osoitteeseen ilmoittavat asunnottomat. (Heikkilä 2005, 52.)

Edellä mainittujen kysymysten lisäksi kysyin myös, miten aktiivisesti asunnoton etsii asuntoa Helsingissä. Halusin vastaamisen olevan mahdollisimman helppoa, joten kysymykset olivat dikotomisia, eli vastausvaihtoehtoja oli vain kaksi. Tällä kysymyksellä halusin selvittää, kuinka aktiivisesti asunnottomat etsivät omaa asuntoa. (Heikkilä 2005, 51.)

Asunnottomuuden syitä

Asunnottomuuteen johtaneita syitä on paljon ja ne ovat hyvin erilaisia. Laadin kyselylomakkeelle asunnottomuuteen johtaneet syyt omaksi kysymyskokonaisuudeksi, jotta voin tulosten analysointia varten ristiintaulukoinnin ja frekvenssien avulla etsiä esimerkiksi syiden yhteyttä taloudelliseen tilanteeseen. Asunnottomuuden syyt voivat olla itse aiheutettuja ja niistä voi olla hankala keskustella. Tämän vuoksi asetin kysymyksen asunnottomuuden syistä mahdollisimman helpoksi vastata, mutta annoin vastaajille myös sekamuotoisen kysymyksen avulla mahdollisuuden kirjoittaa vielä jokin muu syy. Lisäksi halusin kysymyk-

sellä selvittää, kuinka monella asunnottomalla vastaajalla on maksuhäiriömerkintä. Maksuhäiriömerkintä voi vaikuttaa uuden asunnon saantiin heikentävästi, mutta en halunnut pitkittää kysymyslomaketta uudella dikotomisella erillisellä kysymyksellä maksuhäiriömerkinnästä, joten siksi laitoin vastausohjeeksi ”voit valita useamman vaihtoehdon”. (Heikkilä 2005, 48–52, 61.)

5.5 Barometri

Laadin työntekijöille suunnatun kyselyn tuloksista asunnottomuusbarometrin. Barometri on tapa tuottaa tietoa ihmisten mielipiteistä ja arvioista suhteessa tutkittavaan asiaan. Eri-laisia barometrejä tuotetaan hyvin paljon ja Suomen sanojen alkuperä -teoksessa mainitaan sanan barometri tulevan sanasta ilmapuntari, joka on mittari (Itkonen & Kulonen 1992, 94). Kyselytutkimuksella tuotetut barometrit mittaavat suhdanneodotuksia ja niissä keskeisenä on tiedon monipuolinen välittäminen ja hyödyntäminen. Suomen sosiaali- ja terveys (Soste) ry kirjoittaa Internet-sivuillaan, että barometrit kuvaavat maailmaa ihmisten ja asiantuntijoiden äänellä. Soste laatii vuosittain sosiaalibarometrejä ja heidän mukaansa tämä tiedontuotanto nostaa esiin sosiaali- ja terveystieteistä muutosta ja huolenaiheita ihmisten ja järjestöjen näkökulmasta. Lisäksi he laativat järjestö- ja kansalaisbarometrejä, jotka mahdollistavat yhteiskunnan kehityssuuntien ennakoinnin ja sen pohjalta visioiden rakentamisen ja toiminnan kehittämisen. (Soste 2014.)

Keräsin aineiston sähköiselle lomakkeelle verkkokyselynä Survey Monkey -verkkokyselyohjelmalla. Laadin kysymykset pääosin strukturoituina numeerisina muuttujina, ja analysoin aineiston tilastollisin menetelmin. Asunnottomuusbarometri jatkaa kvantitatiivisen tutkimuksen periaatteita. Asunnottomuusbarometri perustuu asiantuntija-arvioihin asunnottomuudesta Helsingissä. Barometrin tarkoituksena on peilata asiantuntija-arvioita asunnottomilta saamiin vastauksiin. (Eronen, Hakkarainen, Londén, Nykyri, Peltonen & Särkelä 2013, 26–32.) Muotoilin osan kysymyksistä Likertin asteikkoa hyväksi käyttäen, koska se on tavallisesti mielipideväittämissä käytetty vastausasteikko Heikkilän (2005) mukaan. Työntekijöille suunnattujen kysymysten avulla olen halunnut vahvistaa asunnottomilta saamia vastauksia kysymällä mielipiteitä esimerkiksi asunnottomuuden lisääntymiseen. Työntekijöiden tuli valita asteikolta parhaiten omaa mielipidettä vastaava vaihtoehto. (Heikkilä 2005, 53.)

Ilkka Mellinin (2006) mukaan tilastotiede on menetelmätiede ja sitä sovelletaan jos reaali- maailman ilmiöstä halutaan tehdä johtopäätöksiä. Ilmiötä kuvataan kvantitatiivisten tietojen perusteella ja vastauksiin voi liittyä epävarmuutta. Survey Monkey -ohjelmistolla saa vastaukset useassa eri tiedostomuodossa. Valitsin tiedostomuodoksi excel- taulukon, koska olen laskenut vastauksista prosenttiosuudet jokaiselle numeeriselle vastausvaihtoehdolle ja muodostanut näistä graafisia esityksiä. Taulukossa 4 olen esittänyt kunkin työntekijäryhmän palautettujen vastausten määrät, joista olen laskenut prosenttiosuudet. Numerus vastaa näissä prosenttiosuoksissa kaikkien palautettujen vastausten määrää, eli $N=110$ ja pieni "n" kuvaa eri työntekijäryhmien vastausten määrää. (Metsämuuronen 2000, 20.) Kuvaan barometrissa vastauksia eri värisävyin. Värisävyjen avulla havainnollistan, miten vastaukset jakautuvat eri yksiköiden kesken. Olen jokaisen taulukon alle laittanut värisävyille selityksen.

5.6 Sisällönanalyysi

Työntekijöille suunnatun sähköisen kyselyn viimeiseen avoimeen kysymykseen asunnottomuudesta Helsingissä kertyi paljon tekstiä, jossa kerrottiin mielipiteitä ja kuvauksia asunnottomuudesta tämän päivän Helsingissä. En voinut pakottaa aineistoa numeeriseen muotoon tekstirunsauden vuoksi. Tämän vuoksi päädyin analysoimaan aineistoa sisällönanalyysillä. Myös asunnottomat olivat kirjoittaneet itsestään ja asunnottomuudestaan, joten en voinut jättää heidän kertomaansa tutkimuksen ulkopuolelle. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2009, 91–93) mukaan se, mistä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita, näkyy tutkimusongelmasta. Aineisto koodataan ja jäsennetään löytämällä yhteisiä asioita luokiksi siten, mitä tutkijan mielestä aineistossa käsitellään. Luokittelua pidetään yksinkertaisimpana aineiston järjestämisen muotona. Teemoittelu on periaatteessa luokituksen kaltaista, mutta siinä painotetaan, mitä kustakin teemasta on sanottu. Kaikkiaan on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Alustavan ryhmittelyn jälkeen aineistosta etsitään varsinaisia teemoja ja tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Tiettyjen teemojen sisältä etsitään näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia, ja muodostetaan yhteisistä näkemyksistä eräänlainen yleistys, tyyppiesimerkki.

Olin tallentanut aineiston Microsoft Word -tiedostoksi ja perehdyin tekstiin. Löysin merkkejä rakenteellisen tason ja yksilötason asunnottomuuden syistä. Valitsin nämä yläkatego-

rioksi. Tämän jälkeen merkitsin aineistosta samalla värillä samanlaiset ilmaukset omiksi ryhmikseen alkuperäisilmauksina. Alkuperäisilmauksista koodasin taas samalla värillä tietyn tyyppiset ilmaukset ja keräsin ne omiksi ryhmiksi nimeämällä ne pelkistetyiksi havainnoiksi. Pelkistetyistä havainnoista yhdistin samantyyppiset havainnot, jotka nimesin asunnottomuuden syiksi omiksi alakategorioiksi, joko yksilötason tai rakenteellisen tason yläkategoriaan. Tein samanlaisen jaon myös asiakkaiden vastauksista samaan taulukkoon (liite 5). Asiakkaan kommentti on merkitty **A**:lla ja työntekijän kommentti **TT**:llä.

Tuon tutkimustuloksissani esiin myös sisällön analyysin tulosten avulla tietoa asunnottomuudesta ja sen syistä. Osittain analyysin tulokset tukevat kvantitatiivisesti saatuja tuloksia siten, että olen tulosten esittämisen yhteydessä esittänyt myös sisällön analyysin avulla saatuja tuloksia. Tulosten lopussa esitän myös niitä sisällön analyysin tuloksia, joita en alun perin kvantitatiivisten kysymysasettelujen kautta pyrkinyt selvittämään. Näissä tutkimustuloksissa korostuivat asunnottomuuteen liittyvät rakenteelliset tekijät ja vastauksissa otettiin kantaa myös asunnottomien palveluiden pirstaloitumiseen.

6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tässä luvussa tarkoitukseni on kuvata eettisyyden merkitystä tutkimuksessani ja pohtia asunnottomuuden vaikeutta tutkimusalueena. Olen pyrkinyt pitämään eettisiä ajatuksia esillä koko tutkimukseni ajan alkaen kyselylomakkeen kysymysvalinnoista aina tutkimustuloksiin asti.

Minna Piispa (2006, 141–146) kirjoittaa, että tutkimuksen eettisiä valintoja tulisi pohtia läpi koko tutkimuksen. Jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa tulisi huomioida, kuinka tutkimuksesta tuotetun tiedon avulla voisi parantaa tutkittavana olevaa asiaa tai tutkittavien tilannetta. Hän mainitsee, että on joitain aihealueita, jotka saattavat herättää tutkittavissa ahdistavia tunteita ja joihinkin aihealueisiin vastaaminen voi olla hankalaa. Toisaalta kyselylomakkeen vastaaja voi jättää helpommin vastaamatta hänelle kipeään aihealueeseen kuin henkilökohtaisessa haastattelussa. Piispa tuo kirjoituksessaan esiin myös riittävän informaation antamisen vastaajalle tutkimuksen tarkoituksesta.

Kokemukseni mukaan asunnottomuus on kipeä aihe, josta ei ole helppo puhua. Tämän vuoksi päädyin asunnottomille suunnattuun kyselylomakkeeseen, johon asunnoton voi halutessaan vastata anonyymisti ja jättää vastaukset anonyymisti postilaatikkoon. Työntekijöille suunnatussa sähköisessä kyselyssä minulla olisi ollut mahdollisuus saada tietooni vastaajien yhteystiedot. Tunnen ison osan mahdollisista vastaajista, joten en halunnut saada tietooni henkilöitä, jotka mahdollisesti jättivät vastaamatta kyselyyni. Tein saatekirjeistä lyhyet, joten informaatio tutkimuksen tarkoituksesta saattoi jäädä niukaksi. Olin kuitenkin laittanut yhteystietoni saatekirjeeseen, mikäli joku vastaajista olisi halunnut saada tarkempaa tietoa tutkimukseni tarkoituksesta.

Panu Raatikainen (2006, 96–105) pohtii kirjoituksessaan, voiko ihmistiede olla arvovapaita. Hän kirjoittaa amerikkalaisen Richard Rudnerin väittäneen, että tutkijat tekevät arvovallintoja määritelllessään tutkimustaan. Teorioiden ja hypoteesien hyväksymiseen ja hylkäämiseen liittyy näin ollen aina moraalisia valintoja. Raatikaisen mukaan tutkimuksen arvovapaudella on monia ulottuvuuksia, ja tarkastelen näistä kahta ensimmäistä oman tutkimukseni eettisyyden kannalta. Ensiksi tutkimuksessa on tärkeää erottaa toisistaan tiedolliset arvot ja ei-tiedolliset arvot. Tiedollisiin arvoihin hän mainitsee muun muassa teorian

selitysvoiman ja sen, kuinka vahvasti havainnot tukevat teoriaa. Ei-tiedollisiin arvoihin hän luettelee esimerkiksi moraaliset ja poliittiset arvot. Toiseksi hän kirjoittaa, että ”tieteellä” voidaan tarkoittaa joko tutkimusjärjestelmää, tutkimusprosessia, tieteellistä tietoa tai tieteellistä menetelmää. Raatikaisen mukaan tutkimusaiheen valinta voi olla hyvinkin arvolutunut. Lisäksi suuria moraalisia tai poliittisia intohimoja herättävissä kysymyksissä tutkijan on käytännössä vaikea pitää omat arvokäsitykset erillään tutkimuksesta.

Heli Jeskanen-Sundström (2002, 10–15) kirjoittaa, että tilastotietoja saa julkaista vain siten, ettei niistä paljastu luottamuksellisia tietoja esimerkiksi vertailemalla niitä muihin tietoihin. Lisäksi hän mainitsee, että tiettyä ryhmää tai aluetta ei saa asettaa tarpeettomasti huonoon valoon muistuttaen kuitenkin, että tilaston on tarkoitus auttaa yhteiskunnan päättäjiä edistämään tasa-arvoa ja hyvinvointia. Lisäksi tilastotyöntekijän tai esimerkiksi tutkijan on tunnistettava ryhmäintegriteetti eli loukkaamattomuus. Jeskanen-Sundström toteaa tilastojen laadun ja luotettavuuden olevan tärkeää. Hän mainitsee, että tilastoihin tulisi liittää kuvaus, josta voi päätellä tietojen luotettavuuden ja mahdolliset etätarkkuusriskit. Laatuun sisältyy myös tilaston oikea-aikainen valmistuminen. Lopuksi hän toteaa, että tutkijoiden toivotaan noudattavan myös näitä Tilastokeskuksen ammattieettisiä ohjeita.

Olen työskennellyt pitkään erilaisten asunnottomien marginaaliryhmien parissa, joten jouduin koko tutkimusprosessin ajan miettimään omaa objektiivisuuttani. Koen, että oma tutkimukseni ei voi olla täysin arvovapaata, koska kokemukseni asunnottomuudesta on vaikuttanut vahvasti aihevalintaan ja kyselylomakkeen muotoutumiseen. Toisaalta olen halunnut antaa asunnottomille itselleen sekä työntekijöille ”vapaan sanan” ja näin saada mahdollisimman monipuolisen ja kattavan tiedon tutkimusaiheesta.

7 ASUNNOTTOMAT HELSINGISSÄ

Tässä tutkimuksessani olen ottanut tavoitteeksi selvittää, onko asunnottomuus muuttunut Helsingissä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman seurauksena, ja mistä syistä asunnottomuutta edelleen esiintyy. Esitän analyysini tulokset tässä luvussa ja tulosten avulla vastaan tutkimuskysymyksiini: keitä nykyiset asunnottomat helsinkiläiset ovat ja mitkä ovat asunnottomuuden syyt tänä päivänä? Ensimmäisenä esitän asunnottomien vastaustulokset ristiintaulukoinnin ja frekvenssien avulla. Seuraavaksi esitän toisen kvantitatiivisen menetelmän, eli asunnottomuusbarometrin Helsingin kaupungin työntekijöiden vastauksista. Näiden kvantitatiivisten tuloksien tueksi esitän kvalitatiivisia tuloksia sisällönanalyysin avulla. Lopuksi esitän sisällön analyysin tuloksia, jotka kuvaavat edellä mainittujen tulosten lisäksi asunnottomuuteen liittyvää problematiikkaa laajemmin. Olen aiemmin kirjoittanut Tosin (2010) maininneen, että asunnottomuuteen on löydettävä konsensus. Pysin tutkimustuloksissani erottelemaan asunnottomuuteen liittyvistä ongelmista yksilöllisiä ja rakenteellisia tasoja sekä löytämään näille tasoille yhteisiä nimittäjiä integroidun näkemyksen saavuttamiseksi.

7.1 Asunnottomien taustatiedot

Asunnottomien vastauslomakkeita kerääntyi yhteensä 112, mutta analysoitavia niistä oli 105. Ennen analyysiä yhdistelin ikäryhmät 18–35 -vuotiaiksi ja yli 35-vuotiaiksi, ristiintaulukoinnit ja suorat jakaumat olen koonnut liitteeseen 5. Vastaajista 57 % oli 18–35 -vuotiaita ja yli 35-vuotiaita oli 43 %. Olen kerännyt taulukkoon 5 asunnottomien taustatietoja. Taulukon yläosassa on sukupuolijakauma eri ikäryhmien välillä. Taulukon alaosaan olen kerännyt toimeentulon jakaumat näiden ikäryhmien sisällä.

TAULUKKO 5. Sukupuoli ja toimeentulo asunnottomien vastaajien keskuudessa

	18–35 -vuotiaat n = 60	yli 35 -vuotiaat n = 45	N=105
Nainen	20 %	8 %	
Mies	37 %	35 %	100 %
Toimeentulotuen saajia	50 %	38 %	
Työttömyysetuus	18 %	24 %	
Opintotuki	13 %	0 %	
Palkka	7 %	8 %	
Eläke	2 %	18 %	
Sairauspäiväraha	3 %	5 %	
Muut tulot	7 %	7 %	

Molemmissa ikäryhmissä oli eniten miehiä, mutta 18–35 -vuotiaiden keskuudessa sukupuolijakauma oli selkeästi tasaisempi. Eniten asunnottomien vastaajien keskuudessa oli toimeentulotuen saajia ja työttömyysetuudella olevia asunnottomia. Muina tuloina vastaajilla oli kotihoidontuki tai he ilmoittivat keräävänsä pulloja. Molemmissa ikäryhmissä oli selkeästi enemmän työttömiä työnhakijoita kuin henkilöitä, jotka eivät asioi edes työvoimatoimistossa.

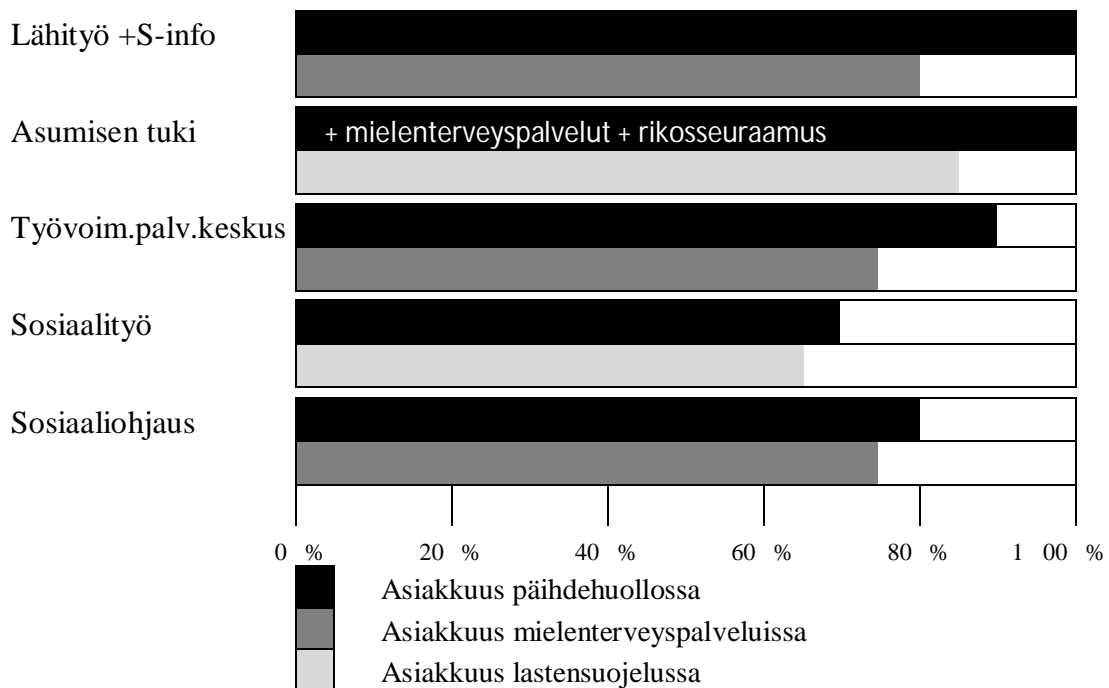
Usein asunnottomuuteen liitetään moniongelmaisuuksien kasautuminen. Taulukkoon 6 olen laatinut asunnottomien kyselyistä suoran jakauman asunnottomien muista asiakkuuksista. Eniten asiakkuuksia oli ollut päihdehuollon palveluissa, mutta myös mielenterveyspalvelut ja lastensuojelun asiakkuus näkyivät tuloksissa. Lastensuojelun asiakkuus painottui nuorten asiakkaiden keskuudessa.

TAULUKKO 6. Asunnottomien vastaajien muut asiakkuudet

N = 105	%	18–35 -vuotiaat	yli 35 -vuotiaat
Päihdehuolto	31		
Mielenterveystoimisto	20		
Lastensuojelu	20	76	24
Muu asiakkuus	6		
Ei muita asiakkuuksia	23		
YHTEENSÄ	100		

Muita asiakkuuksia olivat yksi asiakkuus seurakunnassa ja viisi asiakkuutta rikosseuraamuksessa.

Kysyin työntekijöiltä arvioita asunnottomien asiakkaiden käyttämistä palveluista. Sain samansuuntaisia vastauksia, mitä olin saanut myös asunnottomien vastauksista. Kuviosta 1 ilmenee, että myös asunnottomuusbarometrin mukaan asunnottomat asiakkaat käyttävät eniten päihdehuollon palveluita, jotka olen taulukossa esittänyt mustalla värillä. Olen koonnut barometriin työntekijäryhmittäin heidän vastauksiaan asiakkaidensa käyttämistä palveluista. Lähityö + S-infon ja Asumisen tuen työntekijöiden arvioiden mukaan kaikilla asunnottomilla asiakkailla on ollut asiakkuus päihdehuollossa (100 %). Asumisen tuen työntekijöiden mukaan kaikilla asiakkailla oli asiakkuudet myös mielenterveyspalveluissa ja rikosseuraamuksessa. Lähityö + S-infon, Työvoiman palvelukeskuksen sekä sosiaaliohjauksen työntekijöiden mukaan seuraavaksi eniten asunnottomat asiakkaat olivat käyttäneet mielenterveyspalveluita (harmaa väri) ja Asumisen tuen ja sosiaalityön asiakkaat lastensuojelun palveluita (vaalea väri).

KUVIO 1. Työntekijöiden arviot asunnottomien palveluiden käytöstä

Sisällönanalyysi työntekijöiden ja asunnottomien vastauksien tuloksista (liite 6) esiintyi myös asunnottomien moniongelmaisuus, lähinnä mielenterveys- ja päihdeongelmat, jotka vaikeuttivat asunnon saamista tai vaikuttivat asunnon menettämiseen.

A ”päihdetausta, terveysongelmia, keskittymiskyvyn puute, työkokeiluissa en jaksa olla”

TT ”asunnottomuuteen syynä voivat olla päihde- tai mielenterveysongelmat, joiden vuoksi vuokrat jäävät maksamatta tai asiakas häiriköi”

TT ”aggressiiviset moniongelmaiset asunnottomat... toisaalta eivät ole kykeneviä asumaan yksin asunnossa ilman tukea”

Näiden taustatietojen perusteella Helsingissä on asunnottomina ihmisiä, jotka ovat opiskelijoita ja työssäkäyviä. Nämä ryhmät eivät ole pääsääntöisesti toimeentulotuen asiakkuudessa eli he eivät asioi sosiaalityön tai -ohjauksen palvelupisteissä. Opiskelijat ja työssäkäyvät ovat myös Työvoiman palvelukeskuksen ulkopuolella, koska he eivät ole työttömiä työnhakijoita. Opiskelijat ja työssäkäyvät asunnottomat voivat kuitenkin käyttää Lähityön tai S-infon palveluita ja asioida myös Asumisen tuessa. He eivät ilmeisesti kuitenkaan käytä näitä viimeksi mainittuja palveluita, koska työntekijöiden mielestä heidän asiakkailla kaikilla on tai on ollut asiakkuus päihdepalveluissa.

7.2 Asunnottomuuden muutokset

Nuorten asunnottomuus

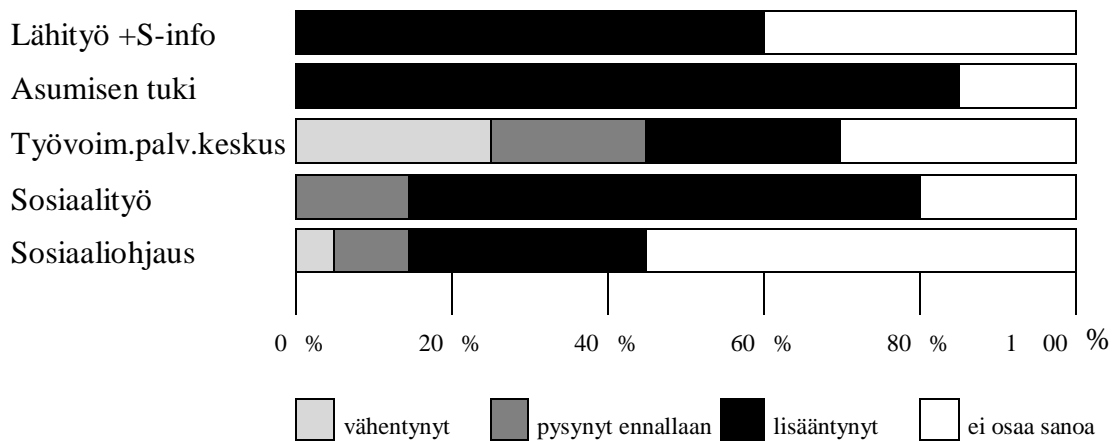
Kerätessäni asunnottomien vastauksista taustatietoja havaitsin, että vastaajista suurin osa kuului 18–35 -vuotiaiden ryhmään. Päädyin tarkastelemaan nuoria ikäluokkia vielä tarkemmin, joten palasin SPSS -taulukoinnissa alkuperäiseen ikäjakaumaan. Taulukkoon 7 olen kerännyt nuorten asunnottomuuden keston liittyviä aikoja.

TAULUKKO 7. Nuorten asunnottomuuden kesto asunnottomien vastaajien kesken

Asunnottomuuden kesto	18–24 -vuotiaat	25–35 -vuotiaat
n = 60	%	%
alle 0,5 vuotta	44	27
alle 1 vuosi	17	19
1–3 vuotta	30	35
3–9 vuotta	9	14
yli 10 vuotta	0	5
YHTEENSÄ	100	100

Tarkasteltaessa asunnottomuuden kestoja nuorten vastaajien keskuudessa voidaan havaita, että riski lyhytaikaisen asunnottomuuden muuttumisesta pitkäaikaisasunnottomuudeksi on suuri. 25–35 -vuotiaiden vastaajien keskuudessa yli 3 vuotta asunnottomina olevia on jo 19 %.

Työntekijöille suunnatussa kyselyssä kysyttiin arvioita nuorten asunnottomuuden muutoksesta viimeisen kahden vuoden aikana ja kuviossa 2 esitetään barometrillä tulokset näistä arvioista. Lähes kaikkien työntekijäryhmien arvion mukaan asunnottomuus on lisääntynyt nuorten keskuudessa hyvinkin paljon. Asunnottomuuden lisääntymistä olen merkinnyt mustalla värillä. Sosiaaliohjauksen vastauksissa 55 % ei ole osannut arvioida nuorten asunnottomuuden muutoksia, valkea väri osoittaa ”ei osaa sanoa” vastausten määrää. Työvoiman palvelukeskuksen työntekijöiden vastauksissa 45 % mielestä nuorten asunnottomuus on vähentynyt tai pysynyt ennallaan. Heistä 30 % ei ole osannut arvioida nuorten asunnottomuuden muutosta kyseisenä aikana. Nämä poikkeukset vastauksissa saattavat selittyä sillä, että nuorten asiakkaiden asiakkuus on pääsääntöisesti sosiaalityössä. Työvoiman palvelukeskukseen ei välttämättä lähetetä asunnottomia nuoria, vaan heidän asumistilanteensa pyritään ratkaisemaan ennen työllisyys- tai koulutusmahdollisuuksien selvittämistä.

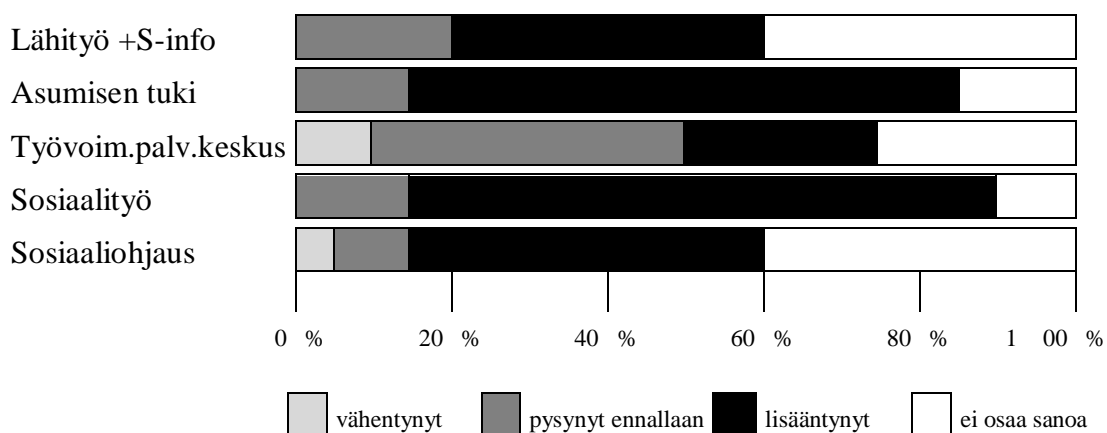
KUVIO 2. Työntekijöiden arviot nuorten asunnottomuuden muutoksista viimeisen kahden vuoden aikana

Yli puolet, eli 57 % asunnottomista vastaajista oli alle 36 -vuotiaita. Lyhytaikaista, alle puoli vuotta kestänyttä asunnottomuutta oli huomattavasti. Näyttäisi siltä, että nuorten asunnottomuus on lisääntynyt, kuten suurin osa työntekijäryhmistäkin on arvioinut.

Asunnottomat maahanmuuttajat

Kyselyyn vastanneista asunnottomista henkilöistä 14 % oli maahanmuuttajataustaisia. Heidän vastauksissaan ei painottunut mikään erityisryhmä etsiessäni frekvenssejä ikään, asunnottomuuden tai helsinkiläisyyden keston, tai siihen, ovatko he ensimmäistä kertaa asunnottomia. Tämä saattaa johtua maahanmuuttajataustaisten vähäisestä määrästä (15 henkilöä) vastaajien keskuudessa. Maahanmuuttajataustaisia oli hyvin tasaisesti jokaisessa ryhmässä.

Työntekijöille suunnatussa kyselyssä kysyttiin työntekijöiden arvioita maahanmuuttajataustaisten asunnottomuuden muutoksesta viimeisen kahden vuoden aikana. Kuvio 3 osoittaa, että Asumisen tuen ja sosiaalityön työntekijöiden mielestä maahanmuuttajien asunnottomuus on lisääntynyt selkeästi viimeisten kahden vuoden aikana. Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden asunnottomuuden lisääntymistä olen kuvannut mustalla värillä. Ainoastaan Työvoiman palvelukeskuksen työntekijöiden arvion mukaan maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus on pysynyt ennallaan (harmaa väri).

KUVIO 3. Työntekijöiden arviot maahanmuuttajataustaisten asunnottomien muutoksista

Työntekijäryhmien arvion mukaan maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä on lisääntynyt viimeisen kahden vuoden aikana melkein jokaisessa työntekijäryhmässä. Koska kyselylomake oli ainoastaan suomeksi, eivät maahanmuuttajataustaiset ihmiset ole välttämättä vastanneet kyselyyn ja näin ollen heidän osuutensa tässä tutkimuksessa on jäänyt pieneksi.

Työntekijät tuottivat paljon tekstiä asunnottomuudesta tämän päivän Helsingissä. Näistä teksteistä ei noussut sisällönanalyysissä (liite 6) yhtään teemaa maahanmuuttajataustaisista asunnottomista. Vain kohdassa ”vanhemmat häävät lapsen” otettiin kahdessa kommentissa kantaa maahanmuuttajataustaisuuteen.

TT ”ei voi elää täysi-ikäisenä kotona / ristiriidat 2 kulttuurin välillä”

TT ”kulttuurisia ristiriitoja”

Asunnottomuuden piirteitä

Etsin asunnottomien vastauksista asunnottomuuden keston liittyviä muuttujia ristiintaulukoimalla asunnottomuuden kestoja ja helsinkiläisyyden kestoja. Taulukosta 8 voi havaita, että helsinkiläisten pitkäaikaisasunnottomien rinnalle (23 %) on muodostunut joukko asunnottomia, jotka ovat syntyneet tai asuneet Helsingissä yli 3 vuotta, mutta heidän asunnottomuutensa on kestänyt alle vuoden (36 %). Vastajista löytyi myös joukko, jotka ovat olleet Helsingissä ja asunnottomina alle vuoden (11 %). Olen korostanut tummemmalla värillä näitä joukkoja taulukossa. Asunnottomien vastauksista voi päätellä, että osa asunnottomista vastajista on tullut suoraan asunnottomaksi Helsinkiin.

Etsin vastauksista ensimmäistä kertaa asunnottomana olevia henkilöitä. Taulukkoon 8 olen kerännyt myös ensimmäistä kertaa asunnottomana olevien määrän suhteessa asunnottomuuden keston. Kaikista asunnottomista vastajista 53 % oli ensimmäistä kertaa asunnottomana. Heidän asunnottomuusaikansa painottui lyhytaikaiseen asunnottomuuteen; 50 % ensimmäistä kertaa asunnottomana olevista olivat olleet asunnottomana alle vuoden. Vastajista pitkäaikaisasunnottomia, yli kolme vuotta asunnottomana olevia oli 18 %.

TAULUKKO 8. Asunnottomuuden kesto suhteessa helsinkiläisyyteen

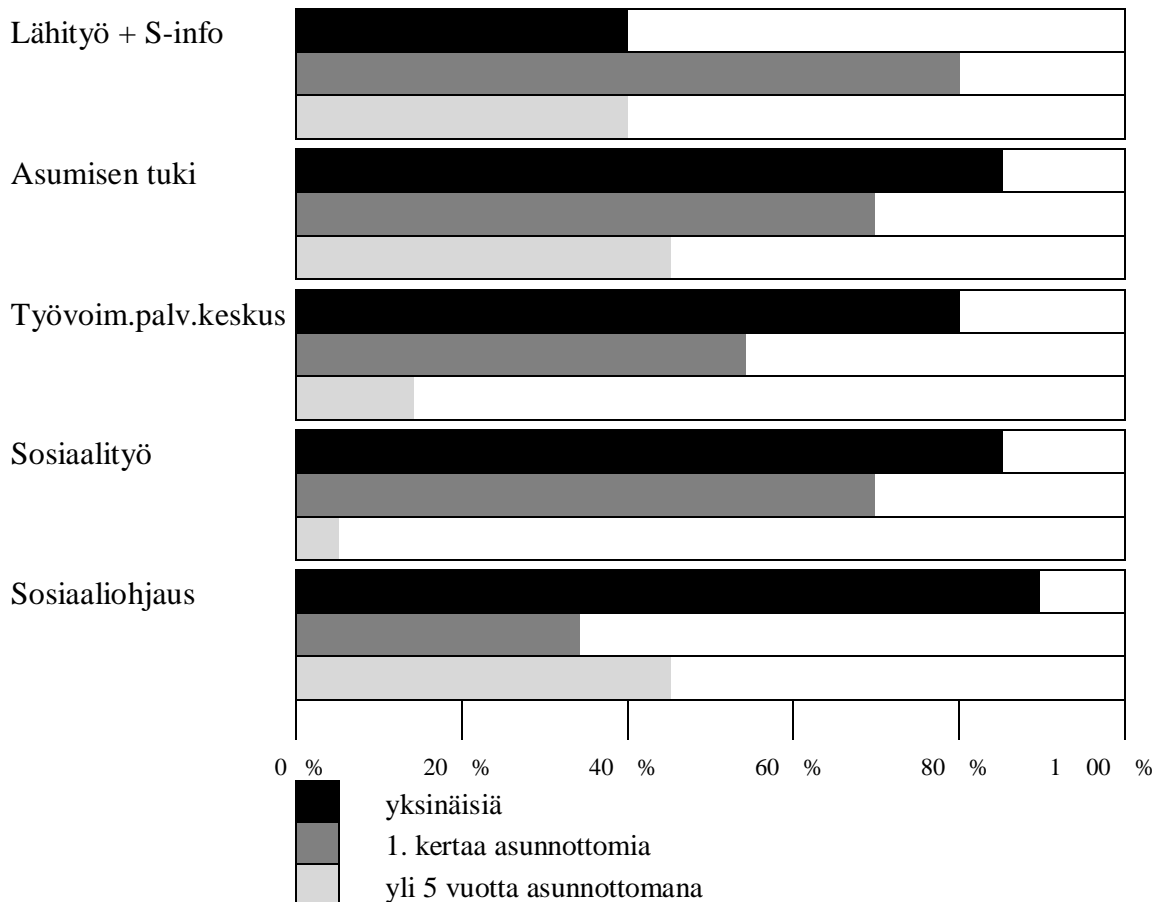
Asunnottomuuden kesto	Helsinkiläisyyden kesto % n = 104				syntynyt H:gissä	Ensimmäistä kertaa asunnoton % n = 55
	alle 0,5 v	alle 1v	1-3 v	yli 3v		
alle 0,5 vuotta	4	0	4	12	11	35
alle 1 vuotta	1	6	0	7	6	15
1-3 vuotta	4	1	1	8	15	32
3-9 vuotta	0	0	0	10	6	15
yli 10 vuotta	0	0	0	4	3	3

Pyrin selvittämään myös, näkyykö asunnottomien keskuudessa lapsiperheiden osuus. Taulukosta 9 ilmenee, että asunnottomista vastaajista 89 % oli yksinäisiä asunnottomia ja 3 % vastaajista kuului ryhmään asunnon lapsiperhe.

TAULUKKO 9. Asunnon ruokakunta

Asunnon ruokakunta	%
N = 105	
Yksinäinen	89
Pariskunta	8
Lapsiperhe	3
YHTEENSÄ	100

Työntekijäkyselyssä kysyin työntekijöiden arvioita siitä, millaisia heidän asunnottomat asiakkaansa pääasiassa ovat. Musta väri kuvaa yksinäisten asunnottomien määrää. Harmaa väri kuvaa asunnottomia, jotka ovat ensimmäistä kertaa asunnottomia ja vaalea väri niitä, jotka ovat olleet asunnottomina yli 5 vuotta. Kuvio 4 barometri osoittaa, että yksinäisiä asunnottomia on selkeästi eniten ja asiakkaat ovat myös ensimmäistä kertaa asunnottomia.

KUVIO 4. Työntekijöiden arvioita asunnottomien asiakkaidensa asunnottomuudesta

Asunnottomien vastaajien ja eri työtekijäryhmien vastauksissa oli samansuuntaisia tuloksia. Asunnottomat ovat edelleen pääasiassa yksinäisiä henkilöitä eikä lapsiperheiden määrä korostunut vastauksissa. Molemmissa vastaajaryhmissä lyhytaikainen asunnottomuus ja ensimmäistä kertaa asunnottomina olevien määrä näkyy runsaampana kuin pitkäaikaisasunnottomien määrä.

Sisällön analyysissä (liite 6) muodostui myös selkeä ryhmä asunnottomista, jotka muuttavat asunnottomiksi Helsinkiin joko muista kunnista tai EU -maista. Tällainen vapaaehtoinen asunnottomuus, jossa ei edes etsitä omaa asuntoa tai henkilöllä on korkeat asumisen kriteerit, esiintyi monissa kirjallisissa vastauksissa.

A ”Norjassa asunto, mutta perintö-asioiden vuoksi tulin suomeen”

TT ”muutetaan ensin kavereiden nurkkiin Helsinkiin ja sitten ikään kuin jäädään asunnottomaksi”

A ”normaali suomalainen, ehkä hieman nykyajan ”hippi”, pyörin kaverien nurkissa”

TT ”osalle se tuntuu olevan totuttu elämäntapa, mihin ei pyritä kovinkaan aktiivisesti hakemaan muutosta”

TT ”asiakkaiden vaatimukset asuntojen suhteen ovat nousseet, asunnottomalla saattaa olla siis monia kriteerejä tulevan asunnon suhteen”

Nykyinen majoittuminen

Tarkasteltaessa asunnottomien vastauksia nykyisestä majoittumisesta voi taulukosta 10 selkeästi havaita, että yksinäisistä asunnottomista lähes puolet (49 %) ovat majoittuneet vastaushetkellä ystävien luokse. Seuraavat suuremmat ryhmät olivat vanhempien luokse majoittuneet (10 %) sekä muualle majoittuneet (11 %). Kun tarkastelin muualle majoittuneiden vastauksia, he mainitsivat nykyisen majoituksen olevan rappukäytävät, kadut sekä auton.

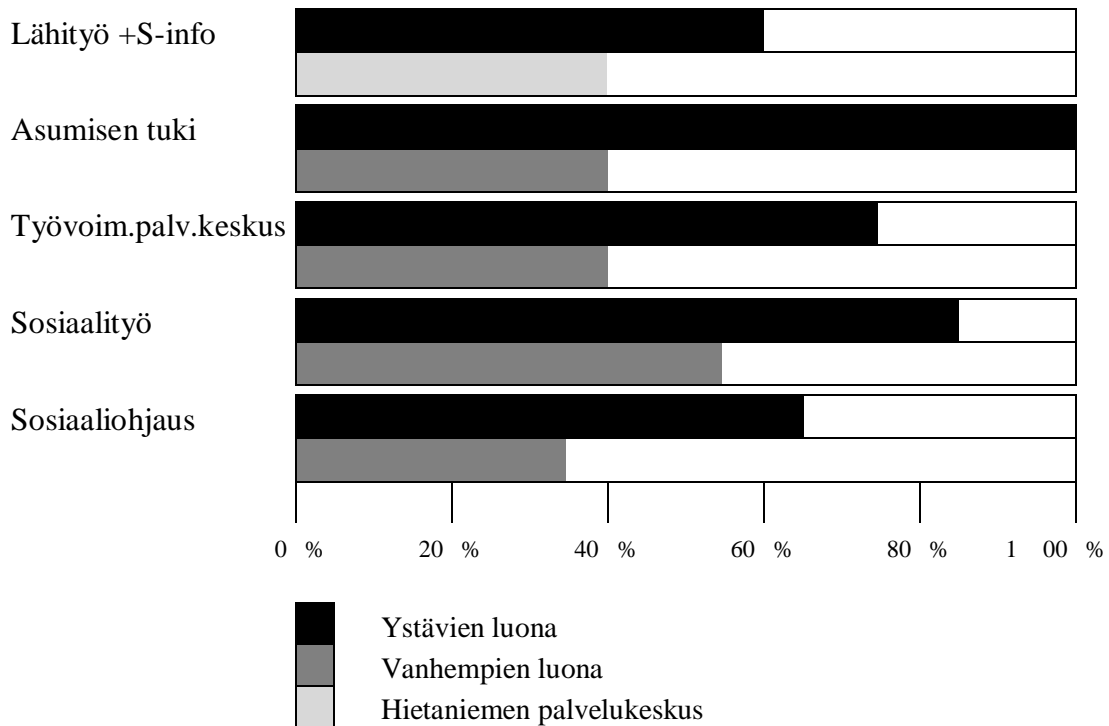
Asunnottomien vastaajien keskuudessa oli vähän pariskuntia tai lapsiperheitä. Asunnottomista pariskunnista (3 %) oli majoittunut Hietaniemen palvelukeskukseen. Tarkastelin asunnottomien pariskuntien vastauksia muualle majoittumisesta. Nämä vastaajat (2 %)

olivat merkinneet nykyiseksi majoituspaikaksi asumisyksikön. Asunnottomia lapsiperheitä oli 3 % ja he olivat majoittuneet vanhempien ja ystävien luokse sekä tilapäismajoitukseen.

TAULUKKO 10. Asunnottomien vastaajien nykyinen majoittumistilanne

Majoittuminen tällä hetkellä	Asunnon Yksinäinen	Pariskunta	Lapsiperhe
N = 105	%	%	%
Vanhempien luona	10	0	1
Ystävien luona	49	2	1
Asuntola	6	1	0
Hietaniemen palv.keskus	8	3	0
Tilapäismajoitus	3	0	1
Muu	11	2	0
Sukulaisten luona	2	0	0
YHTEENSÄ	89	8	3

Työntekijöiden vastauksista olen koonnut kuvioon 5 heidän arvioitaan asunnottomien asiakkaidensa nykyisestä majoittumisesta. Olen pyytänyt työntekijöitä arvioimaan vastauksissa yleisimmät majoitusvaihtoehdot merkitsemällä ”1= eniten tähän ryhmään kuuluvia”, ”2= toiseksi eniten” ja niin edelleen. (vrt. Heikkilä 2005, 130.) Myös kaikissa työntekijäryhmien vastauksissa selkeästi suurimman vastausmäärän saanut vaihtoehto oli ystävien luokse majoittuneet henkilöt, jotka olen kuvannut barometrissa mustalla sävyllä. Suurin osa työntekijäryhmistä arvioi, että heidän asiakkaansa olivat majoittuneet toiseksi eniten vanhempien luokse, ja kuvaan tätä barometrissä harmaalla sävyllä. Lähityön ja S-infon työntekijät arvioivat, että heidän asiakkaansa olivat toiseksi eniten majoittuneet Hietaniemen palvelukeskuksessa, jota olen kuvannut vaalealla sävyllä.

KUVIO 5. Työntekijöiden arvioita asunnottomien asiakkaiden nykyisestä majoittumisesta

7.3 Asunnottomuuden syitä

Etsiessäni vastauksia asunnottomuuden syihin ajoin SPSS -ohjelmalla frekvenssin asunnottomien asiakkaiden vastauksista heidän asunnottomuutensa syistä. Taulukkoon 11 olen kerännyt asunnottomien vastauksia heidän asunnottomuutensa syistä. Selkein syy asunnottomuuteen oli vuokrasopimuksen päättymisen (29 % asunnottomista). Seuraava asunnottomuuden syy oli ero parisuhteesta (23 %). Asunnottomuuden syyksi vuokravelan ilmoitti 18 % ja häiriöt ja hädän 15 % asunnottomista. 13 % vastaajista mainitsi asunnottomuuden syyksi muun syyn. Tarkastellessani ”muu syy” vastauksia lomakkeista ilmeni, että vastaajista puolet ilmoitti tulleensa Helsinkiin asunnottomaksi, ja toinen puoli ilmoitti muun syyn johtuvan riidoista vanhempien kanssa.

TAULUKKO 11. Asunnottomien vastaajien tiedot asunnottomuuden syistä

Asunnottomuuden syy	%
N = 105	
Vuokravelka	18
Häiriöt ja häätö	15
Ero parisuhteesta	23
Vuokrasopimuksen päättyminen	29
Työsuhdeasunnon menettäminen	2
Muu syy	13
YHTEENSÄ	100

Tutkiessani vuokravelkaa asunnottomuuden syynä, ristiintaulukoin asunnottomien asiakkaiden toimeentulon ja vuokravelan, luvut esitän taulukossa 12. Asiakkaista 48 % oli pelkästään toimeentulotuella (jolloin heillä on myös oikeus asumistukeen) ja 26 % ilmoitti tulokseen työttömyysetuuden (jolloin heillä on oikeus asumistukeen ja toimeentulotukeen vuokran määrästä riippuen).

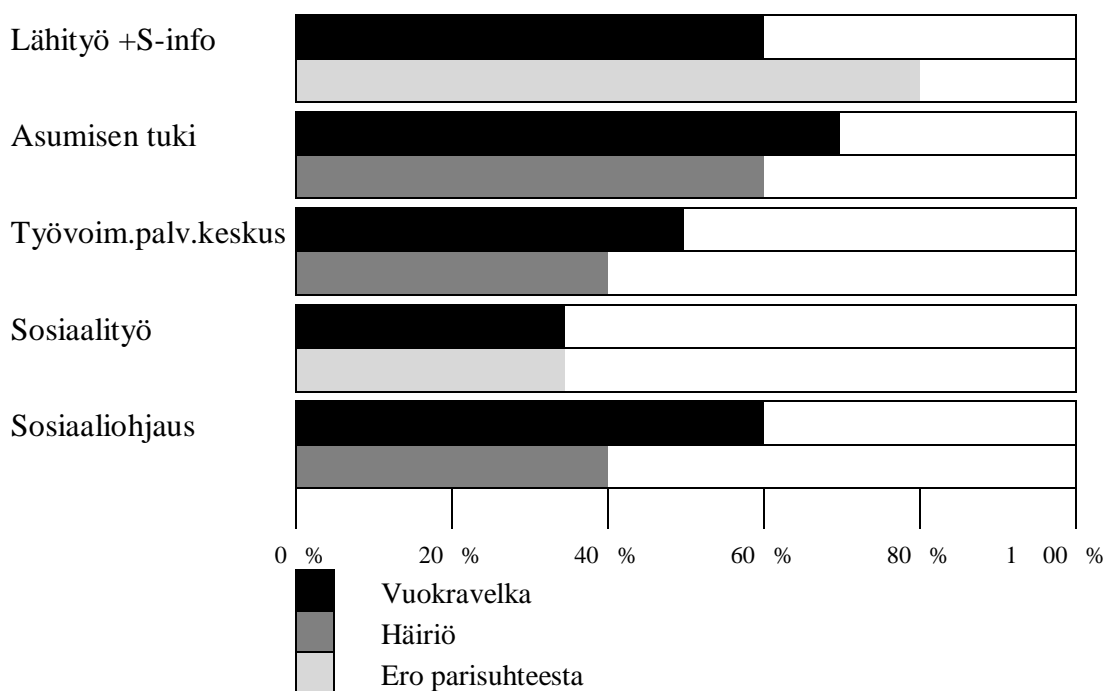
TAULUKKO 12. Asunnottomien vuokravelkaisten vastaajien taloudellinen tilanne

Taloudellinen tilanne	%
n = 19	
Palkka	16
Opintotuki	5
Työttömyysetuus	26
Toimeentulotuki	48
Eläke	5
YHTEENSÄ	100

Lisäksi 20 % vastaajista ilmoitti, että heillä on maksuhäiriömerkintä.

Kysyin työntekijöille suunnatussa kyselyssä heidän näkemyksiään asiakkaidensa asunnottomuuteen johtaneista syistä. Pyysin työntekijöitä arvioimaan vähintään kolme tärkeintä asunnottomuuden syytä valitsemalla ”1 = eniten tähän ryhmään kuuluvia”, ”2 = toiseksi eniten tähän ryhmään kuuluvia” ja niin edelleen. Kuvioon 6 olen kerännyt työntekijöiden arvioita syistä, jotka ovat johtaneet heidän asiakkaiden kohdalla asunnottomuuteen. Vuokravelat olivat työntekijöidenkin arvioissa merkittävin asunnottomuuteen johtanut syy.

Vuokraelka on kuvattu mustalla sävyllä. Seuraavat suurimmat asunnottomuuden syyt olivat häiriöt (harmaa sävy) sekä ero parisuhteesta (vaalea sävy).

KUVIO 6. Työntekijöiden arvioita asiakkaiden asunnottomuuden ensisijaisista syistä

Asunnottomuusbarometrissä ei ensisijaisena asunnottomuuden syynä esiintynyt vuokrasopimuksen päättymisen, mutta kolme seuraavaa vaihtoehtoa esiintyivät myös työntekijöiden vastauksissa ensisijaisena asunnottomuuden syynä: vuokraelka, häiriöt ja ero parisuhteesta.

Myös sisällön analyysi (liite 6) tuotti sekä asunnottomien että työntekijöiden tekstistä asunnottomuuden syiksi vuokraelan, eron parisuhteesta ja häiriöiden kautta häätöön joutaneen asunnottomuuteen.

A ”Suomeen jätin velkaa +/- 5000 euroa, kaupungin asunnon vuokrasopimusta purkamatta”

TT ”osa asunnottomista jättää vuokrat maksamatta”

A ”eron takia olen asunnoton”

TT ”eroperheet joutuvat pulaan asuntoasioissa”

*TT ”ihmisiä ja perheitä, jotka kerta toisensa jälkeen epäonnistuvat asumises-
sa.... on häiriöitä yms”*

Sisällön analyysissä esiintyi kaksi erillistä vuokravelkaisten ryhmää. Toinen ryhmä muodostuu henkilöistä, joilla on vaikeuksia saada uutta asuntoa aiempien vuokravelkojen vuoksi. Toisen ryhmän muodostavat henkilöt, joilla on kyvyttömyyttä maksaa vuokriaan toistuvasti. Asunnottomista asiakkaista 20 % ilmoitti maksuhäiriömerkinnästä ja myös sisällönanalyysi (liite 6) tuotti tekstiä maksuhäiriömerkinnän vaikutuksesta asunnon saantiin.

*TT ”monella luottotiedot menneet, mikä taas omalta osaltaan vaikeuttaa
asunnon saantia”*

TT ”luottotietojen puuttuminen on suurin syy asunnottomuuteen”

Sekä asunnottomien vastaajien että työntekijöiden teksti tuotti sisällön analyysiin ryhmän, mikä oli yksi tutkimukseni lähtökohdista: nuoret, jotka joutuvat pois kotoa vanhempien häätämänä. Lisäksi muut perheongelmat, riidat vanhempien kanssa ja väkivalta perhesuh- teissa tulivat esiin sisällön analyysissä.

A ”riita vanhempien kanssa -> lähtö. Vanhempien painostuksesta rekiste- röidyin asunnottomaksi tilanteen helpottamiseksi katkaisin välit”

TT ”nuoret, joiden vanhemmat häätävät lapsensa”

TT ”lapsi heitetään ulos tämän täyttäessä 18 vuotta”

*TT ”osalla nuorista kuitenkin asunnottomuuden syynä on tulehtuneet välit
vanhempien kanssa”*

A ”sain aina turpaan kotona niin siksi en ikinä ollut siellä”

*TT ”kotona on vaikea perhetilanne esim. väkivaltaa ja nuoren täytyy muut-
taa pois”*

Poste restante -asunnottomuus

Sisällön analyysiin (liite 6) muodostui oma luokka asunnottomia, jotka muuttavat kirjat pois kotoa Poste restanteen, koska uskovat näin saavansa nopeammin kaupungin vuokra-

asunnon. Työntekijöiden näkemyksen mukaan nämä ihmiset asuvat joko vanhempien tai ystävien luona.

***TT** ”nuoret ajattelevat sen nopeuttavan oman asunnon saamista, jos he ovat kirjoilla poste restantessa”*

***TT** ”osa ”muuttaa” pois kotoa poste restante osoitteeseen, koska ajattelevat sen nopeuttavan asunnon saamista Stadin asuinnoilta”*

***TT** ”jonkun verran on niitä, jotka eivät selvästikään ole asunnottomia mutta osoitteena poste restante ... stadin asunnon toivon vuoksi”*

Kun henkilö ilmoittaa osoitteekseen Poste restante, hänet luetaan vailla vakinaista asuntoa olevaksi asunnottomaksi. Työntekijöiden vastauksista kerääntyi ryhmä, jotka ilmoittavat Poste restante -osoitteen taloudellisten syiden perusteella. Yksinäinen ihminen tai yksinhuoltaja saa korkeampia etuuksia Kelasta tai toimeentulotukena, kuin samassa taloudessa toisen aikuisen ihmisen kanssa asuva. Samassa osoitteessa asuvan työssäkäyvän puolison tulot otetaan huomioon etuuksia myönnettäessä.

***TT** ”kun ollaan poste restante osoitteessa eikä asuta vanhempien luona saadaan enemmän toimeentulotukea”*

***TT** ”asiakkaita jotka eivät virallisesti voi asua asunnossa jossa asukas menettäisi kelan tai sosiaalitoimen etuuksia kokonaan tai osittain”*

***TT** ”asunnottomuus on ehkä jossain määrin näennäistäkin, sillä ”poste restante”-osoitteessa asuva x saa enemmän toimeentulotukea kuin esimerkiksi parisuhteessa oleva y:n kanssa asuva x”*

Työntekijöiden tuottamasta tekstistä muodostui sisällön analyysin avulla kaksi eri Poste restante -ryhmää. Toinen ryhmä muodostui henkilöistä, jotka toivovat saavansa oman asunnon nopeammin, kun he ilmoittavat olevansa asunnottomia. Toinen ryhmä muodostui henkilöistä, jotka ilmoittavat olevansa asunnottomina saadakseen korkeampia sosiaalietuuksia.

Tarkastelin asunnottomien vastauksista, mistä he hakevat asuntoa. Vastauksia tutkimalla ilmeni, että 18 % eli lähes joka viides ei hae asuntoa mistään. Vain 9 % vastaajista oli käy-

nyt Asumisen tuen haastattelussa, josta voi päätellä, että asumiseensa tukea tarvitsevien ja pitkäaikaisasunnottomien määrä on vähentynyt viimeisten vuosien aikana. Taulukkoon 13 olen kerännyt asunnottomien asuntohakemusten vireilläolosta prosenttiosuudet suorien jakaumien avulla.

TAULUKKO 13. Asunnottomien vastaajien vireillä olevat asuntohakemukset

Asuntohakemukset	%
N = 105	
Ei asuntohakemuksia vireillä	18
Kaupungin asuntohakemus	19
Yksityinen vuokranantaja	13
Kaupungin ja yksityinen vra-asunto	26
Asumisen tuki	9
Kaikki hakemusvaihtoehdot	15
YHTEENSÄ	100

Taloudellinen tilanne

Olen todennut aiemmin, että Helsingissä on vapaita vuokra-asuntoja, mutta ilman työtä ja palkkatuloja olevilla henkilöillä ei ole mahdollisuutta maksaa Helsingin hintatason mukaisia vuokria. Myös kirjallisista vastauksista nousi kaksi erillistä ryhmää ottaen kantaa kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen vähyteen. Toisaalta edullisia vuokra-asuntoja tarvitaan ehdottomasti lisää, kun jo olemassa olevien vuokra-asuntojen vuokrat ovat kohtuuttoman korkeita Helsingissä.

A ”vuokrasuhde päättyi enkä ole löytänyt asuntoa”

TT ”Helsingin kaupungin asuntajono tuntuu toivottoman pitkältä”

A ”yksityiset asunnot ovat hemmetin kalliita. Yritä tässä 600 e palkalla löytää”

TT ”asuntojen vuokrat ovat karanneet käsistä”

Vastauksissa tuotiin esiin myös heikko taloudellinen tilanne. Työttömyys vaikuttaa vastaajien mielestä asunnon saantiin, ja pienet tulot suhteessa korkeisiin vuokriin lisää toimeentulotuen tarvetta.

A ”menetin työpaikan. ... , se myös yksiöksi kävi kalliiksi”

A ”ensin meni työ, sitten asunto”

TT ”työtön asiakas, joka elää pelkästään toimeentulotuella ei saa asuntoa Helsingissä”

TT ”Stadin asunnoilta ei työtön saa asuntoa”

A ”rahaa ei ollut vuokraan. Irtisanouduttuani helvetillisestä työpaikasta, olin ihan romuna”

TT ”Helsingissä asunnottomuuskeskustelussa tulisi yhä enemmän korostaa taloudellisia vaikeuksia asunnottomuuden taustalla esim. työttömyyden, pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden, pienen eläkkeen”

Vallitseva asuntopolitiikka

Työttömyyden lisäksi vastauksissa otettiin kantaa myös vuokra-asuntojen asukasvalintoihin. Toisaalta tuotiin esiin, että asuminen kaupungin vuokra-asunnoissa tulisi olla tarpeeseen perustuvaa ja mitään tiettyä asunnonhakijaryhmää ei saisi suosia. Myös yhteiskunnallinen vastuu tuotiin kirjoituksissa esiin.

A ”kaupungilta ei saa kämppiä ellet ole maahanmuuttaja / nisti / raskaana /vauvan kanssa”

TT ”asukasvalinnoissa tietyt ryhmät joutuvat sivuun. Helsingin kaupunki vuokraa asuntoja mieluummin työssäkäyville ja varakkaille”

TT ”yhteiskunnan tulisi ottaa vahvempi rooli asuntojen rakentamisessa”

TT ”tonttimaan kalleus ja rakennusteollisuuden ylläpitämä alitarjonta, jolla hinnat saadaan pysymään korkeina, ylläpitävät asunnottomuutta”

Organisaation linjauksia

Sosiaali- ja terveystieteiden organisaation linjauksista muodostui runsaasti aineistoa sisällön analyysiin. Aiemmin käytössä olleet tilapäismajoitukset, niin sanotut asuntolat ovat poistuneet palveluvalikoimasta. Lakkautetussa asunnottomien sosiaalipalveluissa jaettiin aiemmin asuntolapaikkoja asunnottomille henkilöille, nykyään asunnottomat henkilöt ohjataan pääasiassa Hietaniemenkadun ensisuojaan. Tällä hetkellä yksittäisellä työntekijällä ei ole oikeutta sijoittaa asunnottomia asiakkaita tai perheitä vuorokausiperusteiseen tilapäismajoitukseen ilman kriisimajoitustyöryhmän myönteistä päätöstä. Nämä tiukennetut organisaatiosta lähtöisin olevat ohjeet saivat kritiikkiä työntekijöiden kirjoituksissa.

A ”päivisin joutuu kävellä kaikkien tavaroiden kans kun ei ole luotettavia tuttuja joiden luo voisi tavaransa jättää”

A ”kävelee yöt jos ei ole makuupaikkaa”

TT ”tekee häijyä ohjata asunnottomia parikymppistä päihteetöntä nuorta Hietaniemen palvelukeskukseen”

TT ”turhauttavaa, ahdistavaa kun ei ole mitään muuta keinoa yksinäisiä ihmisille kuin sanoa kuin mene Hietaniemen asuntolaan. Siellä täyttä, asiakkaat pelkää mennä sinne”

TT ”koska asuntolatoimintaa Helsingissä ei enää juurikaan ole, joutuvat esim. vankilasta vapautuvat asiakkaat helposti kadulle”

TT ”helsingin linjaus on, että pääosin ns. kriisimajoituksiin pääsee ainoastaan perheet”

TT ”tilapäisasuttaminenkin on kortilla”

TT ”sosiaalityöntekijöiltä on viety työkalut tehdä sosiaalityötä asunnottomien kanssa, koska päätäntävalta on viety päällikölle saakka”

TT ”esimerkiksi yksinäisen toimeentulotuen asiakkaan on lähes mahdotonta löytää asuntoa, jonka vuokra vastaisi hänelle asetettua kohtuuvuokraa”

Pirstaloituneet palvelut

Viimeiseksi kategoriaksi muodostui hajanaiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Työntekijät ottivat kantaa asunnottomien palveluiden pirstaloitumiseen ja erilaisten sosiaali- ja terve-

yspalveluiden vaikeaan saatavuuteen. Työntekijät kaipasivat vanhoja asunnottomien palveluita takaisin ja tiiviimpää yhteistyötä eri sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijöiden välille.

***TT** ”koko asunnottomuuden hoito, asuntoloista luopuminen ja yleinen koordinoimattomuus”*

***TT** ”keskitetyimmille asunnottomien palvelulle olisi kysyntää”*

***TT** ”asunnottomuus häivytetty alueille, eikä kenelläkään ole siitä kokonaiskuvaa”*

***TT** ”asiakkaat eivät enää jaksa taistella itsensä puolesta eikä kukaan muukaan sitä tee, esim. masentunut ei jaksa lähteä vastaanotolle ja siten hän jää hoitamatta”*

***TT** ”suoraviivaisempaa yhteistyötä sosiaalityön + asumisneuvojien ja stadinasuntojen välille”*

Tulosten perusteella Helsingin asunnottomuudessa lyhytaikainen asunnottomuus ja nuorten osuus asunnottomissa korostui. Lisäksi asunnottomien palveluiden väheneminen ja työntekijöiden päätäntävällän supistuminen aiheuttavat työntekijöissä turhautumista. Tuon johtopäätöksissä esiin kattavammin näitä kokonaisuuksia, koska kolmen eri analyysin yhdistäminen tuloksiksi on ollut haastavaa ja saan paremmin yhdistettyä tutkimustulokset erilliseen lukuun.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Asunnottomat Helsingissä

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, millaisia asunnottomia henkilöitä on tämän päivän Helsingissä. Mikäli Helsingissä oli vuonna 2013 noin 4000 asunnottomia ja vastausten määrä oli noin 100, sain vastausprosentiksi 2,5 %. Kuitenkin vastaajien joukossa oli työssäkäyviä ja opiskelijoita yhteensä 16 henkilöä, eli lähes joka kuudes vastaajista. Jos tämän tuloksen suhteuttaa suoraan asunnottomien oletettuun kokonaismäärään Helsingissä, olisi opiskelijoita ja työssäkäyviä yhteensä noin 600. Tätä suhteutusta tehdessä täytyy ottaa kuitenkin huomioon, että opiskelijat ja työssäkäyvät ovat ryhmiä, jotka ottavat osaa tällaisiin kyselyihin herkemmin kuin moniongelmainen asunnoton. Asunnottomien vastaajien joukossa oli enemmän alle 35-vuotiaita ja nuorten 18–35 -vuotiaiden sukupuolijakauma oli tasaisempi kuin yli 35-vuotiaiden joukossa. Naisten asunnottomuus painottui 18–35 -vuotiaiden ryhmään, ja yli 35-vuotiaiden joukossa naisia oli enää 8 %. Nuorten asunnottomuus oli lisääntynyt myös työntekijöiden arvion mukaan viimeisen kahden vuoden aikana. Myös Kostiaisen ja Laakson (2012, 46) tutkimuksessa todetaan erityisesti naisten asunnottomuuden painottuvan 20–29 -vuotiaisiin. Näyttäisi siltä, että naiset saavat miehiä paremmin vuokra-asunnon eikä heidän asunnottomuutensa pitkity vuosia kestäväksi pitkäaikaisasunnottomuudeksi. Osittain tätä selitetään Pitkäsen ja Kaakisen (2004, 35–36) tutkimuksessa sillä, että naisilla on asunnottomaksi joutuessaan miehiä enemmän tukiverkosta ympärillään.

Ristiintaulukoimalla havaitsin, että helsinkiläisten pitkäaikaisasunnottomien rinnalle muodostui vastausten perusteella kaksi asunnottomien ryhmää, jotka ovat olleet asunnottomina alle vuoden. Toinen ryhmä muodostui asunnottomista, jotka ovat olleet helsinkiläisiä yli 3 vuotta, ja toinen ryhmä muodostui Helsingissä alle vuoden olleista. Metsämuuronen (2000, 30) kirjoittaakin, että ristiintaulukoinnin etuihin kuuluu, että kahden muuttujan välillä voi havainnollisesti nähdä mahdollisia yhteyksiä ja ristiintaulukoimalla saattaa löytää mielenkiintoisia yhteyksiä eri muuttujien välillä. Asunnottomuuden näkökulmasta huolestuttavaa on, että muualta Helsinkiin muuttaneiden asunnottomien henkilöiden tukiverkosto on jäänyt todennäköisesti heidän lähtökuntaansa. Tutkimuksessa yllättävää on, miten paljon Helsinkiin tulee henkilöitä, joilla ei ole uutta asuntoa muuttohetkellä.

Asunnottomat ovat pääasiassa yksinäisiä ja ensimmäistä kertaa asunnottomia. Edelleen asunnottomien joukossa käytetään tai on käytetty eniten päihdehuollon palveluita, mikä ilmenee sekä asunnottomien omista vastauksista että työntekijöiden arvioista. Myös Korhonen (2002, 9–12) on todennut tutkimuksessaan, että asunnottomista valtaosa, melkein yhdeksän kymmenestä, olivat yksinäisiä. Lisäksi suurimmalla osalla heistä oli päihdeongelma, mutta myös mielenterveysongelmia. Tässä tutkimuksessani eivät korostuneet päihde- ja mielenterveysongelmaiset asunnottomat vaan vastaajien joukossa oli myös nuoria opiskelijoita ja työssäkäyviä ihmisiä. Asiakastyön kautta olen yhteydessä Helsingin päihdehuollossa työskenteleviin henkilöihin ja he ovat havainnoineet, että nuorten keskuudessa on korvikealkoholin, esimerkiksi tuulilasinpesunesteen, käyttö alkanut lisääntyä. Tutkimukseni edetessä olen alkanut pohtia nykyistä palvelujärjestelmää. Onko vaarana, että näistä nykyisistä lyhytaikaisista asunnottomista on kehittymässä uusi pitkäaikaisasunnottomien moniongelmainen joukko?

Korhonen (2002, 28) on omassa tutkimuksessaan todennut, että maahanmuuttajataustaisten asunnottomien osuus on kasvamassa. Tutkimuksessani maahanmuuttajataustaisten osuus asunnottomien helsinkiläisten joukossa oli työntekijöiden mukaan lisääntynyt, mutta asunnottomien vastauksissa maahanmuuttajataustaisten osuus ei korostunut kummassakaan ikäryhmässä. Tämä saattaa johtua siitä, että kyselylomake oli saatavilla ainoastaan suomeksi. Myös saatekirje oli laadittu vain suomeksi. Toisaalta maahanmuuttajat olivat laittaneet omat nimensä, osa henkilötunnuksenkin puhelinnumeroineen kyselylomakkeen reunaan. He olivat kirjoittaneet henkilötietojensa perään muun muassa ”help me” ja ”tarvitse asunnon”. Minulle jäi näistä asunnottomista maahanmuuttajista ahdistava tunne, kun en voinut heitä asuntoasiassa auttaa. Lähetin kaupungin sähköisestä järjestelmästä heidän puhelinnumeroihin viestin, jossa kiitin kyselyyn vastaamisesta ja pyysin heitä olemaan yhteydessä Stadin asuntoihin vuokra-asunnon järjestymiseksi.

Käydessäni Stadin asuntotoimistossa kuulin, kuinka kaksi eri maahanmuuttajataustaista henkilöä asioivat virkailijan luona. Toinen halusi tuoda palkkatodistuksen asuntohakemuksen liitteeksi, eikä hän ymmärtänyt kun virkailija koetti kertoa, että liitteet pyydetään toimittamaan asuntotarjouksen jälkeen. Toinen maahanmuuttaja oli laittanut nykyiseksi asunoksi omistusasunnon, eikä hän ymmärtänyt, kun virkailija koetti selittää, että asuntoa ei tarjota omistusasunnon omaavalle henkilölle. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt tarvitsisivat enemmän apua ja ohjeita asuntohakemuksien täyttämässä. Lisäksi olisi tärkeää, että

hakemukset voisi jättää sähköisesti muillakin kielillä kuin vain suomi, ruotsi ja englantia. Nämä kuvaamani tapaukset huomioiden jän pohtimaan, millainen on maahanmuuttajien asema sosiaali- ja terveystalveluiden saajina.

Korhonen (2002, 29–30) toteaa tutkimuksessaan, että sukulaisten ja tuttavien luona majailevia asunnottomia oli vuonna 2001 noin 52 %. Myös omassa tutkimuksessani tuttavien luona majailevia asunnottomia oli 49 %. Lisäksi työntekijöiden arvioissa ehdottomasti eniten asunnottomat olivat majoittuneet ystävien luokse. Asunnottomat käsitetään hyvin yleisellä tasolla moniongelmaisiksi päihteidenkäyttäjiksi, niin sanotuiksi metsien miehiksi (vrt. Lehtonen & Salonen 2008), mutta tämän ja Korhosen tutkimuksen mukaan noin puolet asunnottomista majailee sukulaisten ja tuttavien luona.

Tämän tutkimusaineiston perusteella Helsinkiin on muodostunut joukko asunnottomia, jotka ovat 18–24 -vuotiaita ja he ovat olleet lyhyen aikaa asunnottomina. Osa heistä on asunut Helsingissä alle vuoden, joten todennäköisesti he ovat tulleet asunnottomiksi Helsinkiin. Lisäksi asunnottomista vastaajista muodostui lyhyen aikaa asunnottomina oleva joukko, jotka ovat syntyneet tai asuneet Helsingissä yli kolme vuotta. Oma koti on useimmiten tärkeä turvapaikka, josta ihmisen on helpompi osallistua yhteiskunnan toimintaan. Jotta huono-osaisuus ei pääsisi kasaantumaan, tulisi asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn kiinnittää entistä enemmän huomiota.

8.2 Asunnottomuuden syitä

Omasta asunnottomuudesta voi olla vaikea puhua, ja varsinkin asunnottomuuteen johtaneita syitä voi olla haastavaa itse eritellä. Asunnottomista vastaajista 29 % ilmoitti vuokrasopimuksen päättymisen olevan ensisijaisesti heidän asunnottomuutensa syynä. Halusin tarkentaa vastausta ja havaitsin, että heistä 60 % oli asunut viimeksi yksityiseltä vuokraamassa asunnossa ja loput 40 % ilmoitti, että viimeisin asumismuoto oli ollut joko kaupungin vuokra-asunto tai tukiasunto. Yksityiseltä vuokratun asunnon vuokrasopimus voi päättyä esimerkiksi asunnon omistajan ottaessa asunnon omaan käyttöön tai päättyessä asunnon myyntiin. Kaupungin vuokra-asunnon tai tukiasunnon vuokrasopimukset eivät vain päätty, jollei asumisessa ole jotain muuta ongelmaa. Tästä voi päätellä, että heillä saattoi olla to-

dellisuudessa jokin muu syy asunnottomuuteensa, kuin vain vuokrasopimuksen päättymisen.

73 % asunnottomista ilmoitti asunnottomuuden syyksi vuokravelan, ja heidän toimeentuloon oli joko toimeentulotuki tai työmarkkinatuki. Työmarkkinatuella oleva joutuu lähes aina hakemaan toimeentulotukea vuokraan, koska työmarkkinatuki ei riitä kattamaan elämiseen laskettua yksinäisen ihmisen perusosaa 485,50 euroa/kk sekä vuokraa, vaikka hänellä olisi tulona myös asumistuki. Tutkimustulosten perusteella suuri osa asunnottomista on jäänyt vuokravelan takia asunnottomaksi. **Voisiko kiinteistöyhtiöissä olevien kaupungin asumisneuvojien ja toimeentulotukea myöntävien sosiaalitoimiston palvelupisteiden työntekijöiden yhteistyötä vielä lisätä tai löytää uusia keinoja yhteistyölle.**

Poste restante -asunnottomuutta esiintyi sisällön analyysissä enemmän, kuin kvantitatiivisissa tutkimustuloksissa. Sisällön analyysissä nämä vastaajat jakautuivat kahteen joukkoon, joista ensimmäinen on Poste restanteen osoitteensa muuttaneet henkilöt, jotka toivovat saavansa nopeammin kaupungin vuokra-asunnon, ja toinen muodostuu henkilöistä, jotka eivät halua sosiaalietuuksiensa pienenevän (vrt.Korhonen 2002, 29; Kostianen & Laakso 2015, 18). Yhteistaloudessa asuvien pariskuntien toimeentulotuen perusosa laskee yhteensä noin 140 euroa/kk, mikä on erittäin suuri tulojen aleneminen viimesijaisissa etuuksissa. Yksinhuoltajalla perusosa on lähdes 120 euroa korkeampi, kuin jos hän asuisi toisen aikuisen kanssa. Myös jotkut Kelan etuuksista ovat korkeampia yksinhuoltajilla. Tämä Poste restante -asunnottomuus tulisi voida ratkaista osittain lakimuutoksilla ja osittain miettimällä kuntien tapaa rekisteröidä asunnottomuutta. Yhteistalouden normi on säädetty ajalla, jolloin ihmiset maksoivat muun muassa televisioluvan, heillä oli yhteinen lankapuhelin ja erillinen Internet liittymä, eli katsottiin että he voivat jakaa kotitalouden informaatiomenot puoliksi. Nykyään lähes jokaisella on oma matkapuhelin ja niissä liittymä, johon kuuluu Internet. Televisiolupa määräytyy jokaiselle henkilölle tulojen mukaan verotuksessa, eli jokainen maksaa omat informaatiomenonsa itse. Omassa tuttavapiirissäni sanomalehdet luetaan maksuttomasti lehtien verkkosivuilta. Mielestäni yhteistalouden normi tulisi poistaa ja näin ainakin osin vähentää Poste restante -asunnottomuutta. Työskentelin niin sanotussa Poste restante -työryhmässä ja etsiessäni asiakkaille pysyvämpiä asumisratkaisuja kohtasin ihmisiä, jotka eivät halunneet, että heidän asunnottomuuteensa löydetään ratkaisuja. Heillä oli selkeästi paikka, jossa asua. Kuntien pitäisi tilastoida nämä ”asunnottomat”

erillisellä koodilla, jotta tällainen tilastollinen asunnottomuus erottuisi todellisesta asunnottomuudesta.

Tutkimukseni kvalitatiivisessa aineistossa otettiin kantaa Helsingin vallitsevaan asuntopoliittikkaan. Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on edelleen liian vähän, eivätkä ihmiset saa nopeasti kohtuuhintaista vuokra-asuntoa muuttuvissa elämäntilanteissa esimerkiksi eron yhteydessä (vrt. Korhonen 2002; Kostiainen & Laakso 2015, 20). Lisäksi kaupungin vuokra-asukasvalintoihin otettiin kantaa monipuolisesti. Toisaalta mainittiin tonttimaan hinnan kalleus ja kannanotoissa uskottiin eri asukasryhmien jäävän ilman vuokra-asuntoa. Ympäristöministeriön hankeryhmä on laatinut raportin, johon on koottu arvio nykyisistä asumisen tuki- ja verokäytännöistä sekä niiden kehitysehdotukset. Raportin eriävässä mielipiteessä ehdotetaan, että valtion tukemat vuokra-asunnot kohdistetaan tähänastista selvemmin pienituloisimmille ja vähävaraisimmille ryhmille. Asuntokannan paremman kohdentumisen takaamiseksi tulo- ja varallisuusrajojen tarkistukset voisi soveltaa myös nykyisiin asukkaisiin. Eriävässä mielipiteessä korostetaan myös, että asukasvalinnoissa suosittaisiin pienituloisia ja vähävaraisia asunnonhakijoita. (Pekkarinen 2015, 43.) Myös Suomen perustuslaissa (1999) mainitaan, että ”*julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.*”

Hankeryhmän raportin eriävästä mielipiteestä huolimatta ei jatkossakaan valtion tukemissa vuokra-asunnoissa asuvien tuloja ja varallisuutta aiota tarkistaa tietyin väliajoin. Jäin tutkimuksessani miettimään aiheeseen liittyviä esimerkkejä, jotka tuon tässä esiin. Tunnen esimerkin 23-vuotiaasta ammattikoulun käyneestä työssä olevasta nuoresta, jonka vuokrasopimuksen yksityinen vuokranantaja irtisanoi tarkoituksenaan myydä asunto. Koska hänellä ei ollut tilapäistä majapaikkaa, hän vuokrasi asunnon Sato Oyj:ltä. Huoneisto oli 2h ja keittiö, vuokra 945 euroa/kk. Hänen tulonsa olivat 2100 euroa/kk, josta vuokran, verojen, työmatkakulujen ja opintolainan jälkeen hänelle jäi kuukaudessa elinkustannuksiin noin 150 euroa/kk. Hän ei saanut Helsingin kaupungilta vuokra-asuntoa, koska hänellä ei ollut asunnon menettämisen uhkaa. Tilanteen pitkittyessä riski asunnottomaksi jäämisestä olisi kasvanut, koska hänelle ei jäänyt normaaliin elämiseen edes viimesijaisen etuuden määrää. Säännölliset työtulot mahdollistivat hänelle pankin myöntämän asuntolainan, joten oman asunnon ostamisen jälkeen tällä hetkellä hänelle jää lainojen, vastikkeen ja työmatkakulujen jälkeen elämiseen noin 600 euroa/kk. Toisessa esimerkissä 48-vuotias yksinäinen tuttavani on saanut Helsingin kaupungin vuokra-asunnon 30 vuotta sitten. Hän on ollut työelä-

mässä koko aikuisiän ja alhaiset vuokramenot ovat mahdollistaneet hänelle säästöjen keräyttämisen, koska hänelle jää vuokran jälkeen tuloja noin 1500 euroa/kk. Kolmannessa esimerkissä Jyväskylässä asui työtön pariskunta, jolla oli päiväkotikäinen lapsi. He eivät ole koskaan asuneet Helsingissä. Perheen mies sai määräaikaisen työsuhteen Helsingistä, joten he laittoivat sähköisen asuntohakemuksen sunnuntaina Helsingin kaupungille. Jo maanantaina heille soitettiin ja tarjottiin asuntoa hyvämaineiselta asuinalueelta läheltä Helsingin keskustaa. Mielestäni nämä esimerkit konkretisoivat vallitsevaa asuntopolitiikkaa ja sitä, miten kohtuuhintaiset asunnot eivät kohdennu niille, jotka niitä eniten tarvitsevat.

Tutkimusaineiston kvalitatiivisissa tuloksissa nousi esiin myös organisaation linjauksien vaikutuksia asunnottomuuteen Helsingissä. Varsinkin työntekijät toivat kirjoituksissaan esiin asunnottomuuteen liittyvien palveluiden lopettamisen. Lisäksi työntekijät kokivat, että heiltä on poistettu työvälineitä, joita he ovat aiemmin voineet hyödyntää työskennellessään asunnottomien asiakkaiden kanssa. Työntekijät kokevat turhautumista oman päätöksenteon supistumisesta. Myös palveluiden pirstaloituminen ja asunnottomien palveluiden koordinoimattomuus nousivat kritiikissä esiin. Vaikka pitkäaikaisasunnottomille on järjestetty vuokrasopimuksia asumispalveluyksiköistä, on pitkäaikaisasunnottomuus vähentynyt vuonna 2014 vain 195 henkilöllä (Asunnottomat 2014). Asunnottomuutta eikä asunnottomia saada katoamaan lopettamalla heille tarjottavia palveluita tai asuntoloita. Korhonen (2002, 81 – 83) kirjoittaa tutkimuksessaan, että asunnottomuus on kallista. Hän toteaa, että lyhyen tähtäimen säästöt voivat olla pitkän tähtäimen kustannuksia.

8.3 Asunnottomuuden yhteisymmärrys

Löytääkseen asunnottomuuteen konsensusta, on mielestäni hyväksyttävä se tosiasia, että Helsingissä on asunnottomia ollut aina ja tulee tulevaisuudessakin olemaan. Asunnottomuus on monisärmäistä, eikä sitä voida selittää vain yhdellä tavalla tai yhdestä näkökulmasta. Voidaan ajatella, että asunnottomuus näyttäytyy jonakin yksilötason ongelmana, mutta useimmiten siihen liittyy myös rakenteellisen tason ongelmia.

Pitkäaikaisasunnottomuuden hoitoon löytyi poliittinen konsensus ja puolueet yli puoluerajojen sitoutuivat asunnottomuuden vähentämisohjelman toteuttamiseen. Poliittisessa asunnottomuuskeskustelussa on menty pitkäaikaisasunnottomuus edellä, eikä mielestäni asun-

nottomuuteen kokonaisuudessaan ole otettu kantaa muuten kuin lopettamalla asunnottomien palvelut. Tutkimustuloksissa korostui niin sanottu Poste restante -asunnottomuus, jota voisi vähentää huomattavasti poistamalla toimeentuluesta yhteistalouden normi. Lisäksi asunnottomien tulisi voida ilmoittautua esimerkiksi väestörekisteriin siten, että he eivät hae aktiivisesti asuntoa, koska heillä on vakituinen majapaikka ja näin he eivät tilastoituksi asunnottomiksi henkilöiksi. Pitkäaikaisasunnottomuuden hoitoon löytyi poliittista tahtoa ja rahaa valtiolta sekä kunnilta. Nyt tarvitaan samanlaista poliittista tarmoa rakentaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja lisää erilaisten omistusasuntojen rinnalle.

Tutkimustulosten perusteella Helsingin kaupungin eri työpisteiden työntekijät ottivat kantaa organisaation linjauksiin asunnottomien palveluiden vähentymisestä ja yksittäisen työntekijän päätöksenteon supistamisesta. Lisäksi eri viranomaisten yhteistyön tiivistämisen todettiin parantavan asunnottoman henkilön asemaa. Sosiaalityöllä voidaan tasoittaa yksilötason ongelmia asunnottomuuden hoidossa, ja raportoimalla asunnottomuuden monisärmaisistä ilmiöistä voidaan pyrkiä vaikuttamaan rakenteelliseen tasoon.

8.4 Pohdintaa ja jatkotutkimuksen aiheita

Asunnottomuus aiheena on yleensäkin raskas ja tutkimuksen edetessä asunnottomien kirjoittamat tekstit koskettivat minua. Asunnottomat olivat kirjoittaneet rohkeasti omista, välillä jopa epätoivoisista tilanteistaan avoimesti. He olivat laittaneet jopa omia nimiään ja henkilötunnuksiaan pyytäen apua oman tilanteensa helpottamiseksi. Käytyäni läpi heidän vastauslomakkeita koin, että en voi jatkaa tulosten analysointia, ennen kuin olen laittanut heille viestin heidän jättämiinsä numeroihin. Koko tutkimusprosessin ajan olen kiinnittänyt huomiota tutkimuksen eettisyyden toteutumiseen ja tutkimustuloksia esitellessä olen pyrkinyt kunnioittamaan asunnottomien roolia tutkimuksen kohteena.

Tutkimuksen alkuvaiheessa ja asunnottomille suunnatun kyselyn aikana oli haastavaa saada asunnottomat ihmiset vastaamaan kyselyyni. Tässä tehtävässä totesin epäonnistuneeni ja jatkossa järjestäisin kyselyn asunnottomille henkilöille eri tavoin. Oli virhe suostua järjestykseen, jossa työntekijät jakoivat kyselylomakkeita heidän asunnottomille asiakkailleen. Esimerkiksi Asumisen tuessa asioivat asiakkaat ovat kaikki asunnottomia, mutta silti Asumisen tuesta palautuneiden vastausten osuudeksi jäi 16 %. Kun keskustelin Asumisen tuen

ja Työvoiman palvelukeskus Duurin työntekijöiden kanssa kuulin, että he eivät useinkaan muistaneet ojentaa asunnottomalle kyselylomaketta. Kuulin myös, että kun työntekijä ojensi tapaamisen jälkeen henkilölle kyselylomakkeen, ei asunnoton jäänyt enää vastaamaan lomakkeelle vaan poistui palvelupisteestä. Jatkossa, jos tällaista kyselyä järjestetään, voisi olla kannattavaa antaa asunnottoman vastata lomakkeelle hänen odottaessaan palvelupisteessä pääsyä työntekijän tapaamiseen. Lisäksi, mikäli halutaan tavoittaa maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, on ehdottoman tärkeää järjestää kysely vähintään englannin kielellä.

Olin tutkimusta aloittaessani orientoitunut ja perehtynyt suurempien vastausmäärien analysointimenetelmiin ja vastausmäärän jäätyä näin pieneksi, jouduin pettymykseksi pääosin tekemään aineistosta ristiintaulukointia. Tutkimuksen tekeminen tuntui tässä vaiheessa raskaalta, koska tutkimuslupani vanhenivat ja jouduin laajentamaan aineistokeruuta järjestämällä kyselyn myös asunnottomien kanssa työskenteleville. Kahden aineiston analysointi ja kolmen eri tutkimustuloksien yhdistäminen monimenetelmätutkimukseksi käytännössä pysäyttivät tutkimuksen etenemisen, eikä loppua tuntunut näkyvän.

Työskentely asunnottomien ihmisten kanssa on palauttanut mielenkiinnon jatkaa tutkimusta eteenpäin. Tutkimus asunnottomuudesta on ollut mielenkiintoista ja sen on pakottanut minut tarkastelemaan asunnottomuutta eri perspektiiveistä. Jälkikäteen tutkimusprosessia arvioidessani huomaan, että kyselylomakkeen laatiminen olisi testaamisen lisäksi vaatinut myös kysymysten syvempää miettimistä. Tuloksissa korostui Poste restante -asunnottomuus, joten jäin miettimään, olisinko voinut kysyä asunnottomilta tarkemmin heidän Poste restante -osoitteestaan suhteessa esimerkiksi sosiaalietuuksiin.

Tutkimusprosessin edetessä ja analyysin erivaiheissa huomasin, että oli ollut hyödyllistä numeroida asunnottomien vastauslomakkeet juoksevilla numeroilla. Tämä systemaattinen järjestely helpotti huomattavasti SPSS-ohjelman käyttöä, koska jouduin palaamaan välillä kyselylomakkeisiin tiivistämällä aineistoa ja muuttamalla luokitteluja.

Tutkimukseni monimuotoisuudesta johtuen oli eri tutkimustulosten yhteensovittaminen ja tulosten esittäminen luettavaan muotoon välillä hyvinkin haastavaa. Prosessin aikana olen joutunut opettelemaan Microsoft Office -ohjelmistojen käyttöä useaan otteeseen. Taulukoiden luominen ja niiden siirtäminen tiedostosta toiseen on ollut kärsivällisyyttä koettelevaa. On ollut helpottavaa huomata, että näistä haasteista on selvitty ja olen saanut tutki-

mustani eteenpäin. Toisaalta tutkimuksen eri vaiheissa olen joutunut toteamaan, että tutkimuksen harjoitteluksi on tämä tutkimustapa ollut liian kunnianhimoinen.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman kirjoituksissa ei mainita kustannuksista, miten paljon yhteiskunnan varoja maksetaan asumispalvelumaksujen muodossa. Vuonna 2011 keskusteltiin, että yhden noin 100 asuntoa sisältävän asumisyksikön palvelumaksut olivat 3,8 miljoonaa euroa vuodessa vuokratulojen lisäksi. Toisaalta työni kautta tiedän, että asumisyksiköissä tapahtuu useita väkivaltatilanteita ja päihteiden yliannostuksia, jotka aiheuttavat yhteiskunnalle paljon lisäkustannuksia. Jatkotutkimuksena olisi tärkeää saada puolueetonta ja kiihкотonta tutkimusta näiden asumisyksiköiden kustannuksista suhteessa asumisen mielekkyyteen. Lisäksi keskustelu asunnottomuudesta tulisi olla läpinäkyvää ja avointa.

Toisena jatkotutkimuksen aiheena pitäisin tärkeänä tutkia perustoimeentulotuen siirtoa Kelaan, sen vaikutuksia asunnottomiin ja osoitteettomiin ihmisiin. Tällä hetkellä sosiaaliliasemille palautuu asunnottomille lähetetyt päätökset ja lisäselvityspyynnöt, koska he eivät useinkaan hae postiaan Poste restantesta, tai heillä ei ole henkilöpapereita postin saamiseksi. Mikäli Kelaan ei palauteta lisäselvityspyynnöjä sille varatussa ajassa, tekee Kela hylkäävän päätöksen hakemukseen. Onko perustoimeentulotuen siirtämisessä Kelaan huomioitu nämä osoitteettomat henkilöt ja onko heidän toimeentulotuen saantinsa turvattu? Toisaalta tässä tutkimuksessa maksamattomat vuokrat olivat suurin asunnottomuuteen johtanut syy. Onko toimeentulotukilakia uudistettaessa huomioitu, kuinka Kela seuraa ihmisten vuokranmaksun toteutumista? Lisääntyvätkö sosiaalitoimistojen täydentävän toimeentulotuen menot vuokravelkojen hoidossa vai tuleeko meille lisää asunnottomia?

Lopuksi haluan todeta, että tämän tutkimuksen tulokset ovat vain suuntaa antavia eikä niiden perusteella voi tehdä kattavia yleistyksiä asunnottomuuden muutoksista tai sen syistä. Työntekijöiden vastauksia tuli hieman asunnottomien vastauksia enemmän ja analyysien tulokset tukivat toisiaan. Tuloksista voi päätellä, että pitkäaikaisasunnottomien rinnalle on muodostunut kaksi uutta asunnottomien ryhmää. Ensimmäinen ryhmä muodostuu Helsingissä syntyneistä tai pitkään Helsingissä asuneista, joiden asunnottomuus on kestänyt alle vuoden. Asunnottomien joukko tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttäisi myös nuorentuneen. Toinen asunnottomien ryhmä muodostuu asunnottomista, jotka tulevat Helsinkiin ilman asuntoa. Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen vähyys nousee myös tässä tutkimuksessa yhdeksi tärkeäksi asunnottomuuden syyksi (vrt. Kostiainen & Laakso 2015,

85–87.) Asunnottomuudesta aiheutuvat kustannukset, esimerkiksi Poste restante -asunnottomuus tai moniongelmaisuuksien kasautuminen, tulisi kattavasti selvittää. Tällaisella selvityksellä voitaisiin paremmin perustella kohtuuhintaisten asuntojen tuotannon lisäämistä Helsingissä.

LÄHTEET

Ahola Anja (2007): Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa Viinamäki Leena, Saari Erkki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Tammi.

Alkula Tapani, Pöntinen Seppo, Ylöstalo Pekka (1994): Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.

Ara (2014). Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. Saatavilla <<http://www.ara.fi/fi-FI>>, luettu 4.8.2014.

Asumisen tuki (2014). Saatavilla <<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/palvelut>>, luettu 27.3.2015.

ARA (2011): Asunnottomat 2010. Selvitys 4/2011.

ARA (2012): Asunnottomat 2011. Selvitys 1/2012.

ARA (2013): Asunnottomat 2012. Selvitys 1/2013.

ARA (2014): Asunnottomat 2013. Selvitys 2/2014.

ARA (2015): Asunnottomat 2014. Selvitys 1/2015.

Creswell John (2011): Controversies in Mixed Methods Research. Teoksessa Denzin Norman, Lincoln Yvonna (toim.) The SAGE Handbook of Qualitative Research. California: Thousand Oaks.

Eerola Essi, Saarimaa Tuukka (2013): Vuokrataso Helsingin ARA-asuntokannassa. Helsinki: Valtion talouden tutkimuskeskus.

Erkkilä Elisabet, Stenius-Ayoade Agnes (2009): Asunnottomat vastaanottoyksiköissä. Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. työpapereita 2009:2.

Eronen Anne, Hakkarainen Tyyne, Londén Pia, Nykyri Päivi, Peltosalmi Juha, Särkelä Riitta (2013): Sosiaalibarometri 2013. Helsinki: Suomen sosiaali ja terveys ry. Saatavilla <<http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/sosiaalibarometri2013.pdf>>, luettu 4.2.2014.

ETHOS – European Typology of Homelessness and housing exclusion (2011). Brussels: Feantsa. Saatavilla <<http://www.feantsa.org/spip.php?article120>>, luettu 19.4.2013.

Finley Susan (2003): The faces of dignity: Rethinking the politics of homelessness and poverty in America. International Journal of Qualitative Studies in Education 16:4, pp. 509-531.

Heikkilä Tarja (2005): Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula (2004): Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu laitos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Itkonen Erkki, Kulonen Ulla-Maija (1992): Suomen sanojen alkuperä. etymologinen sanakirja A-K. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jeskanen-Sundström Heli (2002): Toimi oikein tilastoalalla. Tilastokeskuksen ammattieetinen opas. Helsinki: Yliopistopaino.

Josefsson Anna-Maija (2007): Nuoret toisten nurkissa. Teoksessa Sunikka Sanna, Seppälä Ullamaija, Granfelt Riitta (toim.) Asunnottomuuskirja. Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 13. Yliopistopaino.

Kaakinen Juha (2012): Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008 – 2011. Loppuraportti. Ympäristöhallinto.

Karhunen Ville, Rasi Ilkka, Lepola Esa, Muhli Arto, Kanninen Aila (2011): IBM SPSS Statistics Perusteet. Oulu: Uniprint.

Kela (2015). Kansaneläkelaitos.

Saatavilla <http://www.kela.fi/tulot-ja-omaisuus_perusomavastuu>, luettu 5.8.2014.

Korhonen Erkki (2002): Asunnottomuus Helsingissä. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2002:4.

Kostiainen Eeva, Laakso Seppo (2012): Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Kaupunkitutkimus TA Oy.

Kostiainen Eeva, Laakso Seppo (2013): Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Hyväri Susanna, Kainulainen Sakari (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Tampere: Juvenes Print Oy.

Kostiainen Eeva, Laakso Seppo (2015): Helsinkiläisten asunnottomuuspolut. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1 | 2015.

Saatavilla

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153533/ARAr1_2015_Helsinkiläisten_asunnottomuuspolut.pdf?sequence=3>, luettu 27.4.2015.

Kotikuntalaki (1994): 11.3.1994/201. Edita Publishing Oy.

Saatavilla

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940201?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpia%5D=jos%20henkil%C3%B6ll%C3%A4%20ei%20ole%20asuntoa%2C%20h%C3%A4net%20merkit%C3%A4n>>, luettu 9.9.2013.

Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta (1995): 31.3.1995/481. Edita Publishing Oy.

Saatavilla <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950481>>, luettu 13.9.2013.

Lehtonen Leena, Salonen Jari (2008): Asunnottomuuden monet kasvot. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 3/2008.

Mattila Mikko (2004): Ristiintaulukointi. KvantiMOTV. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

Saatavilla <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/intro.html>>, luettu 12.9.2013.

Mellin Ilkka (2006): Tilastolliset menetelmät: Johdanto. TKK.

Saatavilla <<http://math.aalto.fi/opetus/sovtoda/oppikirja/Johdanto.pdf>>, luettu 16.3.2014.

Metsämuuronen Jari (2000): Tilastollisen kuvauksen perusteet. Vöru: Jaabes OÜ.

Metsämuuronen Jari (2005): Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Myrskylä Pekka (2012): Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta. EVA Analyysi no 19.

Ohjelmatyöryhmä AHKERAT, 2008. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma.

Pekkarinen Jukka (2015): Valtiovarainministeriön eriävä mielipide työryhmän loppuraportista. Teoksessa Pokka Hannele, Pekkarinen Jukka, Linna-Angelvuoliisa, Ilmonen Kari, Lindén Jarmo, Neimala Anne, Kajanoja Lauri, Lehtinen Ilkka, Oikarinen Elias (hanketyöryhmä) Asumisen tuki- ja verojärjestelmien vaikuttavuus. Ympäristöministeriön raportteja 4 | 2015.

Saatavilla

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153468/YMra_4_2015.pdf?sequence=1>, luettu 20.3.2015.

Piispa Minna (2006): Kvantitatiivisen tutkimuksen eettiset lähtökohdat. Esimerkkinä naisiin kohdistuvan väkivallan kyselytutkimus. Teoksessa Hallamaa Jaana, Launis Veikko, Lötjönen Salla, Sorvali Irma (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy.

Pitkänen Sari (2010): Selvitys pitkäaikaisasunnottomuuden määrittelystä ja tilastoinnista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2 | 2010.

Saatavilla <<http://www.ara.fi/download.asp?contentid=24005&lan=sv>>, luettu 15.2.2013.

Pitkänen Sari, Kaakinen Juha (2004): Rajattomat mahdollisuudet. esiselvitys pääkaupunkiseudun asunnottomien tuki- ja palveluasumisen kehittämissuunnitelmaa (2004-2007) varten. Ympäristöministeriö. Ympäristöministeriön moniste 141.

Posti (2015): Yleiset toimitusehdot. Käteis- ja kuluttaja-asiakkaat 9.2.2015. Posti Oy. Saatavilla <<http://www.posti.fi/liitteet/hinnatjamaksutavat/ehdot/toim-ehdot-yleiset-fi.pdf>>, luettu 27.3.2015.

Quilgars Deborah (2010): Youth Homelessness. Teoksessa O'Sullivan Eoin, Busch-Geertsema Volker, Quilgars Deborah, Pleace Nicholas (toim.) Homelessness Research in Europe. Brussels: Feantsa.

Raatikainen Panu (2006): Voiko ihmistiede olla arvovapaata? Teoksessa Hallamaa Jaana, Launis Veikko, Lötjönen Salla, Sorvali Irma (toim.) Etiikkaa ihmistieteille. Helsinki: Hakapaino Oy.

Sato (2014). Sato Oyj.

Saatavilla <<http://www.sato.fi/fi/loyda-koti>>, luettu 5.8.2014.

Soste (2014). Suomen sosiaali ja terveystyö ry.

Saatavilla <<http://www.soste.fi>>, luettu 17.4.2014.

Suomen asiakastieto (2014). Suomen asiakastieto Oy

Saatavilla <<http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/tietoa-kuluttajille/useinkysyttya>>, luettu 6.8.2014.

Suomen perustuslaki (1999): 11.6.1999/731. Edita Publishing Oy.

Saatavilla <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>, luettu 16.3.2015.

Swärd Hans (1999): Homelessness in Sweden-discussion, patterns, and causes. European Journal of Social Work 2:3, pp. 289-303.

Tosi Antonio (2010): Coping with Diversity. Reflections on Homelessness in Research in Europe. Teoksessa O'Sullivan Eoin, Busch-Geertsema Volker, Quilgars Deborah, Pleace Nicholas (toim.) Homelessness Research in Europe. Brussels: Feantsa.

Tuomi Jouni, Sarajärvi Anneli (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuokraovi (2014). Alma Mediapartners Oy.

Saatavilla <<http://www.vuokraovi.com/vuokra-asunnot/Helsinki?page=5&pageType=>>>, luettu 5.8.2014.

Vvo (2014). VVO-yhtymä Oyj.

Saatavilla <<https://www.vvo.fi/vuokraasunnot/#1g01||||q6j054:2eic7fb||VVOAsunnot>>, luettu 5.8.2014.

KYSELY ASUNNOTTOMILLE YLI 18-v HELSINKILÄISILLE

VASTAATHAN VAIN YHDEN KERRAN KYSELYYN

Sukupuoli	Ikä	Taloudellinen tilanne	Työllisyystilanne
☐ mies	☐ 18 - 24 v	☐ palkka	☐ työssä
☐ nainen	☐ 25 - 35 v	☐ opintotuki	☐ opiskelija
	☐ 36 - 45 v	☐ työttömyysetuus	☐ työharjoittelu/ työkokeilu
	☐ 46 - 64 v	☐ toimeentulotuki	☐ kuntouttava työtoiminta
	☐ 65 v tai yli	☐ sairauspäiväraha	☐ työn työnhakija
		☐ eläke	☐ en asioi työvoimatoimistossa
		☐ muu, mikä ?	☐ sairauslomalla
			☐ eläkkeellä

OLETKO OLLUT ASIAKKAANA (voit valita useamman vaihtoehdon)

☐ Lastensuojelussa	☐ Päihdehuollossa	☐ Mielenterveyspalveluissa
☐ muu asiakkuus ?		

OLETKO (voit valita useamman vaihtoehdon)

☐ Yksinäinen asunnoton	
☐ Ensimmäistä kertaa asunnoton	☐ Asunnoton pariskunta
☐ Maahanmuuttajataustainen	☐ Asunnoton lapsiperhe

Nykyisen asunnottomuuden kesto

☐ alle 0,5 v	☐ alle 1 v	☐ 1 - 3 v	☐ 3 - 9 v	☐ yli 10 v
-------------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------

Kauanko olet ollut helsinkiläinen ?

☐ alle 0,5 v	☐ alle 1 v	☐ 1 - 3 v	☐ yli 3 v	☐ syntynyt Helsingissä
-------------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	---

Nykyinen majoittuminen (voit valita useamman vaihtoehdon)

☐ Vanhempien luona	☐ Hietaniemen palvelukeskus
☐ Ystävien luona	☐ Tilapäismajoitus (esim. Forenom)
☐ Asuntola (Inarintie, Solakallio)	☐ muu, mikä?

Viimeisin asumismuoto tai laitos (ennen asunnottomuutta)

☐ Oma kaupungin vuokra-asunto	☐ Vanhempien luona
☐ Oma yksityinen vuokra-asunto (myös HOAS; SATO ym)	☐ Tukiasunto
☐ Omistusasunto	☐ muu, mikä?

Asunnottomuuden syitä (voit valita useamman vaihtoehdon)

☐ Vuokravelka	☐ Vuokrasopimuksen päättyminen
☐ Häiriöt -> häätö	☐ Työsuhdeasunnon menettäminen
☐ Ero parisuhteesta	☐ Maksuhäiriömerkintä
☐ Osoite on, mutta en voi asua siellä	☐ muu, mikä ?

Onko sinulla kaupungin vuokra-asuntohakemus vireillä? Kyllä EiEtsitkö asuntoa yksityisiltä vuokra-markkinoilta ? Kyllä EiOletko käynyt Asumisen tuen asuntoaastattelussa ? Kyllä Ei

KERRO ITSESTÄSI TAI ASUNNOTTOMUUDESTASI ? Voit jatkaa myös toiselle puolelle

1. Mihin työpisteesi sijoittuu organisaatiossa ?

- Sosiaaliohjauksen palvelupiste
 - Sosiaalityön palvelupiste
 - Asumisen tuki
 - Työvoiman palvelukeskus Duuri
 - S-info tai Lähityö
- =====

*

2. Minkä ikäisiä asiakkaasi ovat ? (voi valita useamman vaihtoehdon)

- 18 - 25 v
 - 26 - 30 v
 - 31 - 59 v
 - yli 60 v
 - Täysi-ikäiset helsinkiläiset asiakkaat
- =====

*

3. Arvioi, kuinka paljon sinulla on asunnottomia asiakkaita :

- alle 10
 - 10 - 15
 - 16 - 20
 - yli 20
 - minulla ei ole asunnottomia asiakkaita (siirryt suoraan viimeiseen kohtaan)
- =====

*

4. Ovatko asunnottomat asiakkaasi pääasiassa : (voit valita useamman vaihtoehdon)

- Ensimmäistä kertaa asunnottomia
- Yksinäisiä ilman parisuhdetta
- Asunnottomia lapsiperheitä

Yli 5 vuotta asunnottomana olevia

Muu (täsmennä)

=====

*

5. Onko viimeisen kahden vuoden aikana nuorten asunnottomuus mielestäsi :

lisääntynyt

pysynyt ennallaan

vähentynyt

en osaa sanoa

=====

*

6. Onko viimeisen kahden vuoden aikana maahanmuuttajataustaisten asunnottomuus mielestäsi :

lisääntynyt

pysynyt ennallaan

vähentynyt

en osaa sanoa

=====

*

7. Mihin asunnottomat asiakkaasi ovat pääasiassa majoittuneet? Merkitse numeroilla vähintään 1 - 3 yleisintä vaihtoehtoa siten, että 1= eniten tähän ryhmään kuuluvia, 2 = toiseksi eniten jne.

Vanhempien luona

Ystävien luona

Asuntola

Hietaniemen palvelukeskus

Tilapäismajoitus (esim. Forenom)

=====

*

8. Mikä on pääasiassa heidän asunnottomuutensa syy ? Arvioi numeroilla vähintään 1 - 3 eniten esiintyvää syytä siten, että 1= eniten tähän ryhmään kuuluvia, 2 = toiseksi eniten jne.

Vuokravelka

Häiriöt -> häätö

Ero parisuhteesta

Vuokrasopimuksen
päättymisen

Työsuhdeasunnon
menetys

Osoite on, mutta
asiakas ei voi asua
siellä

=====

9. Onko asunnottomilla asiakkailla ollut asiakkuuksia : (voit valita useamman vaihtoehdon)

- Lastensuojelussa
- Päihdehuollossa
- Mielenterveyspalveluissa
- Rikosseuraamuslaitoksessa
- Muu (täsmennä)

=====

10. Kirjoita ajatuksia / havaintoja asunnottomuudesta Helsingissä. Voit myös kommentoida ja täydentää kyselyä :

Hei Asunnoton Helsinkiläinen!

Olen Kirsi Hörhä ja teen Pro gradu tutkielmani liittyen asunnottomiin helsinkiläisiin. Pysin tutkimuksessani selvittämään, keitä ovat tämän päivän asunnottomat Helsingissä ja millaisia ilmiöitä asunnottomuuteen liittyy tänä päivänä.

Tutkimustuloksista ei pysty tunnistamaan yksittäisiä vastaajia ja vastaaminen on vapaaehtoista.

Kysely järjestetään heinäkuusta syyskuuhun vuonna 2013.

MIKÄLI SAAT LOMAKKEEN MUUALLAKIN, VASTAATHAN VAIN KERRAN.

JA KIITOS ARVOKKAASTA VASTAUKSESTASI !

Lisätietoja tutkimuksesta

Kirsi Hörhä arkisin klo 9-15 puhelinnumerosta 050 5999488

kirsi.horha@hel.fi

Aihe: TUTKIMUKSEENI LIITTYVÄ KYSELY

Hei !

Opiskelen Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa Sosiaalityön maisteriopintoja. Teen Pro gradu tutkimusta ja aiheeni on työnimellä "Tämän päivän asunnottomat Helsingissä". Olen tehnyt syksyn 2013 aikana kyselyn asunnottomille täysi-ikäisille helsinkiläisille heidän asunnottomuustilanteestaan.

Haluan koota asunnottomien vastauksien lisäksi myös työntekijöiden käsityksiä asunnottomuudesta tämän päivän Helsingissä. Kerään vastauksistanne barometrin, ja peilaan sitä asunnottomilta saamiini vastauksiin.

Pyydän, että vastaatte alla olevan linkin kautta kyselyyn (9 kysymystä ja 1 vapaateksti), **vastaamiseen aikaa kuluu noin 5 minuuttia !** Toivon, että vastaatte mahdollisimman pian (viim. 5.12). Kysely on toteutettu SurveyMonkey ohjelmalla, eikä vastauksista pysty tunnistamaan vastaajaa (Minulle ei tule vastaajien yhteystietoja, ainoastaan vastaajien määrä).

LINKKI KYSELYYN :

<https://www.surveymonkey.com/s/Q7SHBJF>

Ystävällisin terveisin Kirsi Hörhä

P.S Jos haluat lisätietoja gradustani, voit kysyä sähköpostilla kirsi.horha@saunalahti.fi tai soittamalla työnumerooni 050 5999488

sähköpostilista kerätty Merex -tiedostosta. Tutkimuslupa saatu Helsingin sosiaali- ja terveysviraston virastopäälliköltä, päätös 8.11.2013 § 289.

JOKAINEN VASTAUS ON TÄRKEÄ ! KIITOS

LIITE 5

Kaavio 1 Vastaajan ikä

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
18-35	60	57,1	57,1	57,1
Valid 36 ja yli	45	42,9	42,9	100,0
Total	105	100,0	100,0	

Kaavio 2 Vastaajan ikä * Vastaajan sukupuoli
Crosstabulation

		Vastaajan sukupuoli		Total
		mies	nainen	
Vastaajan ikä	18-35	Count 39	21	60
		% of Total 37,1%	20,0%	57,1%
	36 ja yli	Count 37	8	45
		% of Total 35,2%	7,6%	42,9%
Total		Count 76	29	105
		% of Total 72,4%	27,6%	100,0%

Kaavio 3 Vastaajan ikä * Vastaajan taloudellinen tilanne
Crosstabulation

		Vastaajan taloudellinen tilanne							Total
		palkka	opintotuki	työttömyysetuus	toimeentulotuki	sairauspäiväraha	eläke	muu.mikä?	
Vastaajan ikä	18-35	Count 4	8	11	31	1	1	4	60
		% 7 %	13 %	18 %	50 %	3 %	2 %	7 %	
	36 ja yli	Count 4	0	11	17	2	8	3	45
		% 8 %		24 %	38 %	5 %	18 %	7 %	
Total		Count 8	8	22	48	3	9	7	105
		% of Total 7,6%	7,6%	21,0%	45,7%	2,9%	8,6%	6,7%	100,0%

Kaavio 4 Vastaaajan ikä * Vastaaajan työtilanne
Crosstabulation

		Vastaaajan työtilanne								Total
		työs- sä	opis- kelija	työhar- joitte- lu/työko- keilu	kun- toutta- va työ- toimin- ta	työtön työn- hakija	en asioi työvoima- toimistossa	sairaus- lomalla	eläk- keellä	
Vas- taa- ajan ikä	18 Count	5	11	3	1	23	14	2	1	60
	- 35		18 %			22%	13 %			57 %
ja yli	36 Count	4	0	0	1	18	11	4	7	45
						17 %	11 %		16 %	43 %
Total	Count	9	11	3	2	41	25	6	8	105

Kaavio 5 Asiakkuus päihdehuollossa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kyllä	33	31,4	100,0	100,0
Missing	System	72	68,6		
Total		105	100,0		

Kaavio 6 Asiakkuus mielenterveyspalveluissa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kyllä	21	20,0	100,0	100,0
Missing	System	84	80,0		
Total		105	100,0		

Kaavio 7 Asiakkuus lastensuojelussa

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kyllä	21	20,0	100,0	100,0
Missing System	84	80,0		
Total	105	100,0		

Kaavio 8 Vastaajan ikä * Asiakkuus lastensuojelussa

Crosstabulation

			Asiakkuus lastensuojelussa	Total
			kyllä	
Vastaajan ikä	18-35	Count	16	16
		% of Total	76,2%	76,2%
	36 ja yli	Count	5	5
		% of Total	23,8%	23,8%
Total	Count	21	21	
	% of Total	100,0%	100,0%	

Kaavio 9 Vastaajan ikä * Muu asiakkuus

Crosstabulation

			Muu asiakkuus	Total
			kyllä	
Vastaajan ikä	18-35	Count	1	1
		Count	5	5
	36 ja yli	Count	5	5
		% of Total	100,0%	100,0%
Total	Count	6	6	
	% of Total	100,0%	100,0%	

Kaavio 10 Vastaajan ikä 18 – 24

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kyllä	23	21,9	100,0	100,0
Missing	82	78,1		
Total	105	100,0		

Kaavio 11 Vastaajan ikä 18 – 24 v * Asunnottomuuden kesto

Crosstabulation

		Asunnottomuuden kesto				Total
		alle 0,5 v	alle 1 v	1-3 v	3-9 v	
18 – 24 v	Count	10	4	7	2	23
	% of Total	43,5%	17,4%	30,4%	8,7%	100,0%
Total	Count	10	4	7	2	23
	% of Total	43,5%	17,4%	30,4%	8,7%	100,0%

Kaavio 12 Vastaajan ikä 25 – 35

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kyllä	37	35,2	100,0	100,0
Missing	68	64,8		
Total	105	100,0		

Kaavio 13 Vastaajan ikä 25-35 * Asunnottomuuden kesto

Crosstabulation

		Asunnottomuuden kesto					Total
		alle 0,5v	alle 1 v	1-3 v	3-9 v	yli 10 v	
25 - 35	Count	10	7	13	5	2	37
	% of Total	27,0%	18,9%	35,1%	13,5%	5,4%	100,0%
Total	Count	10	7	13	5	2	37
	% of Total	27,0%	18,9%	35,1%	13,5%	5,4%	100,0%

Kaavio 14 Maahanmuuttajataustainen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kyllä	15	14,3	100,0	100,0
Missing	System	90	85,7		
Total		105	100,0		

Kaavio 15 Asunnottomuuden kesto * Helsingiläisyyden kesto

Crosstabulation

		Helsingiläisyyden kesto					Total
		alle 0,5 v	alle 1 v	1-3 v	yli 3 v	syntynyt Helsingissä	
alle 0,5 v	Count	4	0	4	12	11	31
	% of Total	3,8%	0,0%	3,8%	11,5%	10,6%	29,8%
alle 1 v	Count	1	6	0	7	6	20
	% of Total	1,0%	5,8%	0,0%	6,7%	5,8%	19,2%
Asunnottomuuden kesto 1-3 v	Count	4	1	1	8	16	30
	% of Total	3,8%	1,0%	1,0%	7,7%	15,4%	28,8%
3-9 v	Count	0	0	0	10	6	16
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	9,6%	5,8%	15,4%
yli 10 v	Count	0	0	0	4	3	7
	% of Total	0,0%	0,0%	0,0%	3,8%	2,9%	6,7%
Total	Count	9	7	5	41	42	104
	% of Total	8,7%	6,7%	4,8%	39,4%	40,4%	100,0%

**Kaavio 16 Asunnottomuuden kesto * Ensimmäistä kertaa asunnoton
Crosstabulation**

			Ensimmäistä kertaa asunnoton	Total
			kyllä	
Asunnottomuuden kesto	alle 0,5 v	Count	19	19
		% of Total	34,5%	34,5%
	alle 1 v	Count	8	8
		% of Total	14,5%	14,5%
	1-3 v	Count	18	18
		% of Total	32,7%	32,7%
	3-9 v	Count	8	8
		% of Total	14,5%	14,5%
	yli 10 v	Count	2	2
		% of Total	3,6%	3,6%
Total	Count	55	55	
	% of Total	100,0%	100,0%	

Kaavio 17 Asunnoton ruokakunta

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	yksinäinen asunnoton	93	88,6	88,6	88,6
	asunnoton pariskunta	9	8,6	8,6	97,1
	asunnoton lapsiperhe	3	2,9	2,9	100,0
	Total	105	100,0	100,0	

Kaavio 18

Asunnon ruokakunta * Majoittuminen tällä hetkellä

Crosstabulation

		Majoittuminen tällä hetkellä						Total	
		Vanhem- pien luona	Ystävien luona	Asun- tola	Hietanie- men palv.keskus	Tilapäis- majoitus	Muu		Sukulais- ten luona
Asunn ruoka- kunta	yksinäinen Count	11	51	6	8	3	12	2	93
	asunnoton % of Total	10,5%	48,6%	5,7%	7,6%	2,9%	11,4%	1,9%	88,6%
	asunnoton Count	0	2	1	4	0	2	0	9
	pariskunta % of Total	0,0%	1,9%	1,0%	3,8%	0,0%	1,9%	0,0%	8,6%
	asunnoton Count	1	1	0	0	1	0	0	3
	lapsiperhe % of Total	1,0%	1,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	2,9%
Total	Count	12	54	7	12	4	14	2	105
	% of Total	11,4%	51,4%	6,7%	11,4%	3,8%	13,3%	1,9%	100,0%

Kaavio 19

Asunnottomuuden syyt

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Vuokraelka	19	18,1	18,1	18,1
Häiriöt	16	15,2	15,2	33,3
Ero	24	22,9	22,9	56,2
Valid Vuokrasopimus päättynyt	30	28,6	28,6	84,8
Työsuhdeasunnon menetys	2	1,9	1,9	86,7
Muu syy	14	13,3	13,3	100,0
Total	105	100,0	100,0	

Kaavio 20

Vastaajan taloudellinen tilanne * Asunnottomuuden syynä vuokravelka

Crosstabulation

			Asunnottomuuden syynä vuokravelka	Total
			kyllä	
Vastaajan taloudellinen tilanne	palkka	Count	3	3
		% of Total	15,8%	15,8%
	opintotuki	Count	1	1
		% of Total	5,3%	5,3%
	työttömyysetuus	Count	5	5
		% of Total	26,3%	26,3%
	toimeentulotuki	Count	9	9
		% of Total	47,4%	47,4%
	eläke	Count	1	1
		% of Total	5,3%	5,3%
	Total	Count	19	19
		% of Total	100,0%	100,0%

Kaavio 21

Asunnottomuus ja maksuhäiriömerkintä

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kyllä	21	20,0	100,0	100,0
Missing	System	84	80,0		
Total		105	100,0		

Kaavio 22

Vireillä olevat asuntohakemukset

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	ei mitään	19	18,1	18,1	18,1
	kaupungin asunto	20	19,0	19,0	37,1
	yksityinen	14	13,3	13,3	50,5
Valid	kaupunki+yksityinen	27	25,7	25,7	76,2
	Astu	9	8,6	8,6	84,8
	hakenut kaikista	16	15,2	15,2	100,0
Total		105	100,0	100,0	

Sisällönanalyysi

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria
<p>A ”päihdetausta, terveysongelmia, keskittymiskyvyn puute, työkokeiluissa en jaksa olla”</p> <p>A ”onneksi sentään olen juoppo ja mielisairas, niin on toivoa saada asunto”</p> <p>A ”silloin stressi ja ahdinko valtasivat elämäni, enkä tiennyt miten tilanteen saisi purettua. Aloin haaveilla maastamuutolla ja ongelmien pakenemisella”</p> <p>A ”keskivaikea masennus, ahdistuneisuushäiriö vaikuttaa asunnon hakuun ja tulojen saamiseen”</p> <p>TT ”asunnottomuuteen syynä voivat olla päihde- tai mielenterveysongelmat, joiden vuoksi vuokrat jäävät maksamatta tai asiakas häiriköi”</p> <p>TT ”mielenterveysongelmaisten hoitaminen avohoidolla tai kotihoidolla mahdollisimman pitkään ennen laitossijoitusta saattaa näkyä... mielenterveysongelmaisten asunnottomuutena.... ..häiriökäyttäytyminen”</p> <p>TT ”asunnottomuuden taustalla on toki päihde- ja mielenterveysongelmia”</p> <p>TT ”yleisesti ottaen yhä useammalla on vaikeita mielenterveysongelmia”</p> <p>TT ”henkilöt, joilla mielenterveysongelmia, joutuvat asunnottomiksi”</p>	<p>mielenterveys- ja/tai päihdeongelma</p>	Asunnottomien moniongelmaisuus	YKSILÖTASO
<p>TT ”osa nuorten asunnottomuudesta johtuu asumiseen liittyvistä häiriöistä”</p> <p>TT ”asunnottomuuden synä häiriökäyttäytyminen”</p> <p>TT ”ihmisiä ja perheitä, jotka kerta toisensa jälkeen epäonnistuvat asumisessa.... on häiriöitä yms”</p>	<p>häiriöt asumisessa</p>		
<p>TT ”henkilöitä, joilla on asumisessa haastetta mutta ei ole halua varsinaiseen tuettuun asumiseen”</p> <p>TT ”aggressiiviset moniongelmaiset asunnottomat... toisaalta eivät ole kykeneviä asumaan yksin asunnossa ilman tukea”</p>	<p>haasteelliset asukkaat</p>		
<p>TT ”asunnon saanti voi olla vaikeaa aiempien vuokravelkojen takia”</p> <p>TT ”asunnon saantia haittaa mm. vuokravelka”</p> <p>TT ”osa nuorten asunnottomuudesta johtuu maksamattomista vuokrista”</p>	<p>aiempi vuokramaksuhistoria</p>		

TT ”on suuri vuokravelka”
TT ”vanhat vuokravelat ja muut maksuvaikkeudet”

A ”Suomeen jätin velkaa +/- 5000 euroa, kaupungin asunnon vuokrasopimusta purkamatta”

A ”hain 2 kk:n vuokravelkaan apua ..sosaaliasemalta, jossa minulle haistateltiin paskat”

TT ”osa asunnottomista jättää vuokrat maksamatta”

TT ”vuokranmaksussa on toistuvasti häiriötä”

TT ”kyvyttömyys hoitaa esimerkiksi vuokranmaksuasioita”

TT ”henkilöt joiden raha-asiat eivät ole hallinnassa”

TT ”vuokravelkaisia ja häätöuhan alla eläviä tulee viikoittain uusia asiakkuuteen”

TT ”epäonnistuvat asumisessa, eivät maksa vuokriaan”

kyvyttömyys maksaa vuokria

Vuokravelat

A ”emme tunne täältä juuri ketään eli ei ole muuta paikkaa kuin ... ja se on aika huono paikka. Haluaisimme nopeasti oman kodin”

A ”nykyisin Helsingissä kirjoilla, olemme täysin asunnottomia asuntoloissa on jonot”

A ”Norjassa asunto, mutta perintöasioiden vuoksi tulin suomeen”

TT ”muutetaan ensin kavereiden nurkkiin Helsinkiin ja sitten ikään kuin jäädään asunnottomaksi”

TT ”koko ajan muuttaa maaseudulta/maakunnista lisää ihmisiä asunnottomiksi Helsinkiin”

TT ”moni muuttaa Helsinkiin jo niin ettei heillä ole lainkaan asuntoa”

TT ”että tänne muuttaa muualta Suomesta ja muista maista asunnottomia”

TT ”moni muuttaa Helsinkiin jo niin ettei heillä ole lainkaan asuntoa”

TT ”Helsinkiin saapuu koko ajan uusia tulokkaita muualta Suomesta ja ulkomailta”

TT ”Helsinki vetää puoleensa asukkaita muualta Suomesta, Virosta ja kauempaakin”

TT ”Uusia asunnottomia on tullut myös muista EU-maista”

TT ”muualta suomesta helsinkiin muuttavat, jotka majoittuvat ystävän osoitteeseen”

TT ”muualta Suomesta muuttaa Helsinkiin työttömiä parempien työllistymismahdollisuuksien toivossa”

muutetaan asunnottomaksi Helsinkiin

YKSILÖTASO

TT "Helsinkiin muutetaan vaikka asunnosta ei mitään tietoa"
A "normaali suomalainen, ehkä hieman nykyajan "hippi", pyörin kaverien nurkissa"
A "rauhallisesti suhtaudun nykyisin asunnottomuuteeni, sen takia liikun yksin."
TT "monen kohdalla asunnottomuuden taustalla on oma valinta"
TT "ihminen voi olla asunnoton vuosia ilman, että itsekään kokee mikään laista tarvetta asiaa hoitaa"
TT "osalle se tuntuu olevan totuttu elämäntapa, mihin ei pyritä kovinkaan aktiivisesti hakemaan muutosta"
TT "ovat asunnottomia vain paperilla"
TT "heillä saattaa olla hakemus kaupungille tai nuorisosäätiölle, mutta mitään aktiivista asunnon hakeminen ei ole"
TT "osa asunnottomista ei hae niin sanotusti aktiivisesti omaa vuokra-asuntoa vaan yöpyy säännöllisesti kavereilla ja tuttavilla"

asunnottomuus on oma valinta

Vapaaehtoinen asunnottomuus

TT "jotkut ovat jopa mieluummin asunnottomia, kuin asuvat soluasunnossa"
TT "asiakkaiden vaatimukset asuntojen suhteen ovat nousseet, asunnottomalla saattaa olla siis monia kriteerejä tulevan asunnon suhteen"
TT "asumisen kriteerit ovat monilla myös korkeat elämäntilanteesta riippumatta... asuntohakemuksia rajataan hyvin tarkkaan"
TT "asuntotarjouksista saatetaan kieltäytyä"

korkeat asumisen kriteerit

YKSILÖTASO

TT "asunnon saannin vaikeutena yksityisiltä asuntomarkkinoilta on useimmiten maksuhäiriömerkintä"
TT "merkintä luottotiedoissa vaikeuttaa lähes kaikkien nuorten asunnon löytämistä"
TT "luottotietojen menettämisen jälkeen asunnonsaanti vaikeutuu"
TT "asunnonsaanti voi olla vaikeaa luottohäiriömerkinnän takia"
TT "monella luottotiedot menneet, mikä taas omalta osaltaan vaikeuttaa asunnon saantia"
TT "kuten luottohäiriömerkinnät... ..estävät tehokkaasti asunnonsaannin"

luottotietojen menettäminen

TT "vaikkapa luottohäiriöitä tai vuokratvelkaa, on asunnottomuuteen vastaaminen vaikeaa"

Maksuhäiriö-

TT ”luottotietojen puuttuminen on suurin syy asunnottomuuteen”
TT ”todellisuudessa luottotiedot menettäneinä heillä ei asuntomarkkinoilla ole edes sijaa”

luottotietojen puuttuminen

merkintä

TT ”nuoret, joiden vanhemmat häätävät lapsensa”
TT ”lapsi heitetään ulos tämän täydessä 18 vuotta”
TT ”ei voi elää täysi-ikäisenä kotona / ristiriidat 2 kulttuurin välillä”
TT ”kulttuurisia ristiriitoja”

vanhemmat häätävät lapsen kotoa

A ”riita vanhempien kanssa -> lähtö. Vanhempien painostuksesta rekisteröidyin asunnottomaksi tilanteen helpottamiseksi katkaisin välit”

A ”jouduin jo 14 vuotiaana tilanteeseen mikä teki että en pystynyt olla kotona kun vanhemmat ... oli hollisteja. Nukuin kavereitten luona ja joskus portaissa. Aloin juomaan 14 vuotiaana ja käyttää aineita 16 vuotiaana”

TT ”eivät tule toimeen vanhempiensa kanssa”

TT ”koton vakavia konflikteja vanhempiensa kanssa”

TT ”osalla nuorista kuitenkin asunnottomuuden syynä on tulehtuneet välit vanhempien kanssa”

TT ”monella nuorella on asunnottomuuden syynä perheessä syntyneet ristiriidat”

TT ”suuri osa nuorten asunnottomuudesta johtuu kuitenkin perheiden välisistä ristiriidoista”

riidat vanhempien kanssa

Perhe-ongelmat

A ”sain aina turpaan kotona niin siksi en ikinä ollut siellä”

A ”ero parisuhteesta –pahoinpitely”

A ”olen nuorena saanut pojan ja tyttö syntyi 2.v myöhemmin, sitten alkoi olla vaikeeta mieheni kanssa, kun lastenhoito oli yksin minun harteilla ja kaikki muutikin... 3.v myöhemmin lapset huostaan otettiin”

TT ”kotona on vaikea perhetilanne esim. väkivaltaa ja nuoren täytyy muuttaa pois”

TT ”nuoret, joiden perheissä on väkivaltaa ja päihteidenkäyttöä”

väkivalta ja parisuhdeongelmat

YKSILOTASO

Sisällön analyysi

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria
<p>A ”eron takia olen asunnoton” TT ”erojen yhteydessä ihmiset jäävät liian usein tyhjän päälle” TT ”eroperheet joutuvat pulaan asuntoasioissa” TT ”moitteeton työssäkäyvä yksinhuoltajaäitikään ei ole saanut kaupungin asuntoa”</p>	<p>eron jälkeen ilman asuntoa</p>		<p>RAKENTEEL-LINEN TASO</p>
<p>TT ”nuoret ajattelevat sen nopeuttavan oman asunnon saamista, jos he ovat kirjoilla poste restantessa” TT ”nuoret laittavat kirjat pois vanhempiensa luota, koska ajattelevat, että näin saavat oman asunnon nopeammin” TT ”osa ”muuttaa” pois kotoa poste restante osoitteeseen, koska ajattelevat sen nopeuttavan asunnon saamista Stadin asuinnoilta” TT ”ajattelevat, että saavat paremmin asunnon Helsingin kaupungilta, kun osoite on ”poste restante”” TT ”jonkun verran on niitä, jotka eivät selvästikään ole asunnottomia mutta osoitteena poste restantestadin asunnon toivon vuoksi”</p>	<p>usko, että poste restantena saa nopeammin vuokra-asunnon</p>		
<p>A ”olen opiskelija stadin ammattiopistossa olen luotettava ihminen” A ”minä olen ilman asunto, onko mahdollisuus saada asunto, melkee 400 euroa, tai 500 euro” A ”on tosi vaikeata hoitaa asioit ilman asuntoa ja yleensäkin eläminen?” A ”vuokrasuhde päättyi enkä ole löytänyt asuntoa” TT ”ensisijaisesti asuntoja tarvitaan lisää” TT ”yksityinen vuokranantaja irtisanoo vuokrasopimuksen” TT ”kaupungin asuntajono seisoo” TT ”asuntoa joutuu odottamaan vuosia” TT ”Helsingin kaupungin asuntajono tuntuu toivottoman pitkältä” TT ”asunnottomina on ihmisiä, jotka eivät tarvitse tukea vaan pelkästään asunnon” TT ”kaupungin asuntoa on myös vaikea saada” TT ”asuntoja ei ole tarpeeksi” TT ”asuntoja on kuitenkin suhteessa hakijoihin melko vähän”</p>	<p>halpoja vuokra-asuntoja tarvitaan lisää</p>	<p>Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen vähyys</p>	

TT ”kilpailu vuokra-asuntomarkkinoilla on todella kovaa nykyään”

A ”putkiremontti 3kk, ei vettä eikä sähköä. Vuokranantajalta ei siitä huolimatta vuokran alennusta remontin ajalta, vuokra rem.jälkeen 800 e/kk (33 m2) H:gin kaupungilla (stadin as.) hakijana aktiivisesti v.2006 lähtien”

A ”yksityiset asunnot ovat hemmetin kalliita. Yritä tässä 600 e palkalla löytää”

TT ”asuntojen hinnat ovat korkealla”

TT ”asuntojen vuokrat hipovat täällä pilviä”

TT ”vuokra asuntojen vuokrat ovat todella korkeita”

TT ”jos yksityinen asunto löytyykin, voivat vuokrat olla ihan järjetömissä hinnoissa”

TT ”ainut vaihtoehto on ylikalliilta markkinoilta yksityisiltä sekä yritysiltä”

TT ”asuntojen vuokrat ovat karanneet käsistä”

TT ”kalliiden vuokrien seurauksena”

TT ”Helsingissä asunnot ovat liian kalliita”

TT ”Helsingissä vuokrat tuntuvat karkaavan myös kohtuuttoman ylös”

TT ”vuokra-asuntojen hinnat järjettömiä”

TT ”he ovat irtisanoneet asuntonsa, koska vuokra on ollut liian kallis”

TT ”vuokrat nousevat käsittämättömän korkeiksi”

TT ”pieniä kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ei ole tarpeeksi”

TT ”nuorten asunnottomuus johtuu osittain asuntopulasta ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puutteesta”

TT ”kohtuuhintaisen vuokra-asunnon saaminen on todella vaikeaa”

TT ”kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus eli pilviin karanneet vuokrat”

TT ”haasteena on kohtuuhintaisen asunnon löytäminen Helsingistä”

TT ”siksi että toimeentulotuen perusosa on tällöin korkeampi”

TT ”saavat korkeamman perusosan toimeentulotukea myönnettäessä”

TT ”kun ollaan poste restante osoitteessa eikä asuta vanhempien luona saadaan enemmän toimeentulotukea”

TT ”osa asunnomuudesta 'poste restante' ovat osin nuoria 18 vuotta

Helsingissä on kalliita vuokra-asuntoja

Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen vähyys

RAKENTEEL-LINEN TASO

täyttäneitä - asuvat kotona ... ja saavat toimeentulotuesta isomman perusosan”

TT ”asiakkaita jotka eivät virallisesti voi asua asunnossa jossa asukas menettäisi kelan tai sosiaalitoimen etuuksia kokonaan tai osittain”

TT ”lisääntyvissä määrin monet nuoret laittaneet itsensä heti 18-vuotta täytettyään poste restanteen, vaikka tosiasiallisesti majoittuvatkin edelleen vanhempien luona tai asuvat esimerkiksi tyttö- tai poikaystävän luona. Tämä mahdollistaa korkeamman perusosan toimeentulotukea myönnettäessä”

TT ”asunnottomuus on ehkä jossain määrin näennäistäkin, sillä "poste restante"-osoitteessa asuva x saa enemmän toimeentulotukea kuin esimerkiksi parisuhteessa oleva y:n kanssa asuva x”

TT ”nuori täyttää 18 vuotta, hän siirtää kirjansa poste restante osoitteeseen saadakseen suuremman toimeentulotuen perusosan”

TT ”ajattelevat, että osoitteen muutos nostaa toimeentulotuen määrää”

TT ”niitä, jotka eivät selvästikään ole asunnottomia mutta osoitteena poste restante etuuksien vuoksi”

TT ”asunnottomuuden tilastollinen kasvu on siten osin tukikikkailua”

sosiaalietuuksien houkuttelemaa asunnottomuutta

A ”kaupungilta ei saa kämppiä ellet ole maahanmuuttaja / nisti / raskaana /vauvan kanssa”

A ”asuntomarkkinoilla niin kova kysyntä että luottotiedoton ja työtön jää kyllä hänille ihmettelemään kun asunnot viedään”

TT ”ikuinen oikeus kaupungin asuntoihin tulisi poistaa ja asumisen muutua tarveharkintaiseksi (tarkistetaan varallisuus ja tulotaso esim. 5-vuoden välein, mikäli on omaisuutta ja varallisuutta vuokrasopimus päättyisi)”

TT ”pitkään Helsingissä asuneilla pitäisi olla etusija asuntoihin, nyt 3 sekunnin helsinkiläinen on samalla viivalla kuin koko ikänsä täällä asunut”

TT ”asukasvalinnoissa tietyt ryhmät joutuvat sivuun. Helsingin kaupunki vuokraa asuntoja mieluummin työssäkäyville ja varakkaille”

vuokra-asuntojen asukasvalinnat

Lainsäädäntö ja politiikka

RAKENTEEL-
LINEN TASO

TT ”yhteiskunnan tulisi ottaa vahvempi rooli asuntojen rakentamisessa”

TT ”ylempien tahojen tulisi reagoida voimakkaammin helsinkiläisten asunnottomuuteen, joka on erittäin vakava ongelma”

TT ”Helsinkiin mahtuu vielä paljon asuntoja, kaavoitusta tulisi tehostaa”

TT ”tonttimaan kalleus ja rakennusteollisuuden ylläpitämä alitarjonta, jolla hinnat saadaan pysymään korkeina, ylläpitävät asunnottomuutta”

TT ”sosiaalista asuntotuotantoa tulisi lisätä”

TT ”kestävämpi ratkaisu saataisiin aikaa rakentamalla halvempia asuntoja”

yhteiskunnallinen vastuu

A ”olosuhteiden pakosta muutin pois, aloittelevana yrittäjänä en olisi pystynyt maksamaan vuokraa”

A ”jos minä saan työpaika, minä voin maksaa seuraavaa. Nyt olen ilman työ ja ilman asunto”

A ”menetin työpaikan. ... , se myös yksiöksi kävi kalliiksi”

A ”ensin meni työ, sitten asunto”

TT ”työtön asiakas, joka elää pelkästään toimeentulotuella ei saa asuntoa Helsingissä”

TT ”Stadin asunnoilta ei työtön saa asuntoa”

TT ”monet työttömät asiakkaat kokevat asunnottomuuden työn vastaanottamisen esteeksi”

TT ”työttömille edullisia asuntoja on vähän tarjolla”

TT ”työttömien ihmisten on melkein mahdotonta saada asuntoa kaupungilta”

TT ”huonoimmassa asemassa ovat siis tulottomat ja työkyvyttömät, taidottomat ihmiset, ovat he sitten suomalaisia tai muualta Suomeen tulleita”

työttömyyden vaikutus asunnottomuuteen

A ”rahaa ei ollut vuokraan. Irtisanouduttuani helvetillisestä työpaikasta, olin ihan romuna”

A ”velkaannuin”

TT ”työttömällä nuorella ei ole varallisuutta velkojen hoitoon”

TT ”normaalinkin suuruinen palkka menee lähes kokonaan vuokran maksuun, joutuvat sitten hakemaan toimeentulotukea meiltä”

TT ”pätkätoissa käyvillä nuorilla

Taloudellinen tilanne

RAKENTEELINEN TASO

ei riitä palkka vuokraan ja elämiseen”

TT ”Helsingissä asunnottomuuskeskustelussa tulisi yhä enemmän korostaa taloudellisia vaikeuksia asunnottomuuden taustalla esim. työttömyyden, pitkäaikaisen toimeentulotukiasiakkuuden, pienen eläkkeen”

TT ”asumiskustannukset vuokralla haukkaavat turhan suuren osan tuloista”

TT ”ylisuuria vuokria joutuvat kaikkein köyhimmät maksamaan, jotta lopulta saavat asunnon”

pienet tulot ja kallis vuokra-asunto lisäävät velkaantumista ja toimeentulotuen tarvetta

A ”päivisin joutuu kävellä kaikkien tavaroiden kanssa kun ei ole luotettavia tuttuja joiden luo voisi tavaran sa jättää”

A ”kävelee yöt jos ei ole makuupaikkaa”

TT ”asiakkaat eivät halua asuntoa tarjolla oleviin taloihin koska kokevat ne turvattomiksi sekä päiheteetönnä pysyminen on mahdotonta”

TT ”kun ulkona-asuvan löytää, ei hänelle todennäköisesti ole mitään asumisratkaisua tarjolla pitkään aikaan (yli vuoteen) Hietaniemenkadun palvelukeskuksen lisäksi”

TT ”tekee häijyä ohjata asunnotonta parikymppistä päiheteetöntä nuorta Hietaniemen palvelukeskukseen”

TT ”sinkut työttömät asiakkaat, joilla ei ole avun tarvetta...ovat yksi väliinpuotoajaryhmä. Eivät pääse Astun asiakkaaksi”

TT ”turhauttavaa, ahdistavaa kun ei ole mitään muuta keinoa yksinäisiä ihmisille kuin sanoa kuin mene Hietaniemen asuntolaan. Siellä täyttä, asiakkaat pelkää mennä sinne”

TT ”eivätkä palveluasumisen kriteerit enää täyty alle 65-vuotiaiden sas-toiminnan siirryttyä uuden organisaation myötä hoivapalvelujen piiriin”

TT ”tarvittaisiin laadukasta kohtuuhintaista tilapäismajoitusta tavallisille ihmisille, jos muuta tuen tarvetta ei ole kuin asunnottomuus”

TT ”Helsinki tarvitsisi hätämajoituspaikan ei-päihteidenkäyttäjille”

TT ”koska asuntolatoimintaa Helsingissä ei enää juurikaan ole, joutuvat esim. vankilasta vapautuvat asiakkaat helposti kadulle”

tarjolla olevien asumisvaihtoehtojen niukkuus

RAKENTEEL-LINEN TASO

TT ”pähteitä käyttämättömille pitäisi olla joku oma palvelulinja; he kysyvät usein ensimmäiseksi, joutuvatko jonnekin alkoholistien kanssa”

TT ””Hepolle” asuntola-asumiselle olisi kysyntää”

TT ”porukkaa, joka hyötyisi väliaikaisesta asuntola-asumisesta ennen vakituisen asunnon löytymistä”

TT ”tarvittaisiin erilaisia asumismuotoja”

TT ””tukkivat” tilapäismajoituksen, jota on muutoinkin aivan liian vähän”

TT ”ei kunnollisia ratkaisuja todella hädässä oleville yksinäisille nuorille naisille tai miehille oikein ole”

TT ”sosiaalista isännöintiä pitäisi olla enemmän tai kaupungin asuntoyhtiöissä talon-miehiä huoltoyhtiöiden sijaan”

TT ”tarvittaisiin asuntoja, joissa olisi mahdollisuus saada tukea asumisen ja itsenäistymisen alkuun”

TT ”akuutissa asunnottomuustilanteissa olevilla on todella vähän asumisvaihtoehtoja”

TT ”asumiseen tarvitaan nykyistä enemmän tukea”

TT ”naisten palveluille on näköjään käymässä köpelösti”

TT ”Forenomiin sijoituksia on kiristetty”

TT ”eniten asunnottomia on mielestäni yksinäisissä noin 25-50-vuotiaissa miehissä. Heitä ei juurikaan majoiteta mihinkään sosiaaliviraston toimesta”

TT ”helsingin linjaus on, että pääosin ns. kriisimajoitukseen pääsee ainoastaan perheet”

TT ”tilapäisasuttaminenkin on kortilla”

TT ”kriisiasunnottomuuteen pitäisi saada enemmän vaihtoehtoja”

TT ”Helsingin kaupunki on lopettanut joidenkin asunnottomuutta hyväksyen käyttävien tilapäismajoitusta tarjoavien tahojen käytön, mutta tilalle ei ole tullut uusia tai pysyvämpiä ratkaisuja”

TT ”sosiaalityöntekijöiltä on viety työkalut tehdä sosiaalityötä asunnottomien kanssa, koska päätäntävalta on viety päällikölle saakka”

TT ”esimerkiksi yksinäisen toi-

Organisaation
linjaukset

RAKENTEEL-
LINEN TASO

kriisiasutta-
minen on
vähentynyt

meentulotuen asiakkaan on lähes mahdotonta löytää asuntoa, jonka vuokra vastaisi hänelle asetettua kohtuuvuokraa”

TT ”ainoastaan asunnottomien asuttamismahdollisuudet ovat vähentyneet”

TT ”Sosiaaliohjauksen ja -työn palvelupisteissä tulisi myöntää vuokratukoihin helpommin harkinnanvaraista/ennaltaehkäisevää toimeentulotukea”

TT ”sosiaalitoimesta saama vuokratuotakuus on realisoitu ja joille ei sen takia myönnetä uutta vakuutta”

TT ”voisimme myöntää myös enemmän tukea välityspalkkioihin, ja vuokratuotakuuksia useammin rahana”

sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien ohjeistuksien tiukentuminen

TT ”Poste Restante pystyy”

TT ”koko asunnottomuuden hoito, asuntoloista luopuminen ja yleinen koordinoimattomuus”

TT ”tällä asiakasmäärällä kaikkien todellista asumistilannetta ei mitenkään voida tarkkaan selvittää”

TT ”sosiaaliasema työskentelyssä valtavat asiakasmäärät eivät mahdollista asunnottomien kanssa työskentelyä vaan vain ohjauksen ja neuvonnan, joka ei ole kaikille riittävää. - Asunnottomien ”kirjo” on suuri”

TT ”asunnottomat palvelupisteiden ”kroonikkoasiakkaita””

TT ”keskitetyimmille asunnottomien palvelulle olisi kysyntää”

TT ”asunnottomuus häivytetty alueille, eikä kenelläkään ole siitä kokonaiskuvaa”

TT ”asiakkaiden näkökulmasta sanoisin, että keskitettyjen palvelujen hajauttaminen ei välttämättä ole ollut hyvä ratkaisu”

asunnottomien palveluiden pirstaloituminen

RAKENTEELINEN TASO

A ”Lähityön löytyminen positiivinen yllätys. Asumisen tuki ei ollut ennalta tuttu laisinkaan”

TT ”mielenterveyspalvelut ovat aivan retuperällä Helsingissä. Psykiatriseen hoitoon on asunnottoman vaikea päästä”

TT ”vaikeus päästä mielenterveyspalveluiden erityisesti laitoshoidon piiriin on osoittanut jo nyt sen, että mielenterveyshäiriöistä kärsivistä osa joutuu asunnottomaksi”

TT ”asiakkaat eivät enää jaksa taistella itsensä puolesta eikä kukaan muukaan sitä tee, esim. masentunut

palveluiden vaikea

Hajanaiset sosiaali- ja terveyspalvelut

ei jaksa lähteä vastaanotolle ja siten
hän jää hoitamatta”
TT ”suoraviivaisempaa yhteistyötä
sosiaalityön + asumisneuvojien
ja stadinasuntojen välille”
TT ”kaiken tarpeellisen tiedon
pitäisi löytyä samasta paikasta”

saatavuus